

Joghallgatók az információk világában

1	Bevezetés	3
2	Egy új társadalmi forma kialakulása: az információs forradalom és a hozzá kapcsolódó legfontosabb fogalmak.....	5
2.1	<i>Az információszerzést – és felhasználást befolyásoló tényezők.....</i>	<i>6</i>
2.2	<i>Az információkhoz való hozzáférhetőség – a technikai és tartalmi feltételek biztosítása</i>	<i>7</i>
2.3	<i>Az információs műveltség</i>	<i>10</i>
2.4	<i>Az információs kompetencia</i>	<i>14</i>
2.4.1	<i>Az információs írástudás.....</i>	<i>15</i>
2.4.2	<i>A digitális írástudás</i>	<i>15</i>
2.5	<i>Good bye Gutenberg?.....</i>	<i>17</i>
3	Információtechnikai ellátottság, az IKT eszközök használata.....	18
3.1	<i>Nemzetközi kitekintés.....</i>	<i>18</i>
3.2	<i>World Internet Project 2007.....</i>	<i>20</i>
3.3	<i>A legfrissebb adatok</i>	<i>21</i>
4	A vizsgált csoportra vonatkozó adatok	23
4.1	<i>Hipotézisek</i>	<i>23</i>
4.2	<i>Személyes adatok és szabadidős jellemzők.....</i>	<i>24</i>
4.3	<i>Hétköznapi információszerzési szokások.....</i>	<i>28</i>
4.4	<i>A szakirodalmi információszerzési szokások.....</i>	<i>30</i>
5	Konklúziók.....	35
6	Összegzés.....	37
7	Irodalomjegyzék.....	40
8	Kulcsszavak	45
9	Mellékletek.....	46
9.1	<i>Táblázatok, grafikonok</i>	<i>46</i>
9.2	<i>A kérdőív.....</i>	<i>81</i>

1 Bevezetés

A 2007-es év kezdetén a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar keretein belül egy olyan empirikus kutatási folyamat indult meg, amely a kar hallgatóinak információszerzési és -felhasználási szokásait vizsgálta. E munkához csatlakozva később további felmérések kezdődtek az egyetem másik két karán is: az Egészségtudományi és a Közgazdaságtudományi Karon. A kérdőíves felmérések következtetései alapján született szakdolgozatok és tanulmányok a három kar hallgatóinak hétköznapi és szakirodalmi információszerzési szokásait egyaránt megmutatják a hagyományos és az elektronikus források használatának tükrében. Ugyanakkor lehetőséget biztosítanak arra is, hogy a különböző karokon, szakokon tanuló hallgatók eltérő és azonos szokásait is vizsgálja, különös tekintettel a szakszifikusságra.

Munkám célja, hogy az eddig elvégzett vizsgálatokhoz csatlakozva segítsen azon törekvéseknek a megvalósulását, amelyek átfogóan jellemeznék a Pécsi Tudományegyetem hallgatóinak e témával kapcsolatos szokásait. Témaválasztásom indíttatása, hogy adalékot nyújtsak egy olyan kutatási területhez, amelyre a változó könyvtárkép átalakulása miatt egyre nagyobb szükség lenne, mégis hiány mutatkozik e témakörben. Sonnevend Péter is utal a problémára, miszerint épp ma – mikor leginkább kellenének – alig tudunk érdemben felhasználható elemzésekről, amelyek a hazai könyvtárhasználókat és a könyvtárhasználat sajátosságait vizsgálnák.¹ Reményeim szerint, ha csak kis mértékben is, de elemzésemmel közelebb juthatunk a mai egyetemista hallgatók szakirodalom-használati és információszerzési szokásainak feltérképezéséhez.

Nem kétséges, hogy az információtechnológiai fejlődésnek köszönhetően újabb mérföldköhöz jutottunk a könyvtárak történetében, amelyet alapvetően meghatároznak a használók megváltozott igényei és szükségletei. A mostanit megelőző legnagyobb fordulat a könyvtártörténetben a public library megszületése volt. E 19. századi törekvést az az igény motiválta, hogy a könyvtári gyűjtemény ne csak a „kiváltságos kevesek”, hanem minden állampolgár szellemi gazdagodását szolgálhassa. Ma ismét felmerül a kérdés, hogy a könyvtárak saját elefántcsonttoronyukba vonulnak-e vissza a gyűjteményt tartván elsőrendűnek, vagy –

¹ SONNEVEND Péter: Használóelemzések – egyetemi könyvtári tennivalók.
tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4567&issue_id=477 (2011-03-23)

válaszként az új kihívásokra – megpróbálnak a használócentrikusság irányába haladni. Ha nem az utóbbi valósul meg, akkor hiábavalóvá válhat a könyvtári gyűjtemények jelentős része, hiszen azok holt állományként fognak porosodni a könyvtár polcain. Bár szélsőségesnek tűnhet e következtetés, mégsem szabad figyelmen kívül hagynunk e lehetséges végkifejletet sem. Ahhoz tehát, hogy az olvasó igényeinek legmesszebbmenőbb figyelembevétele helyett ne a gyűjteménymaradjon csak a középpontban, a könyvtári szolgáltatások, továbbá a könyvtári szemlélet újabb reneszánszának kell bekövetkeznie. Ehhez pedig elengedhetetlen feltétel a különböző használói csoportok, illetve azok sajátosságainak, szokásainak, igényeinek megismerése.

Saját kutatásom eredményeként az Állam- és Jogtudományi Karral bővül az empirikus kutatás köre. Így vizsgálatom azokra a kérdőívekre épül, amelyet korábban már a többi kar esetében is használtak. Ám a kérdőíveket – az állam- és jogtudományi tanulmányok tudományos és szakmai sajátosságait figyelembe véve – tartalmi szempontból módosítani kellett.² A kutatásom arra irányult, hogy feltérképezzem, mely információforrásokat használják szívesebben a joghallgatók, és hogyan képesek eligazodni azok között. Mára az elektronikus dokumentumforrások ugyanolyan nélkülözhetetlenek lettek, mint a hagyományos, nyomdai úton előállítottak, épp ezért elengedhetetlen, hogy az egyetemi hallgatók rendelkezzenek azokkal a kompetenciákkal, amelyek segítségével hozzáférnek a számukra releváns információhoz, és azt saját tudástárukba építve hatékonyan felhasználják. Kérdés, hogy valóban rendelkeznek-e az ehhez szükséges kompetenciákkal: képesek-e a gyakorlatban az „*értelmes információszerzésre*”. Továbbá választ kerestem arra is, hogy ismereteik mennyire hasznosulnak a gyakorlatban. Az ezekre a kérdésekre adandó válaszok tanulságai, eredményei egyben megmutatják azt is, hogy megfelelő-e a kari hallgatók információs műveltsége, amelyet a mértékadó nemzetközi szakmai és tudományos szervezetek a 21. század emberének kulcskompetenciái közé soroltak.

² Ez alapján a kérdőív 33. és 36. pontján kellett változtatni. A 33. kérdés arra irányult, hogy mely elektronikus adatbázisokat ismerik, illetve használják a hallgatók, tehát értelemszerűen itt azokat az adatbázisokat szerepeltettem, amelyek jogi szakterülethez kötődnek. Ennek következtében a PAD, SzocioWEB, DDA és ERIC adatbázisokat kicseréltem a WESTLAW, COMPLEX, EUR-Lex adatbázisokra, valamint az Országgyűlési Könyvtár Külföldi és Magyar Jogi Adatbázisára. A 36. kérdésben („Mely konkrét források segítségét venné igénybe, ha házi dolgozatot írna egy jogi témában?”) mindössze annyi változás történt, hogy a korábbi kérdőívben művelődéstörténeti téma állt a középpontban, és ezt javítottam.

2 Egy új társadalmi forma kialakulása: az információs forradalom és a hozzá kapcsolódó legfontosabb fogalmak

A XX. században bekövetkezett technikai, technológiai fejlődés olyan jelenségeket indukált, amely komoly hatással bírt mind a társadalomra, mind a gazdaságra és a kultúrára. Ez a technológiai, technikai fejlődés lassan az ipari társadalom átalakulásához, majd dominanciájának megszűnéséhez vezetett. Míg korábban a termelés, a munka, valamint az anyagi jellegű tényezők jelentették a társadalom fő szerveződésének alapjait, addig napjainkra kialakult egy új szervező erő, amely alapvető mozgatórugója lett az emberiség fejlődése dinamikájának. Ez az új tényező nem más, mint a tudás, illetve az információ. Bizonyos tekintetben egy korszak lezárulásának értelmezhetjük ezt a jelenséget. Az ipari társadalmakra jellemző, hagyományos tőketípusok már nem kizárólagosak (hangsúlyeltolódás a fent említett tényezők felé: tudás, információ), sőt jelentősen háttérbe szorultak, és általánosságban mindent, ami ipari társadalom utáni, posztindusztriális társadalomnak nevezünk.

Természetesen nem ez az egyetlen fogalom, amellyel e jelenséget illetik, a teoretikusok vitája még most is folyik azt illetően, miként kellene nevezni ezt az újonnan kialakult, illetve kialakulóban lévő társadalmi rendszert. A különböző meghatározások más-más lényegi elemre helyezik a hangsúlyt. A vita tárgya tulajdonképpen az, hogy melyik az a fogalom, amelynek leginkább van létjogosultsága, vagyis melyik az, amely a legjobban összefogja ezeket a gyökeres változásokat. Manapság az információs társadalom elnevezés tűnik egyetemesnek. Ennek a gazdasági, társadalmi, kulturális változásnak a tisztázása azért feltétlenül szükséges, mert így válik érthetővé a kutatás jelentősége.

Dolgozatomban mindenekelőtt a fenti változásokat bemutató, az információs társadalomról alkotott főbb elméleteket, irányvonalakat szeretném összefoglalni. Ezek az elméletek sokféle tudományterületből merítenek, épp ezért az ezzel foglalkozó szakirodalom interdiszciplináris.

Történeti szempontból vizsgálva azt látjuk, hogy maga a szóhasználat meglehetősen rövid múltra tekint vissza. E kifejezés az 1960-as években bukkant fel először, mégpedig a japán társadalomtudományi szakirodalomban. Az angol nyelvű közleményekben ekkor még csak a már fent említett posztindusztriális társadalom fogalma jelent meg. Az az igény, hogy a terminus technikust árnyalják, a '80-as

években jelentkezett. A fogalommal kapcsolatos diskurzusok nyomán így vált végül az információs társadalom a legelfogadottabbá.³

Függetlenül attól, miként nevezzük ezt a társadalmi rendszert, feltétel nélkül kijelenthetjük, hogy a fejlődés alapjává a tudás, a szellemi tőke vált. Ahhoz, hogy a tudásunk valóban tőkeként érvényesüljön, képesnek kell lennünk arra, hogy a számunkra szükséges információt megszerezzük, és azt hatékonyan felhasználjuk. Az információszerzésnek és -felhasználásnak objektív és szubjektív feltételei vannak; előbbi a fizikai hozzáférhetőségben, utóbbi a képességekben, készségekben, kompetenciákban merül ki.

2.1 Az információszerzést – és felhasználást befolyásoló tényezők

Számos nemzeti és nemzetközi kutatás irányul arra, hogy meghatározzák, mi alapján változhatnak az egyes társadalmi csoportok információszerzési- és felhasználási szokásai. Köztudott, hogy vannak olyan szociológiai tényezők, amelyek hozzájárulhatnak a digitális megosztottság erősödéséhez, ezeket tekintjük a megosztottság elsőszintű tényezőinek. Ilyen szociológiai faktor többek között a nem, a kor, a lakókörmények, a jövedelem és az iskolázottság is. Ezek mellé azonban olyan összetevők is csoportosulnak, amelyek alatt a használók információs, illetve digitális kompetenciáit értjük, és amelyek már sokkal inkább belső, semmint külső hatásokból fakadnak. Mivel – ahogy azt a későbbiekben bemutatjuk – napjainkra a fizikai hozzáférhetőség már – legalábbis a világ úgynevezett fejlettebb országaiban – nem jelent problémát, egyre inkább kezdenek a digitális megosztottság ezen másodszintű tényezői az érdeklődés középpontjába kerülni.⁴

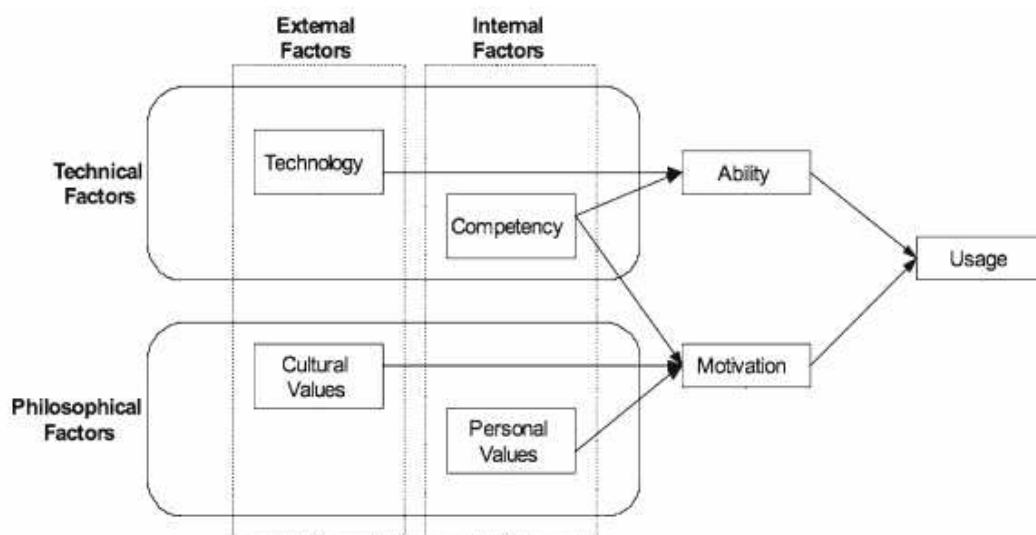
Rengeteg az olyan tanulmány, amely a fent emített tényezők összefoglalására törekszik. Én most egy Egyesült Államokbeli példával élek, amely szemléletes módon mutatja be a fent említett faktorokat. Kutatásom szempontjából ezek közül a legérdekesebb a technikai ellátottság és a kompetenciakészlet vizsgálata, ezeket a későbbiekben – a hazai viszonyokat tekintve – is részletezni kívánom.

A példa az úgynevezett Quadratic Usage Framework (QUF). Ez alapján azt látjuk, hogy a digitális megosztottságot alapvetően négy elem határozza meg,

³ PINTÉR Róbert (szerk.): Információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig. 30. p.

⁴ MARDIS, Marcia A. – HOFFMAN, Ellen S. – MARSHALL, Todd E.: A new framework for understanding educational digital library use: re-examining digital divides in U.S. schools. = International Journal on Digital Libraries - Special Issue on Educational digital libraries on the verge archive, Volume 9 Issue 1, July 2008. 23. p.

amelyek az alábbiak: technológia (Technology), kompetencia (Competency), kulturális értékek, normák (Cultural Values) és az egyéni értékek, normák (Personal Values).⁵ Azt, hogy ezek hogyan állnak kapcsolatban egymással, a következő ábra, a Quadratic Usage Model (QUM) szemlélteti.

Quadratic usage model (QUM)

Használati tényezők (Quadratic Usage Model)⁶

A használatól független, külső tényezőnek (External Factors) számítanak a technológiai ellátottságbeli alkotóelemek és a kulturális értékek, belsőnek (Internal Factors) pedig a kompetencia és a személyes értékek. Technikai feltétel (Technical Factors) alatt a technológiát és a kompetenciát, filozófiai feltétel (Philosophical Factors) alatt pedig a kulturális és egyéni értékeket, normákat tartjuk számon. A használatot alapvetően két dolog befolyásolja, az egyik a képesség (Ability), a másik a motiváció (Motivation). Ezek az emített négy fő alkotóelemből épülnek fel, a képességet a technológia és a kompetencia határozza meg, míg a motivációt a kompetencia, illetve a kulturális és személyes értékek alakítják.

2.2 Az információkhoz való hozzáférhetőség – a technikai és tartalmi feltételek biztosítása

Számos nemzetközi szervezet (ENSZ, UNESCO, EU) deklarációja nyomán hazánkban is több dokumentum tartalmazza az erre vonatkozó alapelveket: az információhoz való fizikai hozzáférhetőség biztosítása állami feladat, amelyet

⁵ Ugyanott 24.p.

törvény ír elő. Az 1997. évi CXL. törvény deklarálja, hogy „az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének alapfeltétele a könyvtári rendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetők. A könyvtári ellátás fenntartása és fejlesztése az állampolgárok és a társadalom egésze szempontjából szükséges [...]”⁷ A fizikai hozzáférhetőség biztosításának szükségességét azonban más dokumentumok is rögzítik, amelyek mellett nem haladhatunk el említés nélkül. A Magyar Információs Társadalom Stratégia⁸ nemzeti szinten foglalja össze azokat a teendőket, melyek elősegítik az információs társadalom kiépítését. Célkitűzései illeszkednek az Európai Unió stratégiai programjaihoz (eEurope programok), azokat kiegészítve, nemzeti szinten készít akcióterveket, operatív programokat az elképzelések megvalósulásához, továbbá meghatározza, kik azok a szereplők, akiknek a szükséges feladatokat el kell látniuk. Ugyan a már említett 1997. évi törvényben olvashatjuk, hogy az információs társadalom egyik alapfeltétele a könyvtári rendszer, ez azonban nem pusztán az egyetlen. Fontos szerepet játszik emellett a kormányzat, a privát szféra, valamint a civil szervezetek is. A Stratégia megalkotói szerint az elsődleges lépéseknek kormányzati szinten kell megtörténniük: „[a Kormánynak] meg kell nyitnia utakat, ki kell alakítania feltételeket, jogszabályi kereteket, meg kell határozni prioritásokat, pénzügyi alapokat; példát kell mutatnia, ösztönöznie, támogatnia kell a fejlődési folyamatokat”.⁹ A Stratégia különböző beavatkozási területeket állapít meg, ezek közül az egyik az infrastruktúra fejlesztése, mely fontos alkotóeleme az információs társadalomba történő átmenetnek. Ennek szintjei a szélessávú hálózatok kiépítése, a hozzáférés és elérés fejlesztése, valamint a közcélú, közhasznú adatok, szabványok és szoftver eszközök biztosítása.

A fizikai hozzáférés a technikai feltételek mellett az információs tartalmak és szolgáltatások biztosításával érhető el. Magyarország helyzetképét tekintve ezen a téren sajnos lemaradást tapasztalhatunk. Ahogyan azt a Stratégia is említi, „a közcélú tartalomszolgáltatás széttagolt, redundáns és ad hoc jellegű”. A mai napig nincs egységes tartalomszolgáltatási irányelv, amely megszabná az egyes honlapok

⁶ Ugyanott 24.p.

⁷ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal hivatalos honlapja http://www.koh.hu/index.php? mp=hivatal& amp=JOG& par=1997_CXL_tv (2011-04-01)

⁸ A továbbiakban: Stratégia

funkcióját és szolgáltatási körét attól függően, hogy az egy kormányportál, vagy a minisztériumi, intézményi, önkormányzati stb. honlap. Emellett fellép a szabványosítás iránti igény is, amely az egyes rendszerek zökkenőmentes együttműködéshez lenne elengedhetetlen.¹⁰ Világos tehát, hogy az információhoz való hozzáférés nem pusztán a könyvtári hálózaton múlik.

A tudományos tartalmakhoz való hozzáférés szintén fontos eleme a tartalomszolgáltatásnak. Ennek tudatában biztosítani kell, hogy a felsőoktatási intézményekben elérhetőek legyenek a fontos multidiszciplináris és szakadatbázisok, digitális archívumok valamint e-book könyvtárak. Sok esetben azonban nem csak a biztosított szolgáltatások minősége határozza meg a hozzáférhetőséget, hanem az igénybevevő ismerete – vagy annak hiánya – is. Számos alkalommal hiába lenne lehetősége egy bizonyos szolgáltatás használatára, mivel nem rendelkezik az ehhez szükséges ismeretekkel, nem merül fel benne az igény sem. E kutatás esetén belül is láthatjuk ennek beigazolódását. Legjobb példa erre a könyvtárban biztosított – és egyébként rendkívül drága előfizetésű – interneten fellelhető szakadatbázisok elérhetősége és ezzel egy időben azok kihasználatlansága. Ezek az adatbázisok – mivel számos diszciplínát felölelnek – komoly segítséget jelenthetnének minden egyetemi hallgatónak.

A minőségi tartalomszolgáltatás fontosságát hangsúlyozza a Digitális Magyarország – 2010-2014 című vitairat is, amely olyan jövőképet vázol fel, melyben Magyarországon mindenki által elérhetővé válik a szélessávú infrastruktúra megfelelő színvonalú szolgáltatásokkal és tartalmakkal együtt. Ennek megvalósulásán az ország versenyképessége múlhat. Az államnak javítani kell az infrastrukturális feltételeken, csökkenteni a digitális írástudatlanok arányán, valamint kialakítani a fejlődést és a versenyt ösztönző gazdasági, szabályozó környezetet. “Az állam szerepvállalása meghatározó az infokommunikáció szinte minden területén. Ezek közül a legfontosabb a szabályozás, a jogalkotás és jogalkalmazás lehetősége, amellyel az állam megalkotja az infokommunikációs ágazat szabályozási kereteit.”¹¹

Hasonló elgondolásokat olvashatunk a Digitális Megújulás Cselekvési Tervben is. Eszerint az állam felelőssége, hogy “a digitális ökoszisztéma ne billenjen ki

⁹ Magyar Információs Társadalom Stratégia. 2. p.
http://www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=kulfoldi_palyaor_eu_llg_szakpol_szep_mits (2011-03-23)

¹⁰ Ugyanott 16. p.

tartósan az egyensúlyi állapotból: legyen elég felhasználó, épüljön ki a szükséges infrastruktúra, legyen elérhető sok hasznos és felhasználóbarát szolgáltatás és legyen erős, a gazdaság más területeinek fejlődését is katalizáló infokommunikációs szektor.”¹²

E cselekvési terv fő célja a digitálisan írástudatlanok arányának csökkentése 1 millió fővel 2014-ig. Az e cél mögé felsorakoztatott programoknak elsősorban a helyi közösségekre kell épülniük, melyeknek egyik legfontosabb színterévé a közoktatás válik. Nem vitás, hogy az e-készségek fejlesztésében az oktatási intézményeknek van a legnagyobb szerepük. Az erre irányuló erőfeszítések nem teljesen eredmény nélküliek. Az elmúlt években az internet- és számítógéphasználók közti különbség minimálisra csökkent, tehát aki rendelkezik számítógéppel, az nagy valószínűséggel internetet is rendszeresen használ. Egy másik tendencia szerint azonban állandósulni látszik a digitálisan írástudók és írástudatlanok közti szakadék, tehát a számítógéppel rendelkezők aránya nem fog jelentős mértékben növekedni a közeljövőben.¹³

2.3 Az információs műveltség

A fizikai és tartalmi hozzáféréseken túl természetesen vannak egyéb kulcstényezők is, amelyek ahhoz szükségesek, hogy részesei lehessünk az információs társadalom nyújtotta lehetőségeknek. Mint ahogy arról már korábban szó volt, az információ és a tudás napjainkra rendkívül felértékelődött. Az információ egyik legfőbb jellemzője, hogy segít eloszlatni a bennünk lévő bizonytalanságot, így annak birtokában könnyebben teszünk meg cselekvő lépéseket, segít döntési folyamatainkban. Ez az előny azonban nem feltétlenül növekszik párhuzamosan az információ mennyiségének növekedésével, hiszen ez a tulajdonság abban a pillanatban megszűnik, amikor a szükségesnél több információ áll a rendelkezésünkre, ezáltal többlet alakul ki, és ez az információtöbblet nem alkalmas a bizonytalansági tényezők kiküszöbölésére. Ám napjainkra oly mértékben megnőtt az információ mennyisége, hogy az említett többletjelenség hatása egyre

¹¹ Digitális Magyarország 2010-2014. Vitairat. 9-10.p.

infoter.eu/attachment/0002/2504_07c44275.pdf (2011-03-12)

¹² Digitális Megújulás Cselekvési Terv 2010-2014. Az infokommunikációs ágazat cselekvési terve a társadalom és a gazdaság megújulásáért. 12.p.

www.kormany.hu/download/6/4f/00000/Digitális_Megujulas_Cselekvesi_Terv.pdf (2011-03-12)

¹³ Digitális Magyarország 2010-2014. Vitairat. 23.p. infoter.eu/attachment/0002/2504_07c44275.pdf (2011-03-12)

erőteljesebbé vált. David Schenk ezt a jelenséget „információs szmog”-nak nevezi, amely akadályozza a mindennapi életben való boldogulást.¹⁴ Ugyanerre a problémára utal William Melody kérdésfelvetése is, miszerint „ha a társadalom többsége az érthetetlen információ tengerén fog hánykolódni, vajon jobb lesz-e a helyzete attól, amikor a tudatlanság tengerén hánykolódott.”¹⁵

Ahhoz, hogy képesek legyünk megtalálni azokat az információkat, amelyek számunkra szükségesek és relevánsak, mellőzhetetlen azoknak a készségeknek, képességeknek, kompetenciáknak az elsajátítása, amelyek segítenek eligazodni az említett „szmogban” vagy „tengerben”. Újfajta műveltséget kell magunkba szívunk, amely magában foglalja ezeket az új ismereteket is. Az információs társadalom az abban eligazodni, boldogulni képes, vagyis információs műveltséggel rendelkező állampolgárokat feltételez.

Daniel Bell tanulmányában kitér az elit és tömeg problematikára, illetve arra, hogyan különül el e két réteg egymástól a modern társadalmakban. Meglátása szerint az új elit alapja a tudás, ami egyben azt is jelenti, hogy a korábbiakhoz képest nyitottabbá vált. Ebből adódóan az oktatás jelentőségét helyezi előtérbe, állítása szerint „a kiválasztási eljárás egyre inkább az oktatási rendszernek jut mint a továbbjutást korlátozó vagy megengedő zsilipnek”. Egyértelművé válik tehát, hogy az előbbre jutáshoz újfajta tudáskészletre, műveltségre van szükség, amelynek meglétéről pedig az oktatási rendszernek kell gondoskodnia.¹⁶

Az információs műveltség „nemcsak az információforrásokhoz való fizikai, hanem az intellektuális hozzáférést is föltételezi: olyan ismeretek készségek meglétét, amelyek révén az egyén képes az információk megtalálására, az eszmék és információk értékelésére, valamint a fölhasználásukra, akár úgy, hogy beépíti a meglévő tudásába, akár valamilyen munkához használva azokat.”¹⁷

Emellett az értelmezés mellett rengeteg olyan meghatározással találkozhatunk, amelyek erőfeszítést tesznek az információs műveltség pontos definiálására. Ezek közül megpróbálom – az általam vélt – legfontosabbakat összefoglalni, ismertetni. Az Amerikai Könyvtárosok Egyesületének (American Library Association = ALA)

¹⁴SCHENK, David: Data Smog.

¹⁵MELODY, William: Elektronikus hálózatok, társadalmi kapcsolatok és a tudás változó struktúrája. In: Kondor Zsuzsanna – Fábri György (szerk.): Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti és kulcsfogalmai. 247. p.

¹⁶BELL, Daniel: Az információs társadalom társas keretrendszere. In: Kondor Zsuzsanna, Fábri György (szerk.): i. m. 169.p.

¹⁷Csík Tibor (szerk.): Információs műveltség és oktatásügy: nemzetközi szemle. 5.p.

megfogalmazása szerint „az információs műveltség nem jelent mást, mint azon képességek halmazát, amelyek segítségével az egyén felismeri az információs szükségleteket, és képes a szükséges információt megtalálni, értékelni, valamint hatékonyan feldolgozni.”¹⁸

Az Információs műveltség és oktatásügy: nemzetközi szemle című tanulmánykötetben összefoglalóan megtaláljuk, hogy az információtudományban művelt ember képességei és ismeretei révén milyen feladatokat képes megoldani. Ezek az alábbiak:

- „meghatározni az információs igényeket, számba véve a meglévő és az igény kielégítéséhez szükséges információkat;
- alkalmazni az információkeresés különböző módszereit, illetve megtalálni a szükséges információkat;
- kritikusan értékelni a talált forrásokat az igénynek való megfelelés, valamint a közlés alapossága, pontossága és céljai tekintetében;
- fölhasználni az információkat saját ismeretei gyarapítása vagy egy munka elkészítéséhez;
- a társadalmi elvárásoknak megfelelően eljárni a szellemi javak használata és az információkezelés vonatkozásában.”¹⁹

Az Amerikai Iskolai Könyvtárosok Egyesülete (American Association of School Librarians = AASL) megfogalmazásában mindezek mellett felhívja a figyelmet az információs műveltség egyik alapvető fontosságára, mégpedig arra, hogy az információs műveltség nem más, mint „az egész életen át tartó tanulás alapköve”²⁰, amely független az adott tudományterülettől, a tanulási környezettől és az oktatás/tanulás aktuális szintjétől²¹. Az Amerikai Könyvtárosok Egyesületén belül létrehozott Felsőoktatási és Kutatói Könyvtárak Egyesülete (Association of College & Research Libraries = ACRL) pedig részletezi a felsőoktatás és az információs műveltség közötti kapcsolat fontosságát az egész életen át tartó tanulás tükrében. A felsőoktatási intézmények egyik központi küldetésének tekintik, hogy felkészítsék a hallgatókat az élethosszig tartó tanulásra. Ennek tudatában tehát biztosítaniuk kell a

¹⁸ American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. Chicago: American Library Association

¹⁹ Csík Tibor (szerk.): i. m. 6. p.

²⁰ VARGA Katalin (szerk.): A 21. század műveltsége: E-könyv az információs műveltségről

²¹ Information literacy and competency standards for higher education. Association of College and Research Libraries. 2. p.

hallgatóik számára az információs műveltség megszerzésének és fejlesztésének feltételeit. Az **információs műveltséget integrálni kell minden szakterület tantervébe**, az oktatóknak pedig ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy új ismereteket fedezzenek fel. Ám a kompetencia kialakításában és fejlesztésében az oktatókon túl a főiskolai és egyetemi könyvtárak dolgozóinak is komoly szerepük van. Nekik kell koordinálniuk, segíteniük a hallgatókat az információkeresés folyamatában. Értékelni és válogatniuk kell a szükséges forrásokat, szervezni és kezelni a gyűjteményt és az információhoz való hozzáférési pontokat, valamint útmutatást kell biztosítaniuk a könyvtárhasználathoz, ezáltal rávezetni őket a hatékony információkeresésre, az információk feldolgozására, értelmezésére.²²

Varga Katalin összehasonlító táblázatban mutatja be, hogyan fogalmazták meg az információs műveltség alapkövetelményeit a különböző oktatási szinteken. Ezek közül mindenképp ki kell emelnünk azokat az indikátorokat, amely a felsőoktatás számára szabja meg az információs műveltség feltételeit. E dokumentum szerint az információs műveltséggel rendelkező hallgatónak:

- képesnek kell lennie a szükséges információ természetének és mértékének a meghatározására és megfogalmazására;
- hatékonyan és eredményesen kell hozzájutnia számára szükséges információhoz;
- kritikusan kell értékelnie az információkat, illetve azok forrásait. A kiválasztott információkat be kell tudnia építenie saját tudásbázisába és értékrendszerébe;
- hatékonyan kell alkalmaznia az információt egy meghatározott cél érdekében;
- továbbá ismernie kell az információ használatát körülvevő gazdasági, jogi és társadalmi problémákat. Az információkhoz való hozzáférést és azok alkalmazását pedig etikusan és jogszerűen végzi.²³

A felsőoktatási intézményeknek feladata tehát, hogy gondoskodjanak arról, hogy a hallgatók szert tegyenek azokra a képességekre, kompetenciákra, amelyek az információs műveltség elengedhetetlen feltételei.

²² Information literacy and competency standards for higher education. Association of College and Research Libraries. 4. p.

²³ VARGA Katalin: Az információs műveltség mint szemléletmód. In: SIPOS Anna Magdolna – ZALAY Szabolcs – MÉSZÁROSZÉ SZENTIRÁNYI Zita (szerk.): A kultúra anatómiája, a kultúra anatómusa: Tanulmánykötet a 65 éves Agárdi Péter tiszteletére. 290-291. p.

2.4 Az információs kompetencia

Az információs műveltség egyik – főként német nyelvterületen elterjedt – szinonimájaként az információs kompetencia kifejezést tartjuk számon. Az információs kompetencia „komplex fogalom, amely az alábbi négy fő képességből tevődik össze: az információsükséglet felismerésének képessége; a releváns információ megtalálásának képessége; az információ feldolgozásának képessége; az információ használatának, hasznosításának, ismeretté konvertálásának képessége”.²⁴

Az önálló információszerzés készsége, az információs kompetencia megszerzése egyre fontosabbá válik az információs társadalom kiépülésével párhuzamosan. A kompetencia mint fogalom egy olyan általános képességet fed le, amely „tudáson, gyakorlaton, értékeken, a tanulás során megszerzett hajlamokon alapul”, ... amely „nem redukálható tiszta tudásra, sem pedig rutinokra”.²⁵ Ezt a fogalmat a hétköznapi értelemben általában egy-egy adott szakmához kötjük mint a szakmát jellegzetesen meghatározó készségekre.

Kulcskompetenciáknak tekintjük azokat a kompetenciákat, amelyekre azt mondhatjuk, hogy szakmától függetlenül segítik a munkaerőpiac támasztotta igények kielégítését. Azt, hogy a 21. században mi számít ilyen kulcskompetenciának, nehéz egységesen összefoglalni. A leginkább elfogadott kulcskompetenciáknak az alábbi 12 látszik:

1. Alapkészségek (írás-olvasás, szövegértés, számtan);
2. Csoportmunka;
3. Az életen át tartó tanulásra való készség;
4. Információkezelés (információ megkeresése, feldolgozása);
5. Az információs technológia alkalmazása, digitális írástudás;
6. Kommunikáció (írásbeli, szóbeli, idegen nyelv);
7. Multikulturális (különbségek elfogadása, kulturális tudatosság);
8. Önállóság (önszervezés, függetlenség, önálló döntés, egyéni felelősség, nyitott viszony a munkához);
9. Politikai (állampolgári léttel kapcsolatos kompetenciák, tágabb szerepben való tevékenység;

²⁴ SIPOS Anna Magdolna: Információs kompetencia – realitás vagy frázis? Az információs kompetenciával kapcsolatos ismeretek oktatása a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros képzésében. = Tudásmenedzsment. 9. évf. 2008. 2. sz. 8. p.

10. Problémamegoldás;
11. Rugalmasság, a változások kezdeményezése és elviselése;
12. A szakterülettől függő speciális ismeretek.²⁶

Az információs társadalom szempontjából fontos kompetencia ezek közül a digitális írástudás és az információs írástudás.

2.4.1 Az információs írástudás

Az, hogy az információs írástudás egy bizonyos szintjével mindenkinek rendelkeznie kell, nem vitatott, hiszen az élet bármely területén szükség van rá, nem csak a tanulási folyamat során. Ennek ellenére sokáig csak a könyvtárosoktól várták el, hogy rendelkezzenek ezzel a kompetenciával. Ma már azonban egyértelmű, hogy a munkaerőpiacra kikerülőknél ismerniük kell az információs erőforrások alkalmazásának módjait, el kell sajátítaniuk az információkeresési technikákat és készségeket, hogy ezáltal képesek legyenek megoldani a felmerülő problémáikat.

2.4.2 A digitális írástudás

Az információs társadalomban az információs írástudás, műveltség mellett szükség van az úgynevezett digitális írástudásra is, amely nem más, mint a különböző információtechnikai eszközök használatának készsége. Ebbe természetesen beletartozik, hogy az információkeresés során a igénybe vevőnek nem esik nehezére digitális eszközökhöz nyúlni segítségül, legyen szó „*digitális bennszülöttről*” vagy „*bevándorlóról*”. Ez a kifejezés arra utal, hogy ki milyen módon vált digitálisan írástudóvá. Egy mai gyereknek nem okoz problémát a számítógép és egyéb digitális eszközök használata, hiszen születésétől fogva körbeveszik őt. Vannak azonban olyanok, akik csak a felnőttkorban találkoztak először a számítógéppel és az internettel, így értelemszerűen számukra sokkal nagyobb nehézséget okoz az új ismeretek elsajátítása. Az általam vizsgált korcsoportról leginkább az állapítható meg, hogy a bennszülöttek és bevándorlók határán húzódik meg. Jelentős részével előfordulhat még, hogy otthon gyerekként nem vette körül internet és számítógép. A tanulási folyamatot tekintve mégis a

²⁵ FRANK Róza: Kompetenciafejlesztés az információs társadalomban = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 53. évf. 2006. 9. sz. 391. p.

²⁶ Ugyanott 391. p.

digitális bennszülöttek közé soroljuk őket, hiszen egy olyan tanulási környezetben nőttek fel, amelyben nem volt idegen az IKT eszközök használata. Sok esetben rá is vannak kényszerítve arra a hallgatók, hogy – ha addig nem tették – tanulmányaik során elsajátítsák ezt a kompetenciát. Gondolok itt többek között az egyetem által kialakított és megkövetelt e-ügyintézésre, az online vizsga- és kurzusjelentkezésre, és az e-learningre.

A felsőoktatásban résztvevők számára tehát különösen fontossá vált ezen kompetencia megszerzése, hiszen e nélkül lehetetlen a tanulási, kutatói, valamint az ügyintézési folyamat is. Nem lehet elégszer hangsúlyozni annak fontosságát, hogy a hallgatónak képesnek kell lennie arra, hogy meghatározza magának, milyen információra van szüksége, és hol találhatja meg ezt az információt. Legtöbbször nem használhatjuk ugyanazokat a forrásokat a tanulmányainkhoz, amiket a hétköznapi információszerzéshez. A megtalált információ pedig sokszor nem elégíti ki a teljesség és pontosság igényét, továbbá sajnos nem ritka azon esetek száma sem, amikor a hallgató nem képes a megtalált információ értékelésére, értelmezésére, nem tud abból önálló tudást létrehozni.

Arra, hogy a jogtudomány esetében miért különösen fontos az információs kompetencia megszerzése, a jogi diszciplína sajátosságai adnak választ. Legfőbb sajátossága – a közgazdaságtudománnyal egyetemben –, hogy annak ellenére, hogy a társadalomtudományok közé tartozik, mégsem úgy viselkedik, mint ahogyan azt elvárjuk a „soft” tudományoktól. A társadalomtudományok egyik jellemzője, hogy a hozzájuk kapcsolt információkeresés alapvetően retrospektív, míg az alkalmazott vagy „kemény” tudományoknál a hangsúly sokkal inkább a kurrens információkra tevődik. Így van ez a jog- és közgazdaságtudománynál is, ahol a kurrens, naprakész információk elengedhetlenné, óriási horderejűvé válnak. Az sem vitatott, hogy azon a diszciplínán esetében, ahol a kurrens információknak van nagyobb jelentősége, sokkal nagyobb szerepe van a digitális írástudásnak is. Ez abból az általános jelenségből fakad, hogy míg a retrospektív anyagok általában nyomtatott verzióban állnak rendelkezésünkre, a kurrens információk többsége elektronikus formában jelenik meg. Sok esetben ugyanis mire az adott információ megjelenne nyomtatott formában, már rég elavulttá válik, és újabb lép helyette érvénybe. Így tehát az elektronikus úton fellelhető dokumentumok válnak elsőrendűvé, amelyeknek relevanciája olykor szinte napról napra változhat. Ahhoz, hogy ezzel a ritmussal felvegyük a versenyt, folyamatosan frissítsük meglévő tudáskészletünket,

elengedhetetlené válik az információs kompetencia megléte. Éppen ezért azt kell állítanunk, hogy egy (leendő) jogi szakember esetében is különösen fontos az, hogy rendelkezzen információs kompetenciával, e nélkül ugyanis nem lesz képes hozzájutni naprakész információhoz. Arra, hogy e kompetencia megléte mennyire van jelen a valóságban, a felmérés eredményei adnak választ.

2.5 Good bye Gutenberg?

Ebben a fejezetben szó volt egy új társadalmi forma megjelenéséről, illetve arról, milyen új kompetenciákkal kell rendelkeznie a 21. század emberének ahhoz, hogy ennek a társadalom aktív tagja lehessen. Az információs társadalom megszületése azonban számos egyéb kérdést vethet fel bennünk. Az egyik talán legérdekfeszítőbb az, hogy vajon ez egy korábbi korszak elmúlását eredményezi-e. Kimondhatjuk-e azt, hogy a szinte már-már követhetetlen fejlődés az IKT-szektorban a Gutenberg-galaxis végét hozza magával? Vajon eljön-e az az idő, amikor már végképp háttérbe fognak szorulni a papír alapú dokumentumok az elektronikusokkal szemben?

Számos tanulmány foglalkozik ezzel a kérdéskörrel már, a „kötelezők” közt említeném Marshall McLuhan művét²⁷. Az egyes szélsőséges nézetektől eltekintve azonban azt tapasztalhatjuk, hogy ez a rohamos fejlődés, ha nem is a könyvek és egyéb papíralapú dokumentumok pusztulását eredményezi, de mindenképp előtérbe kerülnek a nem hagyományos információforrások is. Ezt a kérdéskört természetesen a könyvtárak sem kerülhetik ki, és a használók igényeinek felmérésével, a szolgáltatások korszerűsítésével megoldást kell találniuk az újonnan fellépő szükségletekre.

Főként a nyugati és az északi országokban általános már az a tendencia, hogy azok az emberek, akik rendszeresen olvasnak, azok interneteznek is. Sőt, manapság már az internetezők száma messze meghaladja a könyvtárba járókét. Emellett ugyanúgy általánossá vált, hogy az információkeresésben már szinte csak az internetes böngészők és egyéb hálózati források (pl. wikik) kapnak szerepet, míg a könyvtári tájékoztatás egyre inkább veszít jelentőségéből. Az internetes életmód alsó korhatára folyamatosan csökken, és ezzel egy időben a felsőoktatás és kutatás terén

²⁷ MCLUHAN, Marshall: A Gutenberg-galaxis: a tipográfiai ember létrejötté. Budapest: Trezor, 2001, 331. p.

már népszerűbbé válnak azok az információforrások, amelyek digitálisan hozzáférhetőek, mégpedig könnyedén és azonnal (legjobb esetben otthonról).

Ahogy Sonnevend Péter idevágó tanulmányában fogalmazza, „az információs csatornák versengenek a „lelkekért”, a digitális univerzum egyre nagyobb teret hódít, és ezért feladatunkká válik, „hogya a Google-nemzedéknek ... egyre többet és jobban adjunk digitálisan.”²⁸ A könyvtárak hatalmas változás előtt állnak, sőt, a folyamat már el is kezdődött. „Öt-tíz éven belül a világ digitális könyvtárat fog használni – vagy semmilyen.”²⁹ Ezt a versenyhelyzetet igazolják azok a hazai és nemzetközi szinten készített kutatások is, amelyek a lakosság információtechnikai ellátottságát, illetve olvasási és internetezési szokásait vizsgálják.

3 Információtechnikai ellátottság, az IKT eszközök használata

Hazánk technikai ellátottságának fejlesztését, a fizikai hozzáférhetőség biztosításának növelését nemcsak nemzeti, hanem nemzetközi szintű dokumentumok is előírják. Uniós szinten 2010-ben jelent meg az Európai Digitális Menetrend, mely meghatározza azokat az akcióterveket, feladatokat, amelyek elősegítik az Európai Unió gazdasági fellendülését a digitális korszak vívmányainak a társadalom minden szintjén történő terjesztésével.

Ahhoz, hogy fel tudjuk mérni, hol is áll Magyarország az információtechnikai ellátottságot tekintve, a vizsgált eredményeket érdemes már országokéval összevetni. Ez az összehasonlítás azonban rendkívül nehéz, hiszen az IKT eszközök használatában szinten napról napra következnek be változások. Az egy-két évnél régebbi dokumentumok sajnos már elavultnak tekinthetők, éppen ezért próbáltam arra koncentrálni, hogy lehetőleg minél frissebb adattal tudjak szolgálni.

3.1 Nemzetközi kitekintés

2009-ben egy magyar nyelvű tanulmány is részletezte a német állampolgárok olvasás és médiahasználati szokásait.³⁰ Ebben többek közt az játszik szerepet, hogy a 2000-es PISA felmérésen a németek feltűnően gyengén teljesítettek, annak ellenére, hogy az Eurobarometer2007 alapján komoly olvasáskultúrával

²⁸ SONNEVEND Péter: A könyvtár új élete. = Könyv, könyvtár, könyvtáros. 17. évf. 2008. 8. sz. 7. p.

²⁹ Ugyanott 13. p.

rendelkeznek (81% könyvolvasó, 45% rendszeres olvasó). A Lesen2008-as felmérés alapján a könyvtagadók aránya a férfiaknál 28%, a nőknél 22%. E kutatás eredményei mutatják azt is, hogy az összlakosság 75%-a rendelkezik számítógéppel, és azok, akik rendszeresen használják, fokozatosan elválnak a hagyományos, nyomtatott környezettől. Ez a tendencia különös igaznak bizonyul a férfiakra és a magasan iskolázottakra. A Media2008 jelentés alapján azonban bizakodóak maradhatunk, az eredmények ugyanis azt mutatják, hogy az elmúlt 10 év a nyomtatott kiadványok továbbélését hozta, bár a helyzet nem feszültségmentes. Az olvasóközönség folyamatosan csökken, különösen a fiatalok körében. Arra kérdésre pedig, hogy melyik médiumról mondanának le a legkevésbé, a következő válaszok születtek: tv 44%, rádió 26%, internet 16%, napilap 12%. Következtetésként tehát a szakértők azt vonták le, hogy a németnél már megtörtént az olvasás átalakulása, vagyis a lakosság nagy része belépett az információs társadalomba. Átalakultak a médiahasználati szokások, ez viszont nem hozta magával a média értő használatának képességét is. Éppen ezért országos szinten komoly erőfeszítések kezdődtek annak érdekében, hogy nagyobb figyelmet szenteljenek az olvasási kompetencia fejlesztésére.

Az Európai Unióban végzett olvasási és médiahasználati kutatások azt állapították meg, hogy az olvasás alapvetően a műveltebb, fiatalabb, jobb életkörülmények közt, inkább városias környezetben élők tájékozódási forrása. Az internet elterjedése elsőként pedig a fiatalabb, magasabb jövedelmű, városlakó férfiak között volt tapasztalható.³¹

A legfrissebb felmérések közt szerepel az Eurobarometer-felmérés, amely az Unió szerte 27 000 háztartás részvételével ad jelentést a lakosság internetezési, telefonálási és tévézési szokásairól. E jelentés szerint az internethasználók száma folyamatosan nő, köszönhetően a szélessávú internetnek, 43 % azonban még mindig azon háztartások aránya, ahol nincs internet-hozzáférés. Ahhoz, hogy ez az arány tovább csökkenjen, az előfizetési díjaknak is csökkenniük kellene.³²

A nemzetközi összehasonlítás szempontjából érdekesek lehetnek számunkra a 2010-ben végzett World Internet Project adatai is, amelynek során tíz ország

³⁰ SONNEVEND Péter : Olvasás és médiahasználat német módra. In: Könyvtári Figyelő, 55. évf. 2009. 3. sz. 467-480. p.

³¹ SONNEVEND Péter: Netezők és olvasók. Nemzetközi kitekintés. Könyv, könyvtár, könyvtáros. 10.évf. 2001. 5. sz. 13. p.

lakosságának az internetezési szokásait mérték fel.³³ Ez a felmérés számos olyan tényezőt is vizsgált az internethasználattal kapcsolatban, amely a saját felmérésemhez szorosan kapcsolódik. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy ennél a vizsgálatnál is igazolódott az a feltételezés, miszerint a férfiak és a nők internetezési, illetve az ezzel kapcsolatos információkeresési szokásaik közt szignifikáns különbség mérhető. E válaszok alapján a tízből hat országban több mint 8%-kal használják többet az internetet a férfiak, mint a nők. Megállapították továbbá azt is, hogy az internethasználók legalább 25%-a napi, 50%-a pedig heti szinten látogatja a honlapokat azért, hogy hétköznapi információkat szerezzenek. A tanulmányokhoz köthető információszerzésben szintén fontos szerepe van az internetnek, a válaszok azt igazolják, hogy a diáktársadalom legalább két harmada heti, és 30%-a napi szinten keres szakirodalmi információt.

3.2 World Internet Project 2007

Annak ellenére, hogy ez a felmérés nem a legfrissebb adatokkal szolgál, mégis érdemesnek tartom megemlíteni, hiszen ez hozta az első olyan eredményeket, amelyek szerint Magyarországon végre elindult az információs társadalom fejlődésének dinamikus szakasza. E fejlődés egyik kiemelkedő tényezője az internettel rendelkező háztartások ugrásszerű növekedése (egy év alatt 14%-kal nőtt), illetve az internethasználók aránya. Ennek következtében 2007-ben a háztartások 35%-ában lehetett a világhálóra csatlakozni, és 49%-uk rendelkezett számítógéppel. Ez azt jelenti, hogy a számítógéppel rendelkezők 71%-a internet hozzáférhetőséggel is rendelkezett saját otthonában. Emellett további pozitív eredmény, hogy 14 éves és annál idősebb magyar lakosságnak a 45%-a már rendszeres internethasználó. A szélessávú internet térnyerése végképp megszüntette a tárcsázós telefonmodem létezését a piacon, összesen mintegy 84% rendelkezett szélessávú kapcsolattal. A kábeles internet mellett pedig elkezdtek egyre nagyobb szerephez jutni a mobilinternet és a különböző wireless megoldások is, amelyeknek a hosszú távon kamatoztatható lehetőségei még sok tekintetben kiaknázásra várnak. Megjegyzendő,

³² KOVÁCSNÉ KORENY Ágnes: Európában növekszik az internet-felhasználók száma. = Tudományos és műszaki tájékoztatás. 2010. (57. évf.) 11-12. sz. 510. p.

³³ PIERCE, Justin: World Internet Project Finds Large Percentages of Non-Users, and significant Gender Disparities in Going Online. USC Annenberg School for Communication & Journalism, 2010 www.digitalcenter.org/WIP2010/wip2010_long_press_release_v2.pdf (2011-10-01)

hogy az internet e válfajának használatában ugyanaz a használói csoport járt az élen, mint akik a számítógép-használat innovátorai voltak, vagyis a fiatal férfiak csoportja.

A digitális eszközök használat tekintve is megnyugtató adatokkal szembesülhetünk. Ezek közül a legfontosabb eredmény, hogy 2007-ben a magyar lakosság 52%-a már rendszeresen használ számítógépet. Csökken a vezetékes, de emellett rohamos nő a mobiltelefonok használata (4%-os növekedés), a 14 éven felüli lakosság 79%-ának már van mobilkészüléke (3%-os növekedés), a fiatalabb és középkorú csoportokban ez az arány 80% felett van. A vezetékek nélküli internet térnyerése jelentős fejlődést eredményezett a mobilkészülékeket illetően is, éppen ezért a korábbi internetezésre alkalmas szolgáltatás, a WAP egyre inkább háttérbe szorul.

Felmerült ellenben az a probléma, hogy az ugrásszerű fejlődés nem hozta magával a digitális megosztottságok közti csökkenést. Ezek továbbra is erőteljesek maradtak mind a hozzáférés, mint a tényleges használat terén. A leghangsúlyosabbak között szerepel a regionális elhelyezkedés és a kor, illetve iskolai végzettség is.

Az, hogy a férfiak nagyobb arányban használnak számítógépet, mint a nők, ez alkalommal is igaznak bizonyult. Emellett nem csökkent a kor mentén tapasztalható digitális megosztottság sem. Ez a generációs különbség több mint 20 év, a fiatalabb korcsoportba tartozók teljes mértékben digitálisan szocializáltak. Továbbra is meghatározóak a jövedelmi egyenlőtlenségek. A települési lejtő pedig még mindig érvényesülni látszik, tehát minél nagyobb településről legyen szó, annál inkább jellemző a számítógép-használat. A fővárosban ez az arány 65%, városokban 53%, míg a községek, falvak esetében csak 42%. A kort vizsgálva azt látjuk, hogy a tanulók a legaktívabbak az internet-használat tekintetében.

3.3 A legfrissebb adatok

A Központi Statisztikai Hivatal, egészen frissen, 2011 októberében adta közre a hazai távközlésre és internethasználatra vonatkozó adatait.³⁴ Ez alapján azt tapasztalhatjuk, hogy a mobileszközök népszerűsége töretlenül növekszik, a mobilinternetező csoportja például egy év alatt 40%-kal gyarapodott. Az xDSL-előfizetések száma csökkent, ellenben egyre nagyon teret hódít a LAN- vagy optikai internet, ezen előfizetések száma másfélszeresére bővült. Ez a fejlődési tendencia

elsősorban a versenyhelyzetnek köszönhető, amelynek következtében a mobilinternet egyre inkább megfizethetőbb, és ezzel egy időben egyre stabilabb, gyorsabb, valamint egyre nagyobb lefedettségű.

Az internethasználati szokásokról alapvetően megállapítható, hogy ma már a 16-74 év közti lakosság nagyobb hányada, összesen 62%-a rendszeres használója. Az előfizetések száma egy év alatt 538 ezerrel gyarapodott, jelenleg 3 millió 341 ezer. Érdekes azonban felhívni a figyelmet arra, hogy még most is komoly különbségek vannak az egyes régiókat tekintve, 2010-ben az xDSL-előfizetések 40%-a Közép-Magyarországra koncentrálódott. A régió aránya azonban elmarad a mobilinternet-előfizetések számát tekintve, ahol csupán 12% a részesedésük. Ez annak köszönhető, hogy Budapest és környékén a legkiépítettebb a vezetékes hálózat, így az ottani lakosoknak nincs szükségük a mobilinternetre.

Ha ezeket az adatokat összehasonlítjuk az OECD-országokéval, akkor azt látjuk, hogy a Magyarországon az internettel kapcsolatos eredmények az OECD átlag 78%-ának felelnek meg, és ezzel a 25. helyet foglaljuk el az összesített listán. Az első helyen szereplő Svájcnak mindössze a 45%-át értük el, míg az utolsó helyen álló Szlovákiát 86%-kal múltuk felül.

Itt említeném újból a Digitális Megújulási Cselekvési Tervben³⁵ olvasható adatokat, amely arra is felhívja a figyelmet, hogy nemcsak az előfizetések számát tekintve, hanem egyéb viszonylatban, így például az e-ügyintézés, az online kereskedelem, valamint az e-fizetés és e-számlázás terén is lemaradásunk van az európai átlaghoz képest. Ezeknek az online kormányzati, közigazgatási és egészségügyi szolgáltatásoknak a vártnál lassúbb terjedése annak köszönhető, hogy hiába bővül az internethasználók köre, még mindig komoly digitális írástudásbeli problémával rendelkeznek az emberek.

Telefonhasználatunkra ugyancsak a mobilszolgáltatások szinte kizárólagos egyeduralma jellemző, 2010 végén száz lakosra 120 mobiltelefon-előfizetés jutott. Ez egy kicsivel az uniós átlag alatt van, ott 122 előfizetés jut 100 lakosra. A vezetékes szolgáltatásoknál tapasztalható hanyatlás nemcsak az előfizetések számában, hanem a beszélgetések időtartamában is meglátszik, az összes időt

³⁴ Távközlés, internet, kábeltelevízió, 2010. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2011. portal.ksh.hu/pls/docs/hun/xftp/idoszaki/tavkint/tavkint10.pdf (2011-11-01)

³⁵ Digitális Megújulás Cselekvési Terv. 18. p. www.kormany.hu/download/6/4f/00000/Digitális_Megujulas_Cselekvesi_Terv.pdf (2011-03-12)

tekintve mindössze harmadát teszi ki a mobilhálózatokban kezdeményezett hívásoknak.

Az internet és a telefon használata mellett továbbra is közkedvelt kikapcsolódási lehetőség a televízió, így a szolgáltatók is – a használói igényekhez alkalmazkodva – próbálnak olyan csomagokat nyújtani, amelyekben a három szolgáltatást együtt kínálják fel. Az előző év végén a szolgáltatók 65%-a a televízió mellett már legalább internetet is kínált. 2010 végén 100 lakosra jutott 22 előfizetés, amely jelzi, hogy a családok többségénél van valamilyen tévés műsorelőfizetés. Előrevetíthető azonban, hogy a telítettség ellenére a jövőben nagy változások következhetnek be, köszönhetően a műholdas televízió fokozatos népszerűsödésének.

4 A vizsgált csoportra vonatkozó adatok

Kutatásom során összesen 168 hallgatóval sikerült kitöltetnem a kérdőívet a 2009/2010-es tanév tavaszi szemeszterében. A vizsgált hallgatók kizárólag nappali tagozaton tanulnak, így a nappali tagozatos hallgatók összlétszámának (1637 fő)³⁶ mintegy 10 %-át teszik ki. Mindemellett a vizsgálat eredményei nem lehetnek reprezentatívak, hiszen a kérdőíveket véletlenszerűen töltöttem ki a hallgatókkal, figyelmen kívül hagyva a nemek és a lakóhely szerinti megoszlást. A felmérést egy fordulóban végeztem, hallgatóársaim tapasztalataiból tanulva csak hagyományos papíralapú kérdőívet használtam, elektronikus kérdőívezésre – a korábban tapasztalt válaszadás hiánya miatt – nem kerítettem sort. A kérdőívek adatainak rögzítését SPSS program segítségével végeztem el.

4.1 Hipotézisek

- Első feltevésém az, hogy az egyetemi, ezen belül a PTE ÁJK hallgatói közt a hagyományos dokumentumokkal szemben *elsődleges szerepet kapnak az elektronikus források* az információszerzés során, kiváltképp amikor a hétköznapi információkeresésről esik szó.
- Annak ellenére, hogy az elektronikus forrásokban szívesebben keresnek a hallgatók, *még mindig fontos szerepe van a hagyományos, papíralapú dokumentumoknak*, főleg amikor tanulmányaikhoz van szükségük szakirodalomra.

- Annak ellenére, hogy az elektronikus forrásokban szívesebben keresnek a hallgatók, *nem rendelkeznek az ahhoz szükséges differenciál kompetenciakészlettel*, hogy az azokban történő keresés a lehető legmagasabb színvonalú legyen.
- Míg korábban az információs műveltség meglétét nagyban befolyásolták a lakóhelyből fakadó hátrányok, a PTE ÁJK hallgatói esetében már nem bizonyítható, hogy ez befolyásolná az információkeresési és szakirodalom használati szokásukat. Ez azt jelenti, hogy az egyetem, illetve az általa nyújtott szolgáltatások már képesek kiküszöbölni ezeket a hátrányokat, illetve azt, hogy a meglévő *háttértudás hiányosságait már inkább az egyetemen történő oktatásbeli sajátosságok adják*.
- Ahogyan korábbi tanulmányokban is rávilágítottak már arra, hogy az információkeresési szokásokat illetően *különbség lelhető fel a nemek tekintetében*, ez az általam vizsgált hallgatókra is jellemző. Úgy vélem, hogy a férfi hallgatók mind a hétköznapi, mind a tanulmányokhoz kapcsolódó információszerzés során szívesebben használják az elektronikus forrásokat. Ennek pedig az az oka, hogy ők a szabadidejüket is szívesebben töltik számítógépezéssel, internetezéssel.

4.2 Személyes adatok és szabadidős jellemzők

Ahogy azt már említettem, összesen 168 kérdőív áll rendelkezésre. Összességében a nők képviselték nagyobb arányban magukat, a válaszadók mintegy 2/3-át ők tették ki (**1. Táblázat**). Az életkort tekintve a legnagyobb arányt a 20-21 éves hallgatók érték el, ők jelentik a válaszadók több mint felét. Ahogy azt a kor és nem alapján készült keresztábrázat is mutatja, a 20-21 éves hallgatók közül összesen 61 nő és 29 férfi vett részt a felmérésben (**2. Táblázat**). Ki kell emelnünk tehát, hogy a kérdőívek jelentős részét olyan hallgatók töltötték ki, akik egyetemista éveik elején járnak, ezért leginkább azokkal a kompetenciákkal rendelkeznek, amelyeknek többségét még korábbi iskolai éveik alapján szerezték. A megkérdezettek mintegy 40,5 %-a másodéves, akik minden bizonnyal már próbáltak a tanulmányaikhoz szükséges szakirodalmat keresni mind a hagyományos, mind az elektronikus

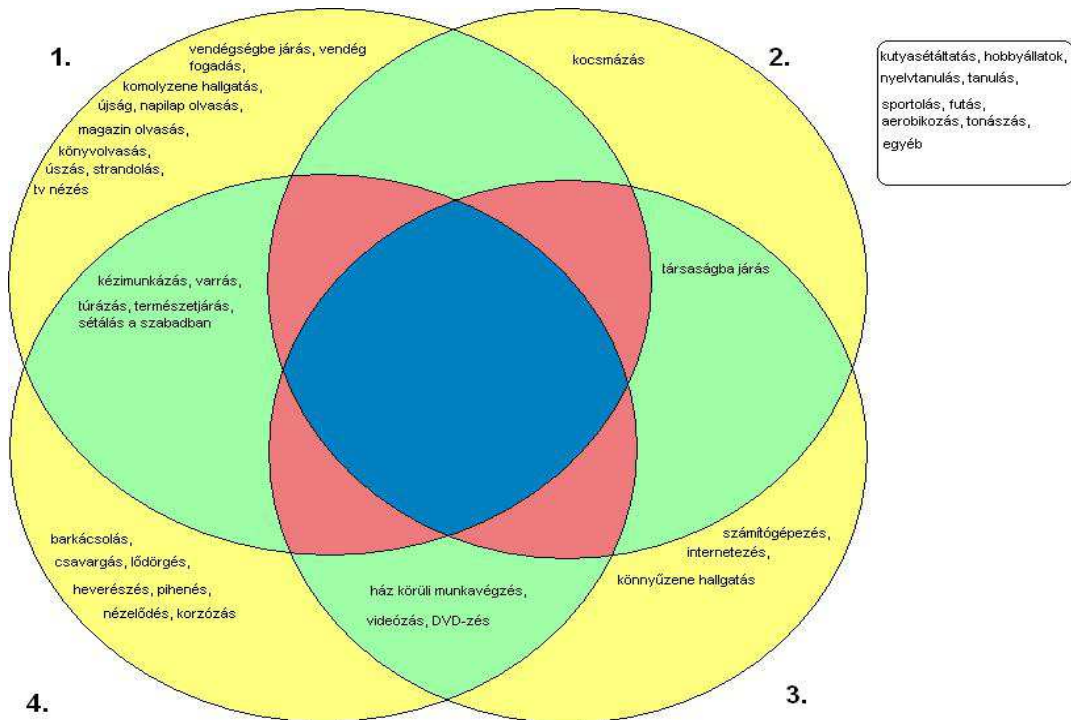
³⁶ A Pécsi Tudományegyetem hallgatói létszáma - 2009. október 15-i statisztikai jelentés alapján http://www.pte.hu/files/tiny_mce/File/adatok/2009-oktoberi-statisztika-rovid.pdf (2011-03-23)

információforrások tükrében, ennek ellenére azonban nagy valószínűséggel még nem rendelkeznek azokkal az ismeretekkel, amelyek ezt a folyamatot megkönnyítenék.

Mivel a kitöltők többsége ugyanabba a korcsoportba tartozik, azért a későbbiek folyamán kor alapján történő lekérdezéseket nem alkalmaztam. A 25 év feletti hallgatók csak 2%-os arányban képviseltetik magukat, értelmetlen lenne ez alapján messzemenő következtetéseket levonni a korcsoportokat illetően. Ettől függetlenül tisztában kell lennünk azzal – ha e felmérés során nem is mérvadó –, hogy léteznek különbségek az internethasználatban és az információkeresésben a kor alapján. Közismert tény az a megállapítás, hogy minél fiatalabb korosztályról van szó, annál inkább jellemző az információtechnológiai eszközök használata.

A hallgatók lakóhely szerinti megoszlását tekintve azt látjuk (**1. ábra**), hogy a válaszadás során a többség a 3. opciót jelölte be, tehát városban, kisvárosban laknak. Ez a teljes létszám 42,2 %-a, ezenkívül nagy arányban vettek részt a nagyvárosok (23,8%) és a falvak, községek (27,4%) lakói. A lakóhelyre vonatkozó kérdést azért tartottam fontosnak, hogy a későbbiek folyamán ez alapján meg tudjuk állapítani, vajon létezik-e különbség a szakirodalom használatot és információkeresést tekintve a válaszadók lakóhelyének tükrében.

A személyes adatokat követő kérdéssor után a szabadidős tevékenységekre vonatkozó kérdések következtek. Ezzel kapcsolatban megpróbáltam azt is vizsgálni, sikerül-e olyan alcsoportokat létrehoznom, amelyekhez egy-egy meghatározó, a csoportot leginkább jellemző tevékenységi kör sorolható. Az egyes csoportokat illetően nem volt semmilyen előfeltételezésem, mindössze arra voltam kíváncsi, létezik-e valamiféle látens struktúra, amely jellemzi a hallgatók szabadidős szokásait. Faktorelemzés segítségével próbát tettem az alkotóelemek csoportba sorolására, amelyet az alábbi ábra szemléltet.

Ennek az elemzésemnek a célja az abban táplált reményem volt, hogy a hallgatók szabadidős tevékenységei meghatározzák az információkeresési szokásokat is. A későbbiek folyamán azonban az egyes csoportok között nem találtam szignifikáns különbségeket, úgyhogy végül annak szemléltetését elvettem. Így az alábbi ábra inkább csak arra szolgál, hogy jellemezze, milyen szabadidős tevékenységeket részesítenek leginkább előnyben a mai joghallgatók. Csak hogy kiragadjak egy példát: ez alapján azt látjuk, hogy vannak olyan csoportok, akikre egyértelműen jellemző a számítógépezés, internetezés, és ezen csoport tagjai egyáltalán nem járnak el a természetbe túrázni, sétálni. Ahogy azonban azt már jeleztem, ezek a csoportosítások nincsenek hatással az információkereső szokásokra.

E kérdéskörön belül fontos kitérni azokra a kapott eredményekre is, amelyek a számítógép- és internethasználatához, illetve az olvasási szokásokhoz köthetőek.

A számítógép- és internethasználat értékelése során próbáltam összefüggéseket keresni arra vonatkozóan, melyik réteg preferálja a őket a leginkább. Ennek alapján vizsgáltam e tevékenység népszerűségét a nem, illetve a lakóhely tükrében is. A nemek tükrében történő vizsgálatot elsőrendűnek tartom, ugyanis számos tanulmány utal annak a fontosságára, hogy feltérképezzük, vajon létezik-e különbség férfiak és nők között az információkeresési szokásokban. Ezek a korábbi tanulmányok rávilágítottak arra, hogy igenis tapasztalhatóak szignifikáns különbségek a nemeket

illetően az információkeresési szokások több területén. Halder és társai kifejezetten egyetemi hallgatók között vizsgálták ezeket a lehetséges eltéréseket. Miszerint már korábbi értekezések is bizonyították, Halderék utalnak arra, hogy a nők kevésbé érzik magabiztosnak magukat az információtechnológiai eszközök és az internet használatának tekintetében.³⁷

Az általam vizsgált adatok alapján szintén kimutatható, hogy a **férfiakra jobban jellemző mind a számítógép-, mind az internethasználat**. Ha a jellemző és a nagyon jellemző kategóriákat összevonjuk, akkor azt látjuk, hogy a számítógép-használat 26%-kal, internethasználat pedig 24%-kal több a férfiak esetében, mint a nőkében (**3-4. Táblázat**). Ez az eredmény arra enged következtetni, hogy nemcsak a szabadidős tevékenységek, hanem az információkeresés kapcsán is az internetet nagyobb mértékben fogják előnyben részesíteni a férfiak, mint a nők.

Kérdés volt számomra az is, hogy vajon a községek, falvak lakói is ugyanakkora mértékben használják-e a számítógépet szabadidejükben, mint a városiak. **A számítógép-használattal kapcsolatban** a válaszadók 71,4%-a vélte úgy, hogy jellemző, illetve

nagyon jellemző rá, ez az arány falun vagy községben lakók esetében 72,9%. **Az internethasználatra vonatkozóan** is hasonló adatokat találunk: míg az összes megkérdezett 76,8%-ára jellemző, illetve nagyon jellemző ez a tevékenység, addig a falun, községben élőknek a 77,1%-ára. Sőt, a kapott adatokból úgy tűnik – még ha csekély mértékben is – a kistelepüléseken meghaladja az átlagot a számítógép- és internethasználat aránya. Ezen eredmények alapján **megállapítható tehát, hogy e téren csaknem indifferens a lakóhely státusza** (**5-6. Táblázat**). Természetesen ebből nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket, fel kell hívnunk arra a figyelmet, hogy a vizsgált alanyok egyetemi hallgatók és szocializációjukra ez komoly hatással van. Így az ő számítógép-használati szokásuk valószínűsíthetően eltér a vidéken élők átlagától.

A számítógép- és internet használati szokások mellett érdemes kiemelni az olvasási szokásokra adott válaszokat, hiszen ez előrevehető, hogy egy hallgató milyen arányban nyúl a hagyományos dokumentumokhoz. A könyvolvasás a kitöltők 67%-ára jellemző, illetve nagyon jellemző tevékenység (**2. ábra**). Emellett szintén népszerű az újság, napilap olvasása, összesen 99 hallgató, tehát a válaszadók 59%-a

³⁷ HALDER, Santoshi – RAY, Anjali – CHAKRABARTY, P.K.: Gender differences in information seeking behavior in three universities in West Bengal, India. 242. p.

rendszeresen olvas napilapot, ill. egyéb újságot (**3. ábra**). Az újság és könyvolvasás mellett kissé háttérbe szorul azonban a magazinok olvasása, a válaszadók mindössze 7%-a állítja, hogy nagyon jellemző lenne rá e tevékenység. Itt elsőként az is-is kategória végzett, ezen csoport aránya megközelíti a 34%-ot(**4. ábra**). Ezt összegzi a három dokumentumforrásról készült statisztikai táblázat is, miszerint a könyv, az újság és a napilap olvasást a többség a negyedik, jellemző kategóriába sorolta, míg a magazin olvasását csak a harmadikba.

4.3 Hétköznapi információszerzési szokások

A kérdőív következő kérdéscsoportja (6 – 11. kérdés) a hallgatók hétköznapi információszerzési szokásaikra vonatkozik. A válaszok egyértelműen rávilágítanak arra a jelenségre, hogy ***az egyetemi hallgatók ma már az internet nyújtotta lehetőségekhez nyúlnak először***, ha valamilyen hétköznapi információra kíváncsiak. Ahogy azt az erről készült két grafikon is mutatja (**6-7. ábra**), a válaszadók ugyanolyan sorrendben használják az egyes információforrásokat annak tekintetében, hogy egy konkrét napi hírre vagy általában valamilyen hétköznapi információra kíváncsiak.

Az ***internet mellett*** a hétköznapi információszerzés legnépszerűbb eszköze ***a tv és a rádió***, míg könyvtár és a folyóirat igencsak háttérbe szorult e tekintetben. Ennek oka, hogy hétköznapi információink jelentős részét indirekt módon szerezzük be (pl. autóban szól a rádió), míg ehhez képest a könyvtárban történő információkeresést direkt egy folyamatnak tekinthetjük

Egy másik magyarázata annak, hogy a hallgatók az internetet tekintik elsődleges forrásnak az, hogy alapvetően három szempont határozza meg az információkeresési szokásainkat: a gyorsaság, a kényelem és a költséghatékonyság. Érthető tehát, hogy a könyvtár népszerűsége elmarad az internettel szemben. A diákok többsége rendelkezik a saját háztartásában internettel, nem kell ehhez könyvtárba mennie. Így tehát annak ellenére, hogy a könyvtár az egyik leginkább költségkímélőbb megoldás, már nem tudja felvenni a versenyt az internettel a kényelem és a gyorsaság tekintetében.

Azt, hogy a vizsgált csoport tagjai ***milyen nyelven olvassák, hallgatják a hétköznapi információkat***, a 8. kérdés eredményei mutatják meg (**7. Táblázat**). Ezek szerint a hallgatók 44%-ához csak magyar nyelven jutnak el a hétköznapi

információk. Ez az arány nem tekinthető meglepetésnek, sajnos általános jelenséggént szerepel a felsőoktatásban részt vevők nyelvi kompetenciáinak hiánya, és a mért adatok alapján azt kell elmondanunk, hogy a PTE ÁJK diákjai sem kivételek ez alól. A kérdőívet kitöltők 44%-ának tehát nincs meg a szükséges nyelvi kompetenciája ahhoz, hogy idegen nyelvű információkhoz jussanak.

Ennél a kérdésnél **tapasztalhatóak különbségek a lakóhelyet tekintve**. Falun, illetve községben például az előző arány már 56%-ra nőtt. Emellett megfigyelhetjük azt is, hogy az egy vagy több idegen nyelven olvasók összes arányát csak a városok vagy annál nagyobb települések arányai lépik túl, a falvaké nem. Ez jól tükrözi a lakóhelyek nyújtotta lehetőségek közti különbségeket. Ez köszönhető többek között annak is, hogy általában a községekben az oktatás, így az idegen nyelvi oktatás is a városi, nagyvárosi színvonal alatt van. Azoknak a diákoknak tehát a későbbi évek folyamán is nehézséget okozhat az, hogy rendelkezzenek legalább egy idegen nyelv kellő ismeretével.

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a hallgatók hol használják leginkább azokat a forrásokat, amelyek segítségével hétköznapi információikat szerzik (**7-10. ábra**). Az itt mért adatok ismét az előző feltételezést igazolják, miszerint a hallgatóknak a költséghatékonyság mellett fontos szempont a kényelem és a gyorsaság is. A kényelmi szempont fontosságát a 9. kérdésre adott válaszok támasztják alá, a többség ugyanis mindegyik forrást otthon használja leggyakrabban. Érdekességgé ki lehet emelni, hogy az internet használata esetében a könyvtár nem jelenik meg mint lehetséges helyszín. Megjegyezném, ez nem jelenti azt, hogy a hallgatók egyáltalán nem használnák a könyvtárat internetezésre. Volt olyan, aki azt is bejelölte, a probléma az volt, hogy nem értelmezték helyesen a kérdést, és egynél több választ adtak meg, így értelmezhetetlenné vált. Ez az oka annak is, hogy a nem értelmezhető válaszok ebben az esetben kiugróan magasak, az internettel kapcsolatban sajnos a hallgatók 15%-a nem válaszolt egyértelműen a kérdésre.

A 10. kérdés esetében arra voltunk kíváncsiak, hogy mely forrást tartják a leggyorsabbnak (**8. Táblázat**). Ennél a kérdésnél is az internet került ki győztesként, 85% gondolja úgy, hogy az a leggyorsabb információforrás. Ezt 10%-kal követi a TV, 2%-kal a rádió. A megkérdezettek közül mindössze egy olyan ember akadt, aki számára a könyvtár a leggyorsabb információforrás.

Az eddig kapott eredmények alapján várhatóvá vált annak a valószínűsége, hogy a hallgatók a hagyományossal szemben inkább az elektronikus

dokumentumokat részesítik előnyben. Ezt a feltételezésünket igazolják a következő kérdésnél mért adataink is, amelynél azt láthatjuk, hogy a hallgatók 67%-ban használnak elektronikus dokumentumokat **a hétköznapi információszerzés során, tehát a papíralapú információforrások egyértelműen a háttérbe szorulnak (9. Táblázat)**. Annak tudatában - amint arra már korábban is utaltam – , hogy a nők kevésbé érzik otthon magukat az internet és az egyéb információtechnológiai eszközök tekintetében, erre a kérdésre adott válaszokat nemek szerint is vizsgáltam. A válaszok alapján itt is igazolódni látszik ez a feltételezés, ám ennek ellenére a női hallgatókra ugyanúgy inkább az elektronikus dokumentumok használata jellemző. A két csoport között összesen 8%-nyi eltérés van, ennyivel **népszerűbbek a férfiak körében az elektronikus dokumentumok használata**.

4.4 A szakirodalmi információszerzési szokások

A hétköznapi információszerzésre vonatkozó kérdések után a tanulmányokhoz kapcsolt információszerzés számbavétele következett. Elsőként az egyes információforrások megjelölését kellett elvégezni a hallgatóknak, itt viszont már nem csak azok fontosságának sorba tételét kértük, hanem a konkrét arányok megadását is (**11-19. ábra**). A tv és a rádió kivételével szükséges volt továbbá annak megjelölése is, hogy a különböző információforrások használata mekkora arányban kapcsolódik a könyvtár igénybevételéhez.

Ahogy az várható volt, a tv és a rádió ebben az esetben nem kapott számottevő szerepet. A televízió esetében a hallgatók majdnem fele, 49%-a egyáltalán nem használja tanulmányi célokra, és a teljes létszám 80%-a 10, vagy annál kevesebb százalékban használja (**11. ábra**). A rádiónál ezek az arányok még magasabbak, 54% egyáltalán nem, és 83% pedig 10%, vagy annál kisebb arányban használja (**12. ábra**).

Korántsem volt ennyire egyöntetű a válaszadás az internet esetében (**13. ábra**), a legkimagaslóbb a 20%-os igénybevétel, az összlétszám 15%-a használja ekkora arányban ezt az információforrást. Ezt viszont 13%-os aránnyal rögtön azok követik, akik az esetek felében nyúlnak az internethez, ha tanulmányaikkal kapcsolatban valamilyen információra van szükségük. Összesen 21% azon hallgatók aránya, akik legalább 50%-ban, vagy annál nagyobb arányban használják az internetet tanulmányaikhoz.

Az internet könyvtárban való kihasználása itt sem mutat kedvező eredményeket (**14. ábra**). A hallgatók több mint a fele egyáltalán nem használja ott az internetet. Ezt azonban nem szabad egyértelműen negatív eredménynek tekintenünk, hiszen – ahogy az már a vizsgálatokból kiderült – a hallgatók szinte kivétel nélkül a rendszeres használói az internetnek, úgyhogy a könyvtárban való kihasználtsága valószínűsíthetően csak azért ilyen alacsony, mert mindenki rendelkezik a szükséges otthoni feltételekkel.

Érdekes, hogy **a tanulmányokhoz kapcsolódó információkeresésben a könyv már nem marad olyan egyértelműen alul** az elektronikus és hagyományos dokumentumok versenyében, mint a hétköznapi információszerzés során (**15. ábra**). A használatuk meglehetősen szétszórt arányokat mutat, a legkiemelkedőbb arány 11%, amely azokat az egyetemi diákokat mutatja, akik 50%-ban használnak könyveket. Ez önmagában nem éri el az internet esetében mért értékeket az 50%-os használatra vonatkozóan, mégis megállapíthatjuk, hogy a hallgatók nagyobb hányada (33%) használ könyveket az információkeresés legalább feléhez, mint az internet esetében (30%). 18% azok aránya, akik egyáltalán nem használnak könyvtári könyveket, a többieknek mind szüksége van a könyvtárban fellelhető könyvekre (**16. ábra**).

A következő információforrás, a sajtótermékek esetében is viszonylag egyöntetűbb válaszok érkeztek. A válaszadók több mint egy harmada egyáltalán nem olvas semmilyen sajtóterméket semmilyen tanulmányi célból, és összesen 73% azon hallgatók aránya, akik kevesebb, mint 50%-ban használják (**17. ábra**). Még kisebb a jelentőségük a könyvtárban fellelhető sajtótermékeknek, 54%-a a hallgatóknak ugyanis soha nem veszi igénybe ezeket a kiadványokat (**18. ábra**).

A most felsorolt lehetséges információforrások mellett válaszlehetőségként megadtunk egy egyéb kategóriát, amelyet a hallgatók 13%-a töltött ki értelmezhető módon (**19. ábra**). Ezen kategória közül az órai jegyzet emelkedik ki mint lehetséges információforrás, a hallgatók 9%-a jegyezte meg, hogy információkereséskor használatba veszik.

A 14. kérdés (**20-26. ábra**) kapcsolódik leginkább a könyvtár igénybevételéhez, ennél a pontnál arra voltunk kíváncsiak, hogy a különböző segédeszközöket milyen arányban használják a hallgatók. Alapvetően szinte mindegyik forrást 0-tól 20%-ig terjedő arányban veszik igénybe, ezek közül egyedül a katalógusok használatánál ugrik ki a 30%-os igénybevétel viszonylag magas

aránya, a hallgatók 12,5%-a veszi igénybe ezt az eszközt (**20. ábra**). *A katalógusok esetében egyébként szintén megfigyelhető a hallgatók elektronikus forrásokhoz való vonzalma*, mindössze 10% azoknak az aránya, akik csak a hagyományos katalógusokat használják (**21. ábra**). Mindent összevetve egyébként a nem használók aránya a legmagasabb az összes esetben. Egyedüli kivételt a szakfolyóiratok képeznek, ott a 0 és a 20%-os igénybevétel egyformán a hallgatók egy negyedére jellemző (**25. ábra**). Ezt némiképp magyarázza a jogi diszciplínára jellemző sajátosság, amelyről a korábbiakban már szó esett. A szakfolyóiratok kiemelkedése tehát valószínűleg annak köszönhető, hogy leginkább ez segíti a kurrens tájékozódást. Ezzel egyidőben pedig láthatjuk azoknak az információforrásoknak a jelentős háttérbe szorulását, amelyek inkább a retrospektív tájékozódásban segítenek. Ilyenek például a bibliográfiák, vagy egy témát összefoglaló monográfiák, szintézisek és egyéb könyvek (ezek kihasználatlansága 45%).

A 15. kérdésre adott válaszok egyáltalán nem okoztak meglepést, itt is igazolódni látszik, hogy joggal nevezzük Google-nemzedéknek a mai internethasználókat. A megkérdezettek elsőpró többsége, 92%-a mondta azt, hogy az interneten történő keresést a Google oldalán kezdi. A Google-t mindössze 2%-kal követi az Origo és a Wikipédia (**10. Táblázat**). Emellett sajnos az is jellemző az interneten történő keresésnek, hogy a többség nem használja azokat a lehetőségeket, amelyek elősegítenék, hogy a kapott találati halmaz a lehető legpontosabb és legteljesebb legyen. Ilyen lehetőségek a különböző operátorok és korlátok, valamint a szűkítési lehetőségek használata. A három lehetőség közül az operátorok használata a legkevésbé népszerű, sajnos a hallgatók 71%-a számára ismeretlen az ezzel történő keresés (**11. Táblázat**). A szűkítési lehetőségeket kicsivel több, mint a hallgatók fele, összesen 55% veszi igénybe. Ez a többségi arány azonban a férfiaknak köszönhető, ők 69%-ban, míg a nők csak 49%-ban használják ezeket (**12. Táblázat**). A nőkre inkább a korlátok beépítése jellemző, a megkérdezetteknek pontosan a fele él ezzel a lehetőséggel, míg a férfiak esetében ez az arány csak 38% (**13. Táblázat**).

Az, hogy a hallgatók jelentős része nem használ olyan technikákat, amellyel a találati halmazt pontosabbá tehetnék, arra enged következtetni, hogy a szakirodalmi információkeresést gyakorlatilag ugyanúgy végzik, mint a hétköznapi. Ez sajnos általános jelenség, a mai egyetemi hallgatók ugyanis már úgy kerülnek be a felsőoktatásba, hogy már előtte otthonosan mozognak az internet világában, kialakult már a saját keresési technikájuk, saját információk világuk. Ebből kifolyólag a

tanulmányokhoz szükséges információkat is a már saját maguk által megismert információs világban keresik. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ugyanazokat a keresőmotorokat alkalmazzák, ugyanott kezdik a keresést, függetlenül a keresett információ tartalmától.³⁸

Tovább súlyosbítja a helyzetet az, hogy megkérdezetteknek csak az egyik fele az (férfiak: 51%, nők: 53%, összes: 52%), akik nem elégszenek meg az első oldalon kapott találatokkal (**14. Táblázat**). Ezeknek a hallgatók többsége csak továbblapoz, tehát a véletlenszerűsége és a sorrendre bízzák azt, hogy milyen információt nyerhetnek a keresés során (**15. Táblázat**). Arra, hogy elemzik-e a kapott halmazt, a többség (66%) igennel felelt (**27. ábra**). A 19. kérdésre adott válaszok pedig ismét sorrendiség meghatározó szerepére hívják fel a figyelmet. Amikor ugyanis arról kérdeztük a diákokat, hogy mi alapján döntenek el, melyik oldalakra kattintanak, cím mellett ez szerepelt második befolyásoló elemként (**16. Táblázat**).

A fentiek alapján nyilvánvalóvá válik számunkra, hogy az egyetemi hallgatók körében az elektronikus információforrások igénybevétele mindennapossá vált, függetlenül attól, hogy azok hétköznapi vagy szakirodalmi tájékoztatásra szolgálnak. A gyorsaságra és a kényelemre való törekvés meghatározó tényező, ebből kifolyólag a legkézenfekvőbb a diákok számára a “guglizás”. A 20. kérdésre adott válaszok, miszerint hagyományos vagy inkább elektronikus dokumentumokat használnak inkább a tanulmányok során, azt mutatják, hogy *a papír alapúaknak még mindig meghatározó szerepük van*. A kapott adatok szerint ugyanis a hallgatóknak – *nemtől függetlenül* – még mindig nagyobb szükségük van a hagyományos dokumentumokra, 69% azok kihasználtsága (**17. Táblázat**), annak ellenére, hogy hiába nem azokat tartják a leggyorsabb információszerzési módnak (**30. ábra**).

A következő kérdésorozat (21-24. kérdés) esetében arra voltunk kíváncsiak, mekkora figyelmet szentelnek a hallgatók a kapott eredmények relevanciájára. A **18. táblázat** jelzi, hogy annak megállapításához, hogy egy adott dokumentum megfelel-e a hallgató számára, elolvassák a dokumentum egy részét vagy egészét. A válaszadók mintegy 55%-a tesz így. A többségről emellett azonban elmondható, hogy vizsgálják a találati halmaz teljességét, pontosságát. Itt – annak ellenére, hogy mindkét nem így nyilatkozott – erőteljesebb különbségek tapasztalhatóak a nemeket illetően. Míg a

³⁸ DANNER, Richard A.: Contemporary and Future Directions in American Legal Research: Responding to the Threat of the Available.

nőknek csak 30%-a, addig a férfiak 38%-a hagyja figyelmen kívül a teljességre, pontosságra való törekvés (28. ábra). Ez arra enged következtetni, hogy – habár a férfiak otthonosabban mozognak a IKT-eszközök használatában – a nők körütekintőbbek, éppen ezért valószínűleg nagyobb eséllyel találják meg a keresett információt.

A hallgatók nyelvi kompetenciáiról már volt szó a korábbiakban. Most azt vizsgáljuk, hogy mennyiben térnek el az **idegen nyelvhasználati szokások, amikor tanulmányokhoz kapcsolódó anyagot olvasnak a hallgatók.** (29. ábra) Ha összehasonlítjuk a két táblázatot, akkor azt látjuk, hogy még nagyobb arányban vannak azok, akik csak magyar nyelven olvasnak (48%). Emellett pedig **szintén tapasztalhatjuk a lakóköörülményekből fakadó különbséget**, tehát minél kisebb települést nézünk, annál kisebb annak a valószínűsége, hogy legalább egy idegen nyelvet használnának a hallgatók (22. Táblázat).

Arról is beszéltünk már, hogy információkeresési szokásainkat meghatározza a kényelem, a gyorsaság, és a költséghatékonyaság. A gyorsaságot vizsgálva a hétköznapi informálódás esetében már szembesültünk az internet elsőprő egyeduralmával, mintegy 85%-ban azt használják elsőként. **A tanulmányokkal kapcsolatban szintén megállíthatjuk, hogy az internet nagy népszerűségnek örvend, az arányok azonban már finomodtak** (30. ábra). Az internet (53%) mellett **megnövekedett a könyvtár, illetve a könyvek használata**, amelyek 17 és 14%-os igénybevétellel állnak dobogós helyen. A költséghatékonyaságot tartva szem előtt pedig ugyancsak az internetet választja elsőként a hallgatók többsége (49%), majd ezt a könyvtár követi 29%-kal. A hallgatók átlagosan 5645 Ft-ot (24. Táblázat) költenek informálódásra, és ennek 57,5%-át szánják tanulási célokra (25. Táblázat).

Az utolsó kérdéscsoportban a kereséshez kapcsolódó gyakorlati kérdéseket tettünk fel. Ez alapján láthatjuk, hogy egy konkrét kérdésre először az általános webes keresőkön próbálnak választ találni, ha ez nem megy, következésként az enciklopédiákat, lexikonokat veszik igénybe (32-38. ábra). **Adatbázisokat alig használnak a kereséshez**, a hallgatók többsége **nyolcadikként** jelölte meg az egyes források sorrendbe állításakor (39. ábra). A 31. kérdésre (26. Táblázat) adott válaszok – vagy inkább annak hiánya – megmagyarázza azt, miért szorul háttérbe az adatbázisok kihasználtsága. A csoport 48%-a nem válaszolt erre a kérdésre, amely

arra enged következtetni, hogy nincs erre vonatkozó ismeretük. Ezenkívül 20% azoknak az aránya, akik ezt le is írták. Ezek után legnagyobb arányban pedig a Wikipédia jelent meg mint társadalomtudományi adatbázis. Természetesen megjelent a Google is, igaz, csak 5 válaszadó esetében, és emellett extrém példaként említeném még a Facebook-ot, amely kétszer szerepelt a kérdőívek között.

A kérdőív 33. pontja (**28-46. Táblázat**) volt a legkényesebb rész, itt arra voltunk kíváncsiak, hogy a hallgatók ismerik-e – és ha igen, honnan – a felsorolt adatbázisokat. A tanulság az, hogy **az említett adatbázisok többsége ismeretlen a hallgatók számára**. Az ismertek közötti sorrend: COMPLEX (116 fő); EUR-Lex (86 fő); OK – Magyar Jogi Adatbázis (40 fő); OK – Külföldi Jogi Adatbázis (36 fő); MEK (23 fő); MATARKA (16 fő); NAVA (3 fő). Az EBSCO, az EISZ és az SSCI tehát mindenki számára ismeretlen. Ezen eredmények alapján azt látjuk, hogy a jogi kar hallgatói többségükben csak azokat az adatbázisokat ismerik, amelyek kifejezetten jogi témában gyűjtenek információt, a többi számukra ismeretlen.

Az interneten történő információkeresési módok a következő sorrendben jelennek meg a hallgatók körében: keresőoldalak, tematikus portálok, más honlapok linkjei, nyomtatott és elektronikus média hivatkozásai, személyes ajánlások, levelezőlisták (**41-46. ábra**). A könyvtári keresés során a többség az infopultnál vagy az OPAC-ban kezdi a keresést (**47-53. ábra**).

Egy házi dolgozat megírásához a hallgatók a könyveket, illetve a könyvtárat veszik igénybe a legnagyobb arányban (**47. Táblázat**). Ez az eredmény ismét csak azt az állítást erősíti, hogy az internet nem elégíti ki teljes mértékben a hallgatók igényeit, ha tanulmányaikhoz szeretnének anyagot gyűjteni.

Az utolsó kérdés feltevésével arra voltunk kíváncsiak, hogy a hallgatók látnak-e különbséget a weblapok között attól függően, hogy hétköznapi vagy szakirodalmi információt keresnek. Az eredmények biztatóak, a hallgatók 66%-a nyilatkozott úgy, hogy a keresés során figyelembe veszi ezt a tényezőt. Külön-külön nőket és férfiakat vizsgálva csak minimális eltérést tapasztalhatunk, a férfiaknak 65,5, a nőknek 66,4%-ban számít ez a szempont (**48. Táblázat**).

5 Konklúziók

A kutatás eredményei feltárják azokat a problémákat, amelyekkel az egyetemeknek szembe kell nézniük, ha azt akarják, hogy diákjaik mind az egyetemi

éveik alatt, mind a későbbiekben, a munkaerőpiacon való elhelyezkedés során sikeresen vegyék az eléjük gördülő akadályokat.

Ha mepróbáljuk összefoglalni azokat az eredményeket, amiket a hipotézisek állításakor feltételeztünk, a következőket tapasztalhatjuk:

- Első feltevésem az volt, hogy az egyetemi, ezen belül a PTE ÁJK hallgatói közt a hagyományos dokumentumokkal szemben *elsődleges szerepet kapnak az elektronikus források* az információszerzés során, kiváltképp amikor a hétköznapi információkeresésről esik szó. Ehhez kapcsolódik rögtön a második feltételezés is, miszerint a *tanulmányokhoz szükséges szakirodalom megszerzésében még mindig fontos szerep jut a hagyományos, papíralapú dokumentumoknak*.
 - A felmérés során igazolódott, hogy a hallgatók a hétköznapi információszerzés során az internetet részesítik előnyben. Emellett a tanulmányok során is szívesen használnak elektronikus forrásokat (pl. a hagyományos katalógus kontra OPAC), azonban mégis hangsúlyoznunk kell a hagyományos, papíralapú források itt megnövekedett szerepét. A szakirodalmi információszerzés során felértékelődik a könyvek és a könyvtár szerepe, kiváltképp akkor, amikor egy konkrét házi dolgozathoz keresnek információt a hallgatók.
- Annak ellenére, hogy az elektronikus forrásokban szívesebben keresnek a hallgatók, *nem rendelkeznek az ahhoz szükséges kompetenciakészlettel*, hogy az azokban történő keresés a lehető legmagasabb színvonalú legyen.
 - Tapasztalataink azt mutatják, hogy az egyetemista hallgatók különbséget tudnak tenni a hétköznapi és a tudományos információk között, sajnos azonban nem rendelkeznek kellő mértékben azzal a differenciált kompetenciakészlettel, amely a keresést megkönnyítené, a találati halmazt pedig a lehető legteljesebbé és pontosabbá tenné. Emellett sajnos – egy-kettőtől eltekintve – nem ismerik a fontos adatbázisokat, kiváltképp ha olyanokról esik szó, amely nem csak és kizárólag jogtudományi témában gyűjt információt.
- *Az információkerési szokásokat még mindig befolyásolják a lakóhelyből fakadó hátrányok*. Ez azt jelenti, hogy az egyetem, illetve az általa nyújtott szolgáltatások nem mindig képesek kiküszöbölni ezeket a hátrányokat.

- Habár a számítógép- és internethasználat tekintetében a mért adatok alapján nem lehet különbségeket tenni a lakóköörülményeket illetően, mégis vannak olyan területek, ahol számít az, ki milyen településről származik. Az egyik ilyen érzékeny pont az idegen nyelv használata, amely esetében azt látjuk, hogy a falvakról, kistelepülésekről érkezők komoly hátránnyal indulnak a felsőoktatási tanulmányokat illetően.
- Ahogyan korábbi tanulmányokban is rávilágítottak már arra, hogy az információkeresési szokásokat vizsgálva *különbség lelhető fel a nemek tekintetében*, ez a PTE ÁJK hallgatókra is jellemző. Úgy vélem, hogy a férfi hallgatók mind a hétköznapi, mind a tanulmányokhoz kapcsolódó információszerzés során szívesebben használják az elektronikus forrásokat. Ennek pedig az az oka, hogy ők a szabadidejüket is szívesebben töltik számítógépezéssel, internetezéssel.
 - A kapott eredmények igazolják az utolsó feltevésem, a PTE ÁJK női és férfi hallgató közt ugyanis szignifikáns különbségek mutatkoznak az információkeresési szokásokat illetően. A férfiak szabadidejükben szívesebben használják mind a számítógépet, mind az internetet, és ennek köszönhetően az információkeresés során is szívesebben nyúlnak az elektronikus forrásokhoz.

6 Összegzés

A felsőoktatási intézményeknek, illetve az ott dolgozó oktatóknak nem csak az a feladatuk, hogy a már általuk összegyűjtött, feldolgozott információmennyiséget átadják a diákoknak, és ugyanazt az információt a vizsgáztatás során visszakérdezzék. A hallgatókat meg kell tanítani arra, hogy ők maguk keressék meg a szükséges információt, azt feldolgozzák és a kritikus gondolkodás tükrében saját tudáskészletükbe építsék. A legfontosabb ugyanis, hogy „a felsőoktatási intézményekből az információval élni tudó végzett szakembereket kell kibocsátani.”³⁹

Ahogyan Varga Katalin is fogalmaz, „a könyvtárak meghatározó szerepet játszhatnak ebben a folyamatban, hiszen valamennyi szolgáltatásukkal az

³⁹ A felsőoktatási intézmények könyvtárainak fejlesztési stratégiája : Beszélgetés dr. Téglási Ágnessel, az OM főtanácsosával = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 9. évf. 2000.11. sz. 3-16. p.
ki.oszk.hu/3k/19972006/valcikkek/valcikkek0011/vk.html

információs műveltség fejlesztését hivatottak elősegíteni”.⁴⁰ Az egyetemi könyvtárak mai és jövőbeni feladatairól csak akkor tudunk hosszútávú következtetéseket levonni, ha tisztában vagyunk az egyes karok hallgatóinak szakirodalom-használati és információszerzési szokásaival, igényeivel és azok sajátosságaival. Meggyőződésem, hogy a PTE FEEK-en elkezdődő kutatásnak épp ebben van a legnagyobb jelentősége: képes legyen egy átfogó képet adni a karok hallgatóinak szakirodalomhasználati és információszerzési szokásairól, majd az összevessük az információs műveltség alapkövetelményeivel a felsőoktatásban, és ezáltal megállapítsuk, mely területeken kell változtatnunk a használóképzési metodikán.

Amellett ugyanis, hogy könyvtárainkat megpróbáljuk úgy alakítani, hogy az lehetőleg minden szempontból képes legyen megfelelni a használói igényeknek, elengedhetlenné válik a hallgatók információs kompetenciáinak fejlesztése is. Ahogy azt már korábban is hangsúlyoztuk, az információs kompetencia ma már a 21. század kulcskompetenciái közé sorolandó, épp ezért nélkülözhetetlen, hogy mindenki rendelkezzen vele. Ez a munkaerőpiaci boldogulás egyik feltétele, éppen ezért nem csak a tudományos világra korlátozódik. Azt, hogy szükségünk van-e információs műveltségre, nem a korunk, az iskolai végzettségünk vagy a foglalkozásunk feltételezi. Azt már annál inkább, hogy ez milyen tartalmakra terjed ki. Éppen ezért az oktatási minden szintjén ki kell terjeszteni az ezzel kapcsolatos fejlesztési terveket. Alapját a közoktatásban erre irányuló törekvéseknek kell képeznie, amelyre ráépülnek az egyes szakmákhoz tartozó kiegészítő tartalmak.

Nemzetközi viszonylatban már találkozhatunk sikeres példákkal arra vonatkozóan, hogyan valósuljon meg az információs kompetencia fejlesztése a különböző szinteken. Ismét érdemes elővennünk a német példát, ahol az elszomorító PISA-vizsgálatok után kormányzati szinten, a tantervekbe beépítve kezdték el az oktatás reformálását. Ez a példa azt igazolja, hogy nem elég a könyvtárak használóképzési profiljának szélesítése, látványos és gyors változások csak akkor következnek be egy egész országot érintő információs műveltségbeli kérdésben, ha azt beemeljük az intézményes, iskolarendszerű oktatás keretébe.⁴¹ Sipos Anna Magdolna tanulmányában összefoglalva olvashatjuk, melyek azok az oktatási szférában eindult kezdeményezések, amelyek az információs műveltség fejlesztését

⁴⁰ VARGA Katalin: Az információs műveltség mint szemléletmód. 287. p.

tűzték ki célul. Nemcsak a közoktatásban, hanem a felsőoktatásban is tovább fokozódott e feladat. Újraszervezték a korábbi használói képzéseket, amelyekben egyre nagyobb szerep jut az IKT eszközök használatának. A könyvtárak továbbra is központi szereplői e folyamatnak, „Németország egész területén és valamennyi tartományban a könyvtárosok az információs kompetencia kialakításának letéteményesei”. A könyvtáros egyesület az egyéb szakmai szervezetek összefogásával elkészítették azokat az alapvető dokumentumokat, amelyek különböző szinteken határozzák meg, mi is az az információs kompetencia, illetve hogy kinek milyen információs műveltséggel kell rendelkeznie a saját képzési területén. Az összeállított alapidokumentumoknak köszönhetően, illetve annak, hogy Németországban nem csak az elvekben, hanem a gyakorlatban is komoly, részletesen kidolgozott, jól szervezett erőfeszítéseket tesznek az információs műveltség fejlesztése érdekében, „közel van már az az idő, amikor a lakosság meghatározó része hozzáértő módon fogja információs szükségleteit kielégíteni, és amikor a Google már nem az egyetlen, hanem csupán az egyik keresési lehetőséggé válik, ráadásul – várhatóan – ezt a keresőmotort is jóval szakszerűbben kezelik majd.”⁴²

Elméleti szinten már Magyarországon is láthatunk törekvéseket az információs műveltség fejlesztésére vonatkozóan, ennek ellenére a vizsgálatok azt mutatják, hogy ezek a kezdeményezések a gyakorlatban még gyerekcipőben járnak. Addig viszont, amíg mindezek az elmélet szintjén maradnak, nem várhatunk gyökeres változást a hazánk információs műveltségét illető ügyekben.

⁴¹ SIPOS Anna Magdolna: A „guglin” inneni és a „guglin” túli világ. In: BENCZÉNÉ FEKETE Andrea (szerk.): Lehetőségek és alternatívák a Kárpát – medencében: módszertani tanulmányok. – Kaposvár:Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2011. p.:126-134.

⁴² SIPOS Anna Magdolna: A „guglin” inneni és a „guglin” túli világ. In: BENCZÉNÉ FEKETE Andrea (szerk.): Lehetőségek és alternatívák a Kárpát – medencében: módszertani tanulmányok. – Kaposvár:Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2011. p.:126-134.

7 Irodalomjegyzék

- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal hivatalos honlapja
http://www.koh.hu/index.php? mp=hivatal& amp=JOG& par=1997_CXL_t v (2011-04-01)
- American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. Chicago: American Library Association, 1989.
<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/whitepapers/presidential.htm> (2011-03-14)
- BADKE, William B.: Can't get No Respect : Helping Faculty to Understand the Educational Power of Information Literacy = The Reference Librarian 90.évf. 2005. 89. sz. 63-80. p. www.acts.twu.ca/Library/Respect.dpf (2011-10-10)
- BAWDEN, David: Információs és digitális írástudás: a fogalmak áttekintése. = Könyvtári Figyelő, 48. évf. 2002. 1-2. sz. 157-163. p.
- BELL, Daniel: Az információs társadalom társas keretrendszere. In: KONDOR Zsuzsanna – FÁBRI György (szerk.): Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti és kulcsfogalmai. Budapest: Századvég, 2003. 271 p.
- CALLICOTT, Burton - VAUGHN, Debbie - YORK, Maurice C.: Google Scholar vagy a könyvtári katalógus; A Google Scholar mint a felsőoktatási könyvtárak újrafelfedezésének eszköze (Töm.: Dévai Péter) = Könyvtári Figyelő, 54. évf. 2008. 1. sz. 108-113. p.
- CsÍK Tibor (szerk.): Információs műveltség és oktatásügy: nemzetközi szemle. Budapest: OM, 2008, 146 p. www.opkm.hu/download/lmOk.pdf (2011-03-11)
- CSÖRGE Ágnes: Az egyetemi hallgatók online és hagyományos szakirodalom-, könyvtárhasználati és információszerzési szokásai (Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar): Szakdolgozat. Pécs: PTE FEEK, 2010. 65 p.

- DANNER, Richard A.: Contemporary and Future Directions in American Legal Research: Responding to the Threat of the Available = International Journal of Legal Information, 31. évf. 2003. 2. sz.
scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1540&context=faculty_scholarship (2011-03-11)
- DÁVID Adrienne: A digitális dokumentum szerepe az információs társadalomban. Szakdolgozat. Budapest: ELTE BTK IKI, 2007. 53 p.
<http://mek.oszk.hu/05600/05675/05675.pdf> (2011-03-12)
- Digitális Magyarország 2010-2014. Vitairat.
infoter.eu/attachment/0002/2504_07c44275.pdf (2011-03-12)
- Digitális Megújulás Cselekvési Terv 2010-2014. Az infokommunikációs ágazat cselekvési terve a társadalom és a gazdaság megújulásáért. Budapest: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2010.
www.kormany.hu/download/6/4f/00000/Digitális_Megujulas_Cselekvési_Terv.pdf (2011-03-12)
- DUDÁS Anikó: A fordulat. Információkeresés-kutatás és perspektívája: a kognitív szemlélet. = Könyvtári Figyelő, 54. évf. 2008. 3. sz. 505-511. p.
- EGERVÁRI Dóra: A PTE FEEK hallgatóinak információs kompetenciái (Szakdolgozat). – Pécs: PTE FEEK, 2009. 57 p.
- A felsőoktatási intézmények könyvtárainak fejlesztési stratégiája : Beszélgetés dr. Téglási Ágnessel, az OM főtanácsosával = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 9. évf. 2000.11. sz. 3-16. p.
ki.oszk.hu/3k/19972006/valcikkek/valcikkek0011/vk.html (2011.10.22.)
- Frank Róza: Kompetenciafejlesztés az információs társadalomban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 53. évf. 2006. 9. sz.
- HALDER, Santoshi – RAY, Anjali – CHAKRABARTY, P. K.: Gender differences in information seeking behavior in three universities in West Bengal, India. = The International Information & Library Review, 42. évf. 2010. 4. sz. 242-251. p.
<http://sciencedirect.com/science/article/pii/S1057231710000639> (2011-03-14)

- HELLYER, Paul: Assessing the Influence of Computer-Assisted Legal Research: A study of California Supreme Court Opinions = Law library Journal 97. évf. 2005. 2. sz. 285-298. p.
scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=libpubs (2011-10-10)
- Information literacy and competency standards for higher education. Association of College and Research Libraries.
<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/standards.pdf> (2011-03-23)
- Information literacy: the skills. Chartered Institute of Library and Information Professionals.
<http://www.cilip.org.uk/get-involved/advocacy/learning/information-literacy/Pages/skills.aspx> (2011-03-23)
- KOLTAY Tibor: A 21. század könyvtára. Brophy, P.: The library in the information society. New services in the twenty-first century. = Könyvtári Figyelő, 50. évf. 2004. 1. sz. 136-140. p.
- KOLTAY Tibor: Gutenbergtől a globális információs rendszerekig: a digitális könyvtárak. Borgman Christine: From Gutenberg to the global information infrastructure. = Könyvtári Figyelő, 50. évf. 2004. 1. sz. 129-135. p.
- KOLTAY Tibor: Információs műveltség: pedagógiai forradalom a könyvtárban? = Könyvtári Figyelő, 53. évf. 2007. 2. sz. 278-288. p.
- KOLTAY Tibor: Kihívás és változás. Challenge and change in the information society. Ed. S. Hornby, Zoe Clarke. = Könyvtári Figyelő, 50. évf. 2004. 1. sz. 140-143. p.
- KONDOR Zsuzsanna – FÁBRI György (szerk.): Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti és kulcsfogalmai. Budapest: Századvég, 2003. 271 p.
- KOVÁCSNÉ KORENY Ágnes: Európában növekszik az internet-felhasználók száma. = Tudományos és műszaki tájékoztatás. 57. évf. 2010. 11-12. sz. 507-511. old.
- KVAVIK, Robert B.: Convenience, Communications, and Control: How Students Use Technology. In: Oblinger, Diana G. – Oblinger, James L (szerk.): Educating the Net Generation. Educause, 2005. 20 p.
net.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101g.pdf (2011-10-09)

- Magyar Információs Társadalom Jelentés 1998-2008: Jelentés az elmúlt évtizedről. Információs Társadalom- és Trendkutató Központ, Budapest, 2007 december
mek.oszk.hu/05600/05681.pdf (2011-03-23)
- Magyar Információs Társadalom Stratégia. Budapest: Informatikai és Hírközlési Minisztérium, 2003.
http://www.afsz.hu/resource.aspx?ResourceID=kulfoldi_palyaor_eu_llg_szak_pol_szep_mits (2011-03-23)
- MARDIS, M. A. – HOFFMAN, E. S. – MARSHALL, T. E.: A new framework for understanding educational digital library use: re-examining digital divides in U.S. schools = International Journal on Digital Libraries, 2008, 19-27. p. ec2-50-19-240-191.compute-1.amazonaws.com/968/1/new_framework_Mardis.pdf
- MCLUHAN, Marshall: A Gutenberg-galaxis: a tipográfiai ember létrejötté. Budapest: Trezor, 2001, 331 p.
- MELODY, William: Elektronikus hálózatok, társadalmi kapcsolatok és a tudás változó struktúrája. In: KONDOR Zsuzsanna – FÁBRI György (szerk.): Az információs társadalom és a kommunikációtechnológia elméleti és kulcsfogalmai. Budapest: Századvég Kiadó, 2003. 247. p.
- A Pécsi Tudományegyetem hallgatói létszáma - 2009. október 15-i statisztikai jelentés alapján
http://www.pte.hu/files/tiny_mce/File/adatok/2009-oktoberi-statisztika-rovid.pdf (2011-03-23)
- PIERCE, Justin: World Internet Project Finds Large Percentages of Non-Users, and significant Gender Disparities in Going Online. USC Annenberg School for Communication & Journalism, 2010
www.digitalcenter.org/WIP2010/wip2010_long_press_release_v2.pdf (2011-10-01)
- PINTÉR Róbert (szerk.): Információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig. Budapest: Gondolat – Új Mandátum, 2007. 246 p.
- SHENK, David: Data Smog. San Francisco: Harper, 1997. 250 p.
- SIPOS Anna Magdolna: A „guglin” inneni és a „guglin” túli világ. In: Benczéné Fekete Andrea (szerk.): Lehetőségek és alternatívák a Kárpát –

medencében: módszertani tanulmányok. – Kaposvár:Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 2011. p.:126-134.

- SIPOS Anna Magdolna: Információs kompetencia – realitás vagy frázis? Az információs kompetenciával kapcsolatos ismeretek oktatása a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros képzésében. = Tudásmenedzsment, 9. évf, 2008. 2. sz. 8-20. p.
<http://www.feek.pte.hu/tudasmenedzsment/full/92szam.pdf> (2011-03-23)
- SONNEVEND Péter: Használóelemzések – egyetemi könyvtári tennivalók. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 53. évf. 2006. 11-12. sz. 528-537. p.
tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4567&issue_id=477 (2011-03-23)
- SONNEVEND Péter: A könyvtár új élete. = Könyv, könyvtár, könyvtáros. 17. évf. .2008. 8. sz., 6-13. p.
www.epa.oszk.hu/01300/01367/00192/pdf/3k_EPA01367_2008_08_006_013.pdf (2011-03-23)
- SONNEVEND Péter: Netezők és olvasók. Nemzetközi kitekintés. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 10. évf. 2001. 5. sz., 13-25. p.
- SONNEVEND Péter : Olvasás és médiahasználat német módra : szemle = Könyvtári Figyelő, 55. évf. 2009. 3. sz. 467-480. p.
- SZÉKELYI Márta- BARNA Ildikó: Túlélőkészlet az SPSS-hez.Budapest: Typotex, 2005, 453 p.
- Távközlés, internet, kábeltelevízió, 2010. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2011.
portal.ksh.hu/pls/docs/hun/xftp/idoszaki/tavkint/tavkint10.pdf (2011-11-01)
- VARGA Katalin (szerk.): A 21. század műveltsége. E-könyv az információs műveltségről. Pécs, PTE FEEK Könyvtártudományi Intézet, 2008.
<http://mek.oszk.hu/06300/06355/html/index.htm> (2011.03.22.)
- VARGA Katalin: Az információs műveltség mint szemléletmód. In: SIPOS Anna Magdolna – ZALAY Szabolcs – MÉSZÁROSNÉ SZENTIRÁNYI Zita (szerk.): A kultúra anatómiája, a kultúra anatómusa: Tanulmánykötet a 65 éves Agárdi Péter tiszteletére. – Pécs: PTE FEEK, 2011. p. 283-300.

8 Kulcsszavak

információs műveltség, információszerzési szokások, könyvtárhasználati szokások, szakirodalom használat, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, egyetemi hallgatók

9 Mellékletek

9.1 Táblázatok, grafikonok

		Frequency	Percent
A kérdezett neme	férfi	55	32,7
	Nő	113	67,3
	Total	168	100,0

1. Táblázat

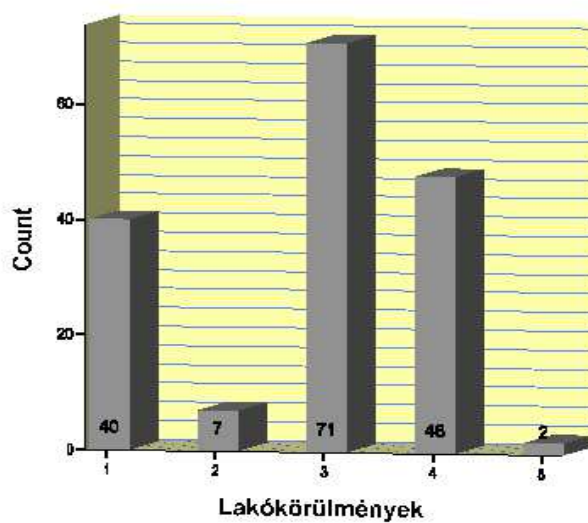
		A kérdezett neme	
		Férfi	nő
Kor	19	1	12
	20	14	33
	21	15	28
	22	10	16
	23	8	15
	24	5	6
	25	1	1
	26	1	
	28		1
	29		1
Total		55	113

2. Táblázat

Hányadik évfolyamon tanul?			
		Frequency	Percent
Valid	1	54	32,1
	2	68	40,5
	3	24	14,3
	4	15	8,9
	5	7	4,2
	Total	168	100,0

3. Táblázat

Hallgatók lakóhely szerinti megoszlása

1. ábra

Mennyire jellemző, hogy szabadidejében számítógépezik? * A kérdezett neme (Crosstabulation)

		A kérdezett neme		Total
		férfi	nő	
Mennyire jellemző, hogy szabadidejében számítógépezik?	Egyáltalán nem		1	1
			,9%	,6%
	Nem	3	9	12
		5,5%	8,0%	7,1%
	Is-is	3	30	33
		5,5%	26,5%	19,6%
	Jellemző	27	31	58
		49,1%	27,4%	34,5%
	Nagyon jellemző	22	40	62
		40,0%	35,4%	36,9%
	Nem tudja		1	1
			,9%	,6%
	Nem válaszolt		1	1
			,9%	,6%
Total		55	113	168

3. Táblázat

Mennyire jellemző, hogy szabadidejében internetezik? * A kérdezett neme (Crosstabulation)

		A kérdezett neme		Total
		Férfi	nő	
Mennyire jellemző, hogy szabadidejében internetezik?	Nem		3	3
			2,7%	1,8%
	Is-is	3	29	32
		5,5%	25,7%	19,0%
	Jellemző	25	33	58
		45,5%	29,2%	34,5%
	Nagyon jellemző	26	45	71
		47,3%	39,8%	42,3%
	Nem tudja		1	1
			,9%	,6%
	Nem válaszolt	1	2	3
		1,8%	1,8%	1,8%
Total		55	113	168

4. Táblázat

Lakóköörülmények * Mennyire jellemző, hogy szabadidejében internetezik?

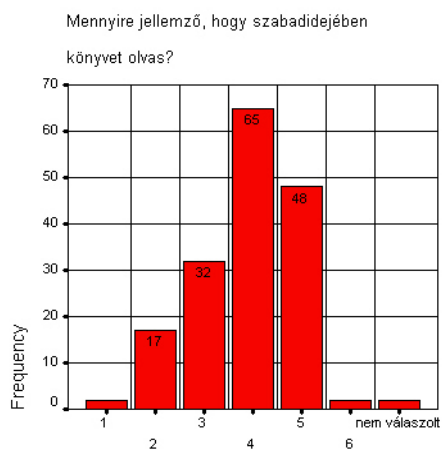
		Mennyire jellemző, hogy szabadidejében internetezik?						Total
		Nem	Is-is	Jellemző	Nagyon	Nem tudja	Nem válaszolt	
Lakóközül- mények	Nagyváros	2	7	14	16		1	40
		5,0%	17,5%	35,0%	40,0%		2,5%	100,0%
	Nagyváros elővárosa		2	3	2			7
			28,6%	42,9%	28,6%			100,0%
	Város vagy kisváros	1	13	21	35		1	71
		1,4%	18,3%	29,6%	49,3%		1,4%	100,0%
	Falu vagy község		9	20	17	1	1	48
			18,8%	41,7%	35,4%	2,1%	2,1%	100,0%
	Tanya		1		1			2
			50,0%		50,0%			100,0%
Total		3	32	58	71	1	3	168
		1,8%	19,0%	34,5%	42,3%	,6%	1,8%	100,0%

5. Táblázat

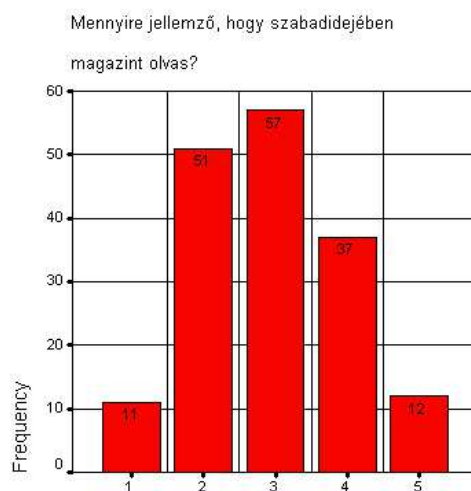
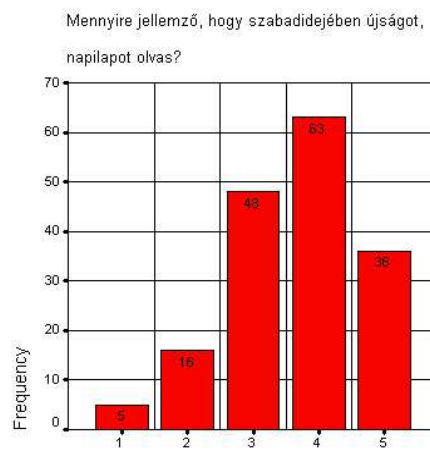
Lakóköörülmények * Mennyire jellemző, hogy szabadidejében számítógépezik ?									
		Mennyire jellemző, hogy szabadidejében számítógépezik?							Total
		Egyáltalán nem	Nem	Is-is	Jellemző	Nagyon	Nem tudja	Nem válaszolt	
Lakóköörülmények	Nagyváros	1	2	8	14	15			40
		2,5%	5,0%	20,0%	35,0%	37,5%			100,0%
	Nagyváros elővárosa			3	2	2			7
				42,9%	28,6%	28,6%			100,0%
	Város vagy kisváros		5	14	24	27	1		71
			7,0%	19,7%	33,8%	38,0%	1,4%		100,0%
	Falu vagy község		4	8	18	17		1	48
			8,3%	16,7%	37,5%	35,4%		2,1%	100,0%
Tanya		1			1			2	
		50,0%			50,0%			100,0%	
Total		1	12	33	58	62	1	1	168
		,6%	7,1%	19,6%	34,5%	36,9%	,6%	,6%	100,0%

6. Táblázat

2. ábra

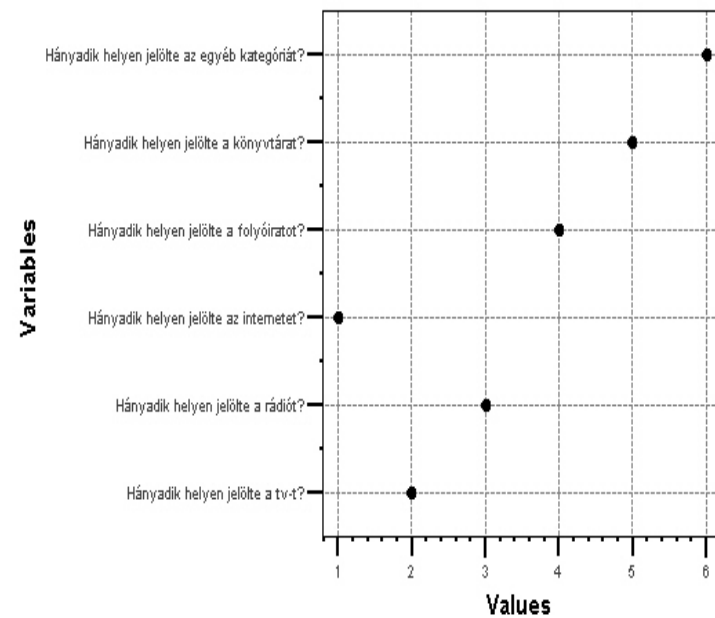
3. ábra

4. ábra

Mely csatornákon szerzi be a hétköznapi információit?

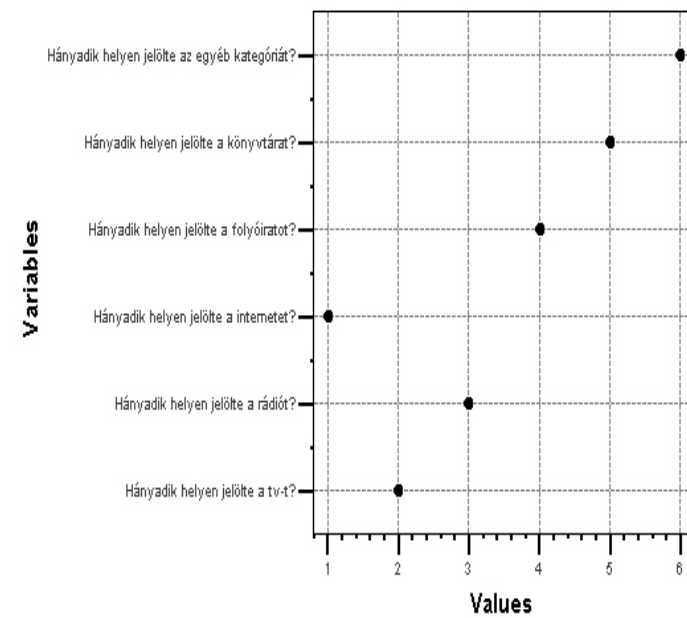
Statistics : Mode

5. ábra

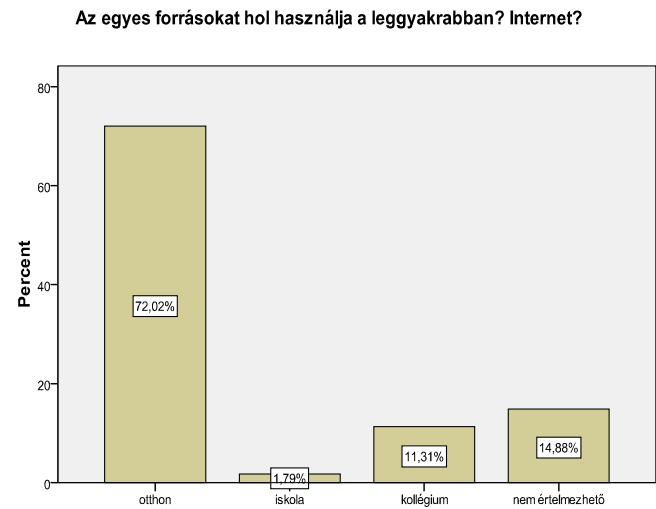
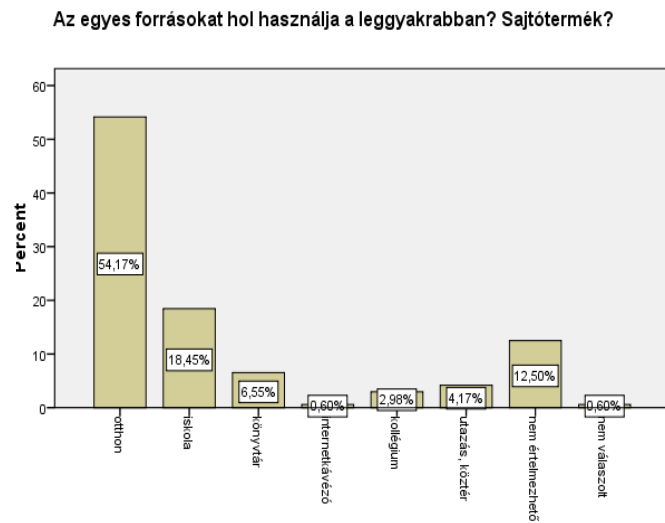
Mely csatornákon szerzi be az információt egy konkrét napi hírrel kapcsolatban?

Statistics : Mode

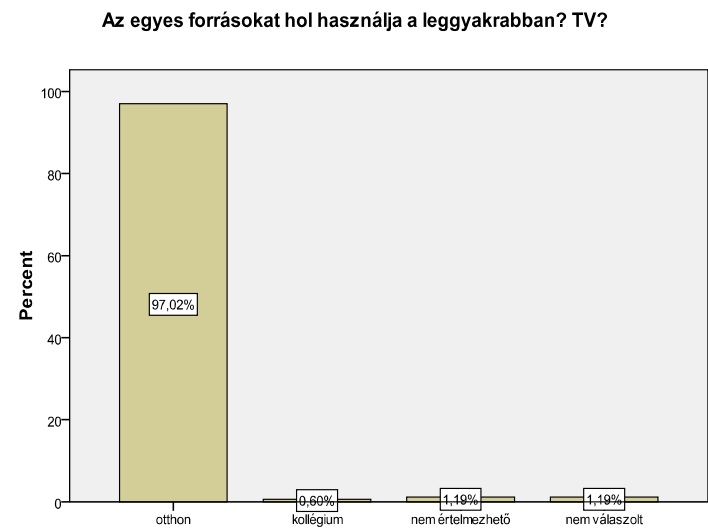
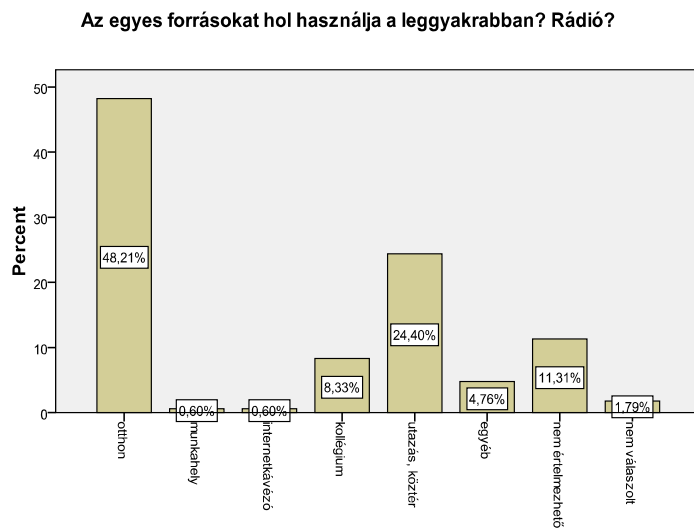
6. ábra

7. ábra

8. ábra

9. ábra

10. ábra

		Hétköznapi információit mely nyelveken olvassa, hallgatja?				Total
		Csak magyarul	magyar és egy idegen nyelv	magyar és két idegen nyelv	egyéb	
Lakóköörülmények	Nagyváros	17	16	7		40
		42,50%	40,00%	17,50%		100%
	Nagyváros elővárosa	3	3		1	7
		42,86%	42,86%		14,29%	100%
	Város vagy kisváros	26	34	10	1	71
		36,62%	47,89%	14,08%	1,40%	100%
	Falu vagy község	27	17	4		48
		56,25%	35,42%	8,33%		100%
	Tanya	1	1			2
		50,00%	50,00%			100%
Total		74	71	21	2	168
		44,05%	42,26%	12,5	1,19	100%

7. Táblázat

Melyik az a forrás, ahonnan leggyorsabban szerzi
a számára fontos hétköznapi információt?

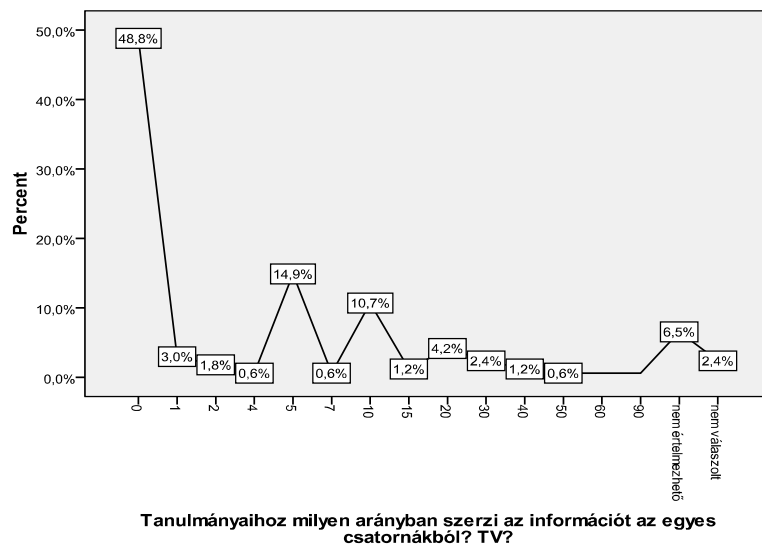
	Frequency (db)	Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Internet	142	84,52	84,5
Ismerősök	1	,6	85,1
könyvtár	1	,6	85,7
napilap	1	,6	86,3
nem válaszolt	1	,6	86,9
origo	1	,6	87,5
rádió	4	2,4	89,9
tv	17	10,1	100,0
Total	168	100,0	

8. Táblázat

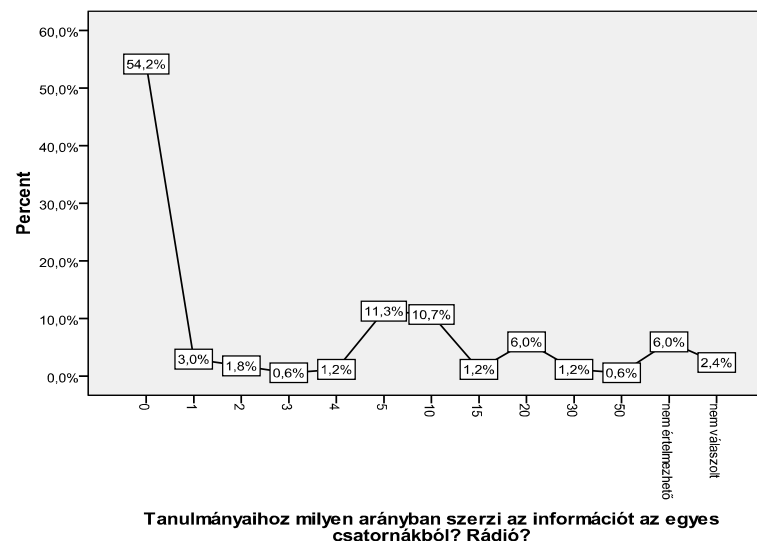
	A hétköznapi információszerzés során milyen arányban használ hagyományos, papíralapú dokumentumot? (%)	A hétköznapi információszerzés során milyen arányban használ elektronikus dokumentumot? (%)
Férfi	28,04	71,96
Nő	36,08	63,92
Összesen	33,42	66,58

9. Táblázat

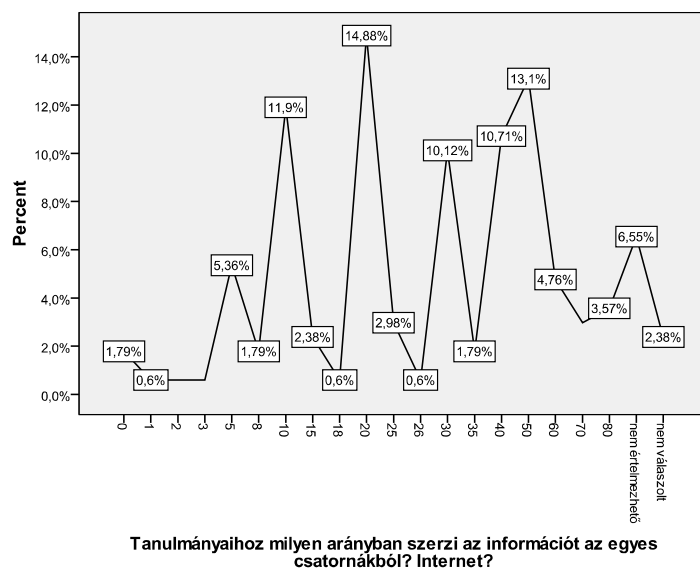
11. ábra

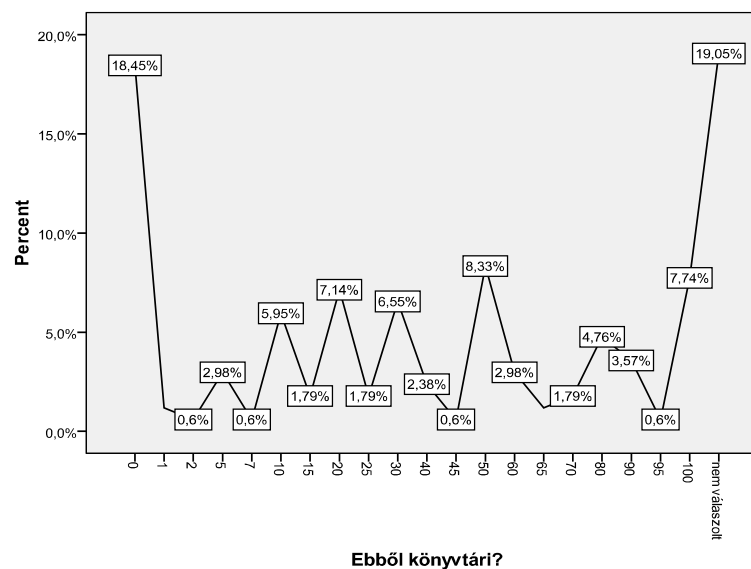
12. ábra

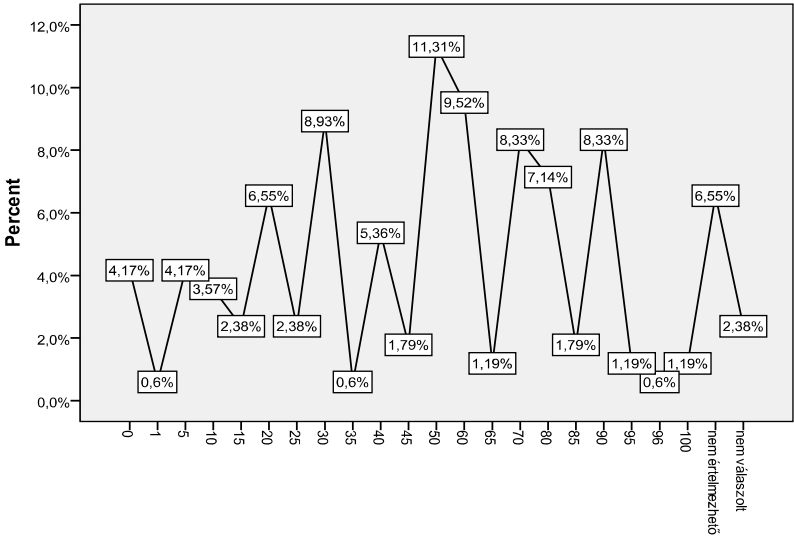
13. ábra

14. ábra

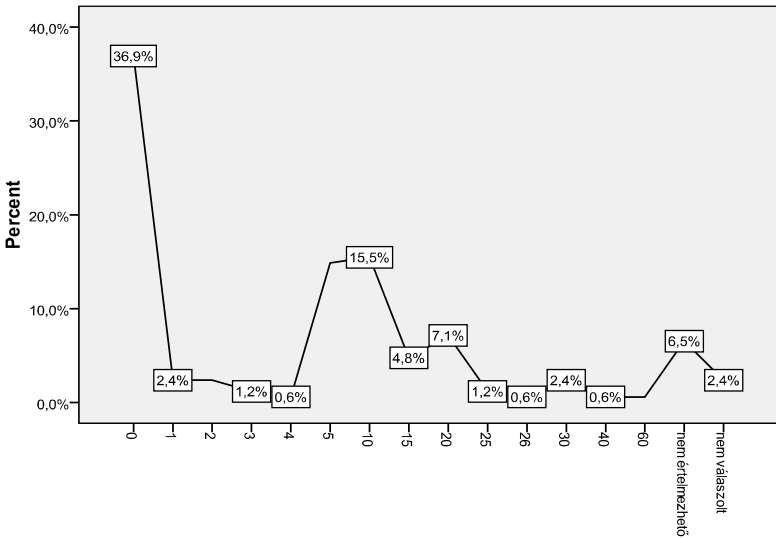

15. ábra

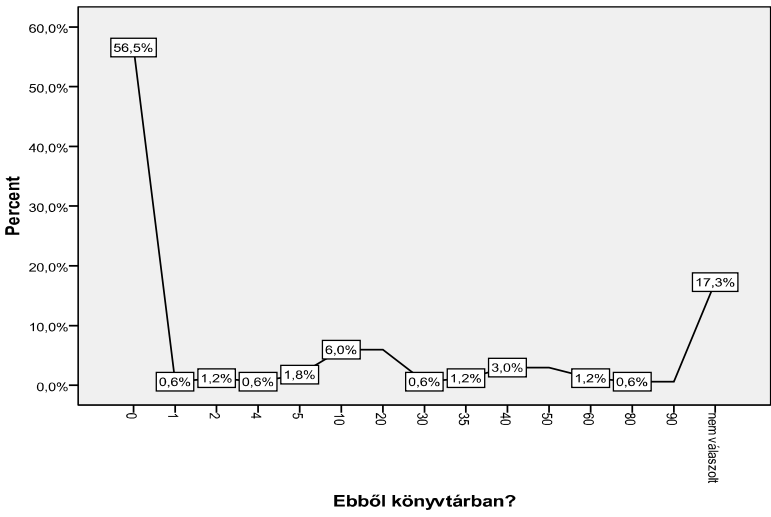
Tanulmányaihoz milyen arányban szerzi az információt az egyes csatornákból? Könyv?

17. ábra

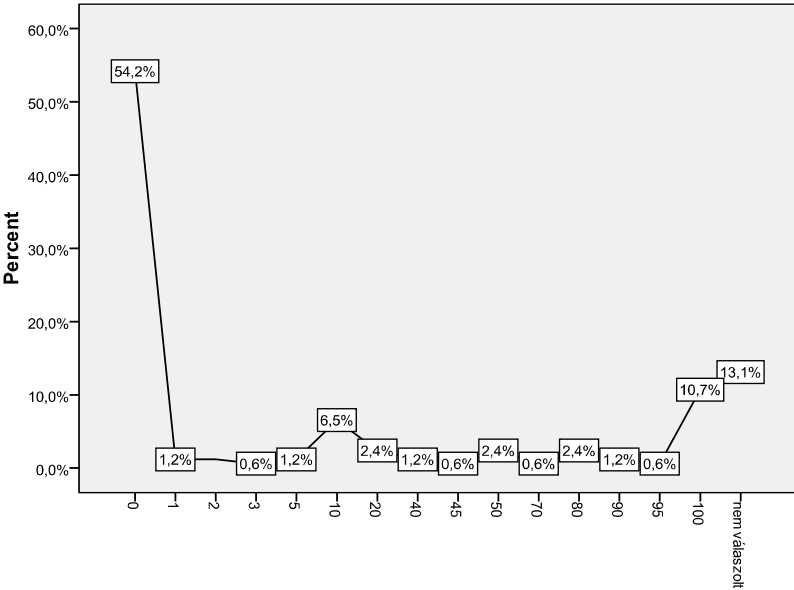
Tanulmányaihoz milyen arányban szerzi az információt az egyes csatornákból? Folyóirat, sajtótermék?

16. ábra

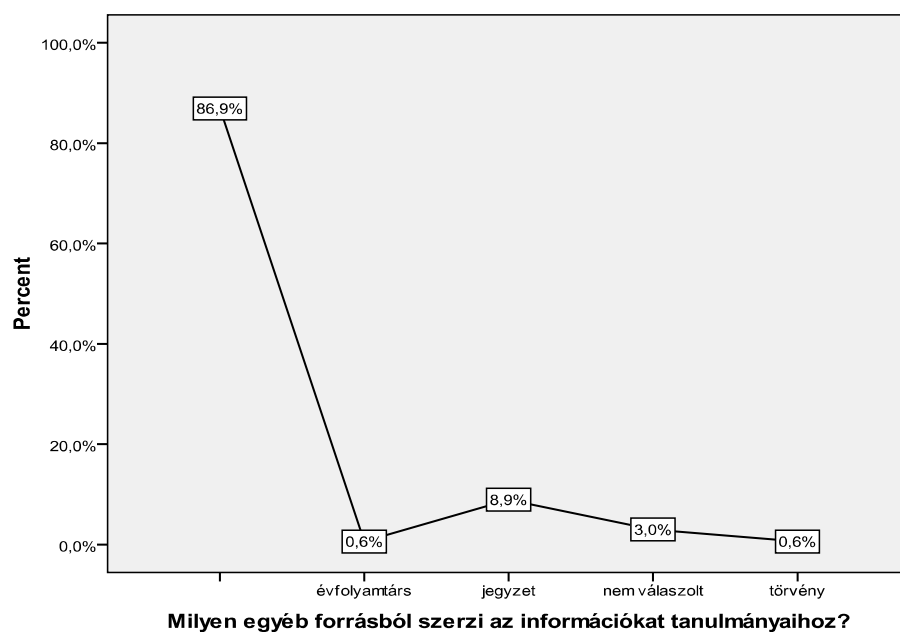

Ebből könyvtárban?

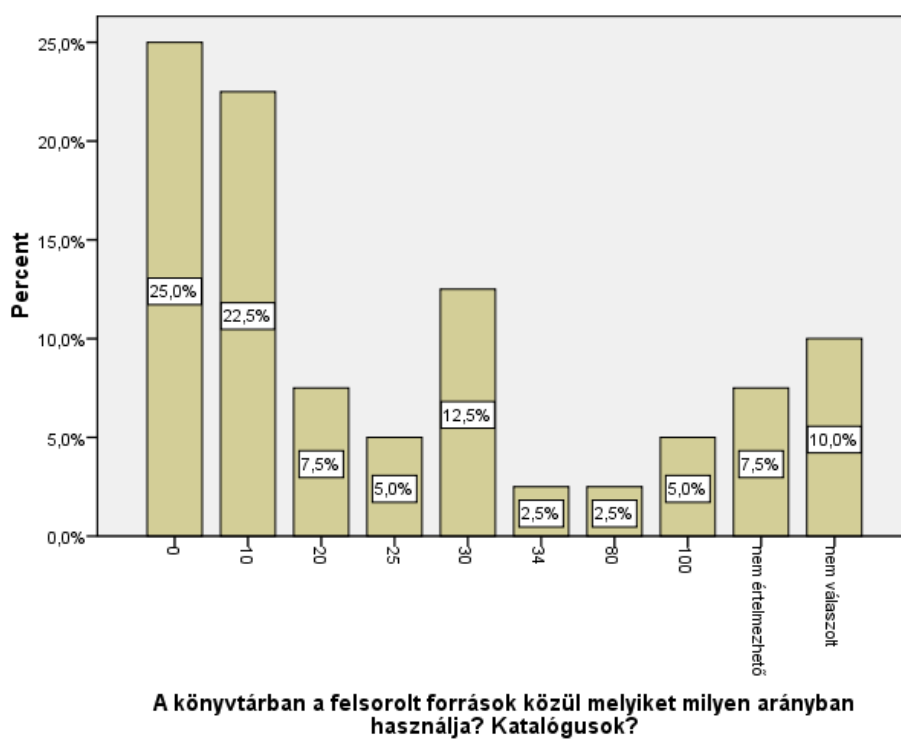
18. ábra

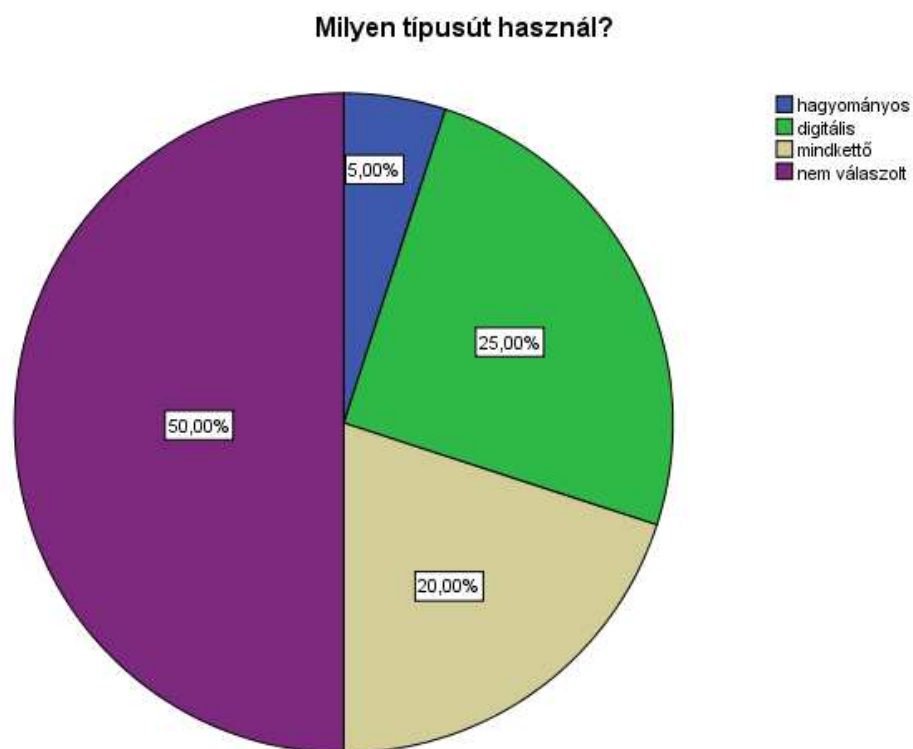
Ebből könyvtári?

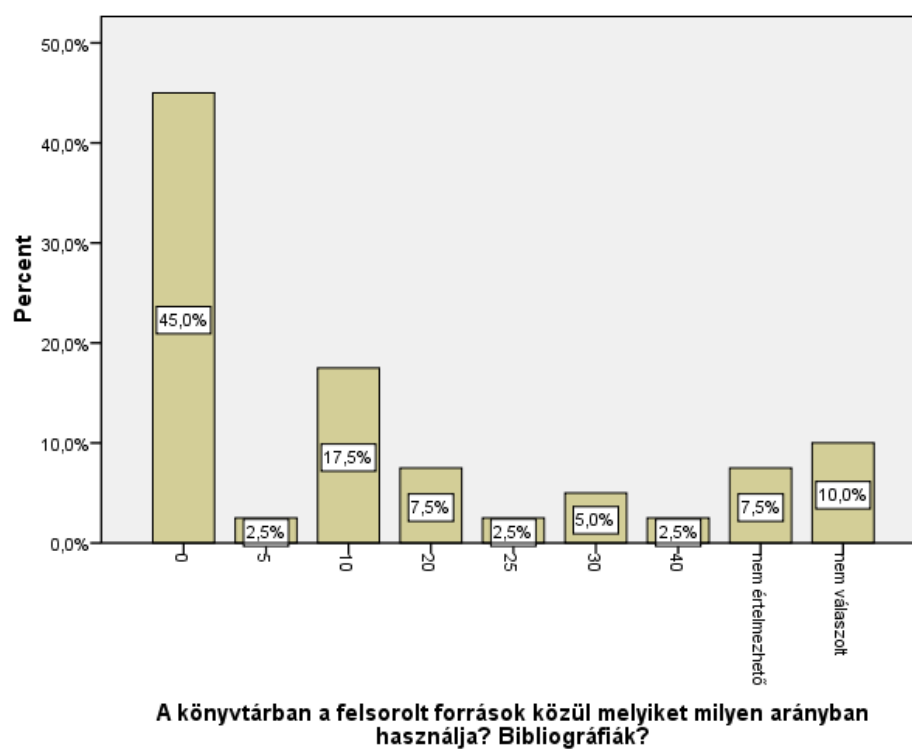
19. ábra

20. ábra

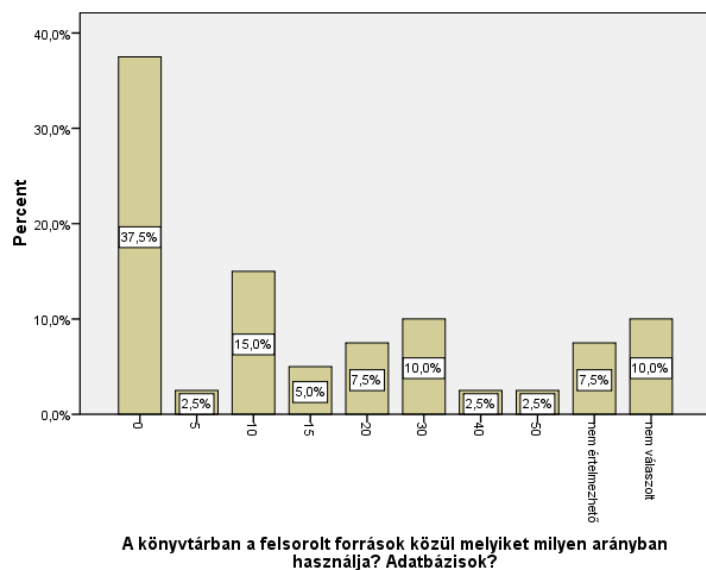

21. ábra

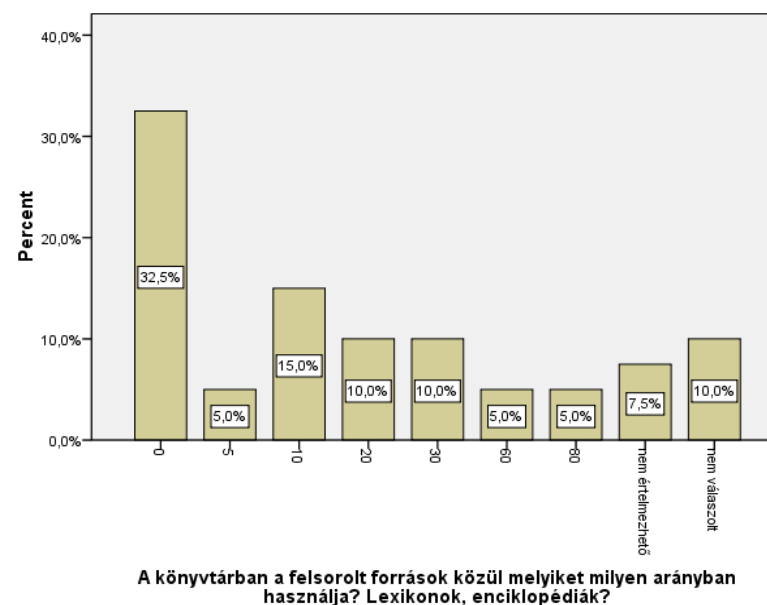

22. ábra

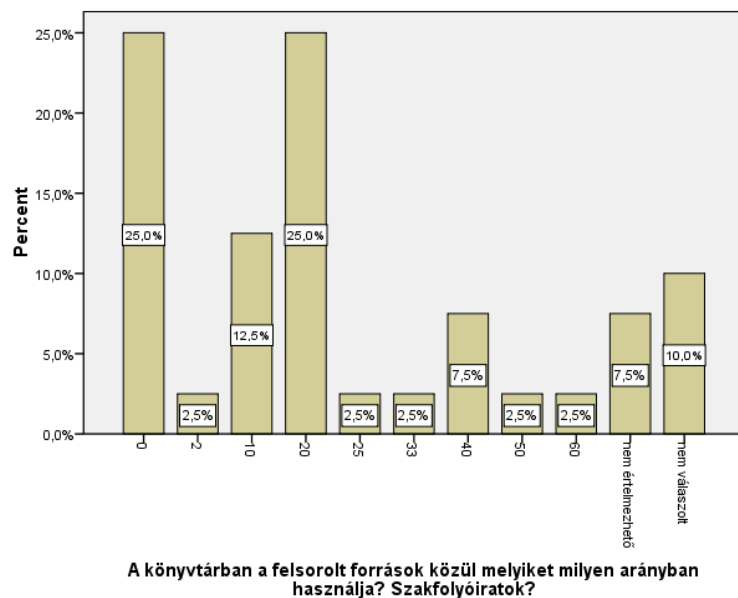
23. ábra

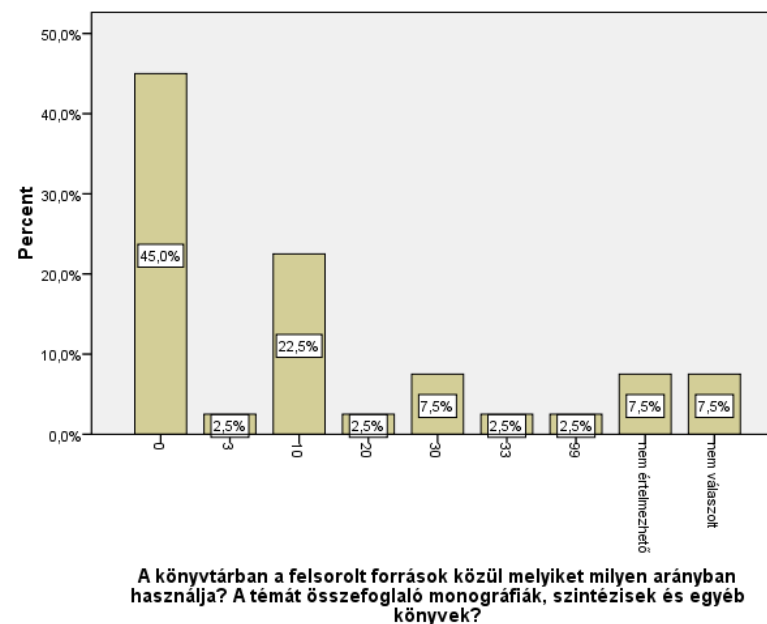
24. ábra

25. ábra

26. ábra

Interneten mely weblapon kezdi először a keresést?

	Frequency	Percent (%)	Cumulative Percent (%)
etr.pte	1	,6	,6
fn.hu	1	,6	1,2
google	155	92,3	93,5
index.hu	2	1,2	94,6
nem válaszolt	3	1,8	96,4
origo	3	1,8	98,2
wikipedia	3	1,8	100,0

10. Táblázat

A kérdezett neme * Keresés során használ-e operátorokat? Crosstabulation

			Keresés során használ-e operátorokat?		
			igen	nem	Total
A kérdezett neme	férfi	Count	17	38	55
		% within A kérdezett neme	30,9%	69,1%	100,0%
	nő	Count	32	81	113
		% within A kérdezett neme	28,3%	71,7%	100,0%
	Total	Count	49	119	168
		% within A kérdezett neme	29,2%	70,8%	100,0%

11. Táblázat

A kérdezett neme * Keresés során használ-e szűkítési lehetőségeket? Crosstabulation

			Keresés során használ-e szűkítési lehetőségeket?		
			igen	nem	Total
A kérdezett neme	férfi	Count	38	17	55
		% within A kérdezett neme	69,1%	30,9%	100,0%
	nő	Count	55	58	113
		% within A kérdezett neme	48,7%	51,3%	100,0%
	Total	Count	93	75	168
		% within A kérdezett neme	55,4%	44,6%	100,0%

12. Táblázat

A kérdezett neme * Keresés során épít-e be korlátokat? Crosstabulation

			Keresés során épít-e be korlátokat?		
			igen	nem	Total
A kérdezett neme	<i>férfi</i>	Count	21	34	55
		% within A kérdezett neme	38,2%	61,8%	100,0%
	<i>nő</i>	Count	56	57	113
		% within A kérdezett neme	49,6%	50,4%	100,0%
	Total	Count	77	91	168
		% within A kérdezett neme	45,8%	54,2%	100,0%

13. Táblázat

A kérdezett neme * Megelégszik-e az első oldalon talált információval? Crosstabulation

		Megelégszik-e az első oldalon talált információval?			
		igen	nem	nem válaszolt	Total
A kérdezett neme	<i>férfi</i> Count	27	28	0	55
	% within A kérdezett neme	49,1%	50,9%	,0%	100,0%
	<i>nő</i> Count	51	60	2	113
	% within A kérdezett neme	45,1%	53,1%	1,8%	100,0%
Total Count		78	88	2	168
% of Total		46,4%	52,4%	1,2%	100,0%

14. Táblázat

Ha nem, hogyan lép tovább?

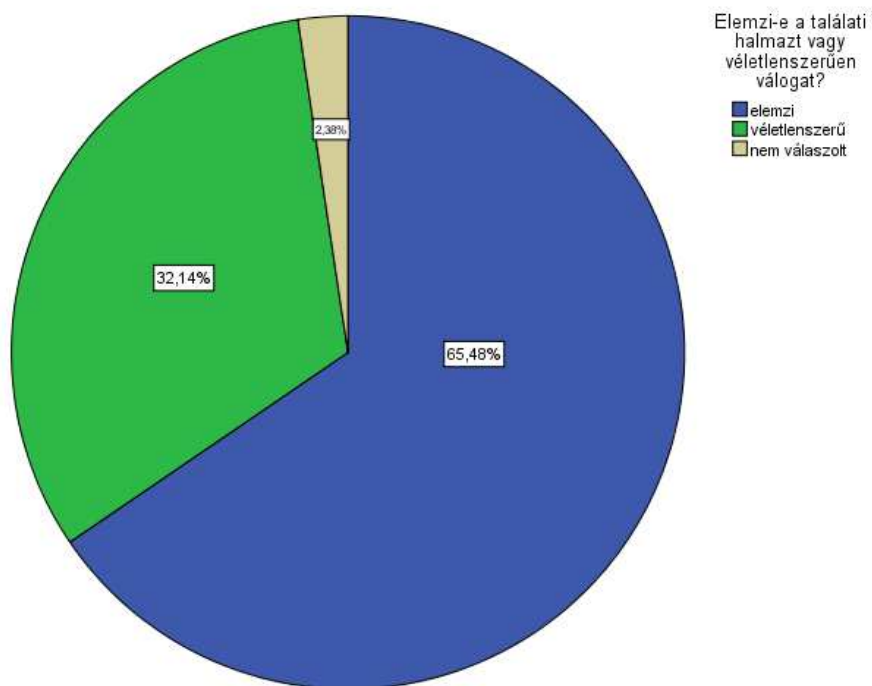
	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	78	46,4	46,4
keresés megváltoztatása, bővítés, pontosítás	20	11,9	58,3
nem válaszolt	28	16,7	75,0
Sorrend	1	,6	75,6
szituációtól függ	1	,6	76,2
Szűkítés	8	4,8	81,0
tematika alapján másik weblapra keres	1	,6	81,5
Továbblapoz	31	18,5	100,0
Total	168	100,0	

15. Táblázat

A találati halmazból mi alapján választja ki, mely oldalra linkel?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid ahol a legszebb a kép	1	,6	,6
Beleolvas	2	1,2	1,8
Cím	32	19,0	20,8
Érdekeltség	1	,6	21,4
frissesség, aktualitás	4	2,4	23,8
Hitelesség	6	3,6	27,4
Informatív	3	1,8	29,2
ismert honlap	2	1,2	30,4
Kulcsszavak	4	2,4	32,7
Látogatottság	1	,6	33,3
leginkább kapcsolódik a keresett témához	3	1,8	35,1
Megbízhatóság	8	4,8	39,9
nem értelmezhető	2	1,2	41,1
nem tudja	3	1,8	42,9
Nem válaszolt	23	13,7	56,5
Népszerűség	1	,6	57,1
Pontosság	3	1,8	58,9
Rendszerezettség	1	,6	59,5
Rövid összefoglaló	2	1,2	60,7
Sorrend	26	15,5	76,2
Szimpátia	14	8,3	84,5
Szövegkörnyezet	2	1,2	85,7
Tartalom	10	6,0	91,7
Tudományosság	3	1,8	93,5
Változó	1	,6	94,0
Véletlen	10	6,0	100,0
Total	168	100,0	

16. Táblázat

27. ábra

Report

Mean

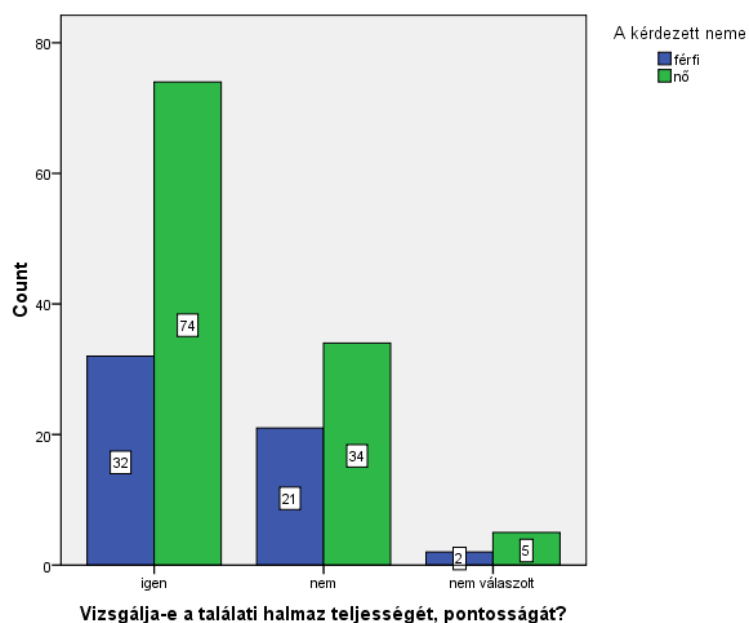
A kérdezett neme	Tanulmányi során milyen arányban használ hagyományos, papíralapú dokumentumokat? (%)	Tanulmányi során milyen arányban használ elektronikus dokumentumokat?(%)
Férfi	67,72	32,82
Nő	69,18	30,45
Total	68,70	31,23

17. Táblázat

Honnan állapítja meg, hogy a dokumentum tartalmilag megfelelő? (1. helyen szereplő válaszok)

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid adatok valóságtartalma alapján	1	,6	,6
áttanulmányoz, értelmez	4	2,4	3,0
Beleolvas	41	24,4	27,4
Cím	2	1,2	28,6
Eloolvas	52	31,0	59,5
Forrást ellenőriz	5	3,0	62,5
Hatályosság	1	,6	63,1
Hitelesség	1	,6	63,7
kiadásra vonatkozó adatok alapján	2	1,2	64,9
Kulcsszavak	1	,6	65,5
lefed, amit keres	1	,6	66,1
Mások tanácsa alapján	2	1,2	67,3
megfogalmazás, szerkesztettség	3	1,8	69,0
Nem biztos benne, de reméli	2	1,2	70,2
Nem tudja	3	1,8	72,0
Nem válaszolt	18	10,7	82,7
összehasonlítja a szakirodalommal	10	6,0	88,7
összehasonlítja az órán hallottakkal	1	,6	89,3
Sehogy	1	,6	89,9
tartalmazza a legszükségesebb információkat	1	,6	90,5
tartalomjegyzéket néz	14	8,3	98,8
Terjedelem	1	,6	99,4
utánanézi a szerzőnek	1	,6	100,0
Total	168	100,0	

18. Táblázat

28. ábra

Miért?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
ahhoz, hogy tovább tudja keresni a szükséges információkat, meg kell tudnia, hogy áll a keresés	1	,6	,6
Csak	2	1,2	1,8
Egyesével nézi meg, ha szükséges	1	,6	2,4
előbb-utóbb rátalál	1	,6	3,0
fontos, hogy pontos, releváns és hiteles információt kapjon ahhoz, hogy alaposan tudjon felkészülni	59	35,1	38,1
Hamarabb megtalálja, amit keres	1	,6	38,7
Hatályosság miatt	1	,6	39,3
Időhiány	6	3,6	42,9
inkább másként keres, ha elsőre nem ad ki megfelelő adatokat	1	,6	43,5
megbízik benne	4	2,4	45,8
nem biztos, hogy megalapozott, megfelelő az az információ, ami az interneten található	7	4,2	50,0
nem érdekli, megelégszik azzal, amit kihoz	5	3,0	53,0
nem tudja, hogyan kell	6	3,6	56,5
nem válaszolt	70	41,7	98,2
többet keres és választ a neki szimpatikusból	1	,6	98,8
túl nagy a halmaz	2	1,2	100,0

19. Táblázat

A kérdezett neme * Figyelembe veszi-e a dokumentumok korát, keletkezési dátumát? Crosstabulation

		Figyelembe veszi-e a dokumentumok korát, keletkezési dátumát?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	52	3	0	55
	nő	102	10	1	113
	Total	154	13	1	168

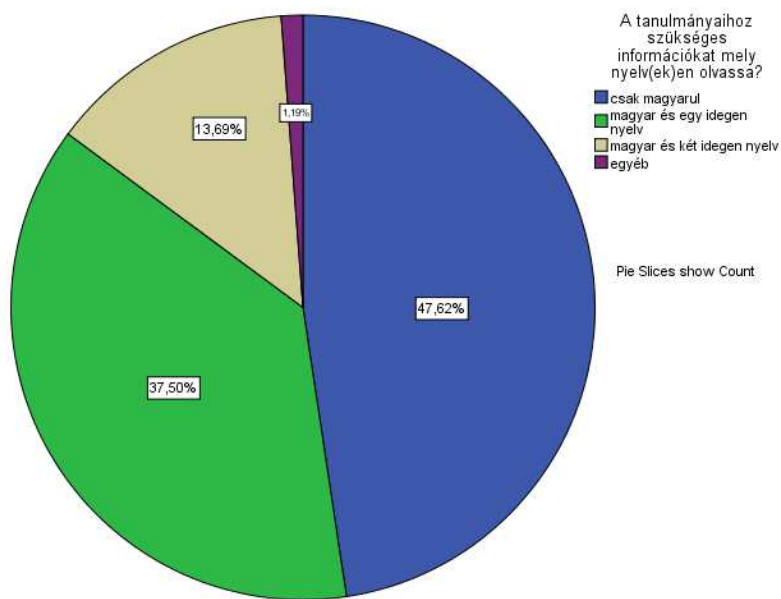
20. Táblázat

Report

Mean

A kérdezett neme	Milyen arányban használ 5 évnél régebben megjelent dokumentumokat?	Milyen arányban használ 5 éven belül megjelent dokumentumokat?
Férfi	28,6	71,4
Nő	34,4	65,6
Total	32,5	67,5

21. Táblázat

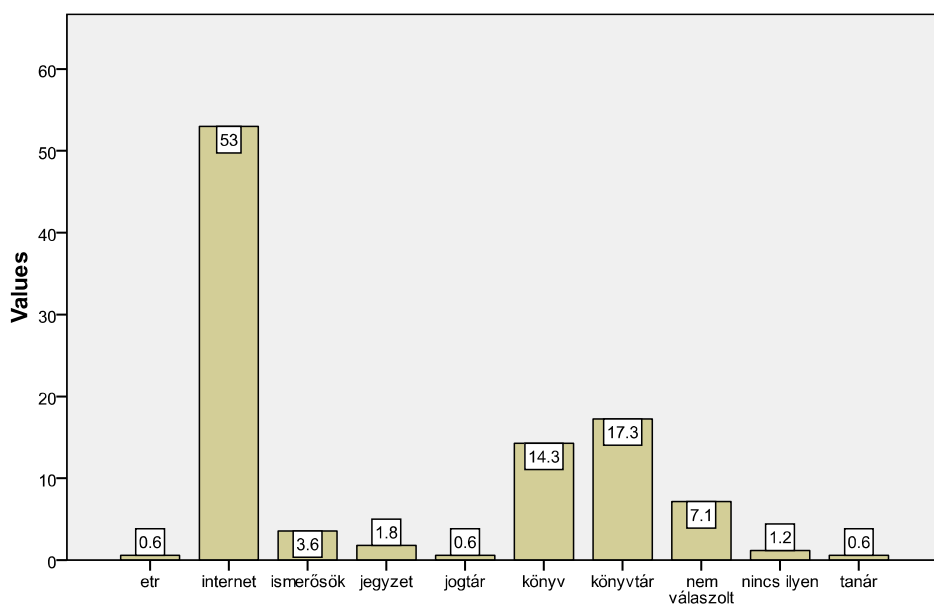

29. ábra

Lakóköörülmények * A tanulmányaihoz szükséges információkat mely nyelv(ek)en olvassa? Crosstabulation						
		A tanulmányaihoz szükséges információkat mely nyelv(ek)en olvassa?				Total
		Csak magyarul	magyar és egy idegen nyelv	magyar és két idegen nyelv	egyéb	
Lakóköörülmények	Nagyváros	17	14	9		40
		42,5%	35%	22,5%		100%
	Nagyváros elővárosa	3	3	1		7
		42,86%	42,86%	14,29%		100%
	Város vagy kisváros	33	29	7	2	71
		46,48%	40,85%	9,86%	2,82%	100%
	Falu vagy község	26	16	6		48
		54,17%	33,33%	12,5%		100%
	Tanya	1	1			2
		50%	50%			100%
Total		80	63	23	2	168
		47,62%	37,5%	13,69%	1,19%	100%

22. Táblázat

Melyek azok a csatornák, ahonnan a leggyorsabban szerzi be a tanulmányaihoz fontos információkat? (%)

30. ábra

A kérdezett neme	Hetente hány órát fordít direkt módon információszerezésre?
Férfi	21,46
Nő	18,14
Total	19,31

22. Táblázat

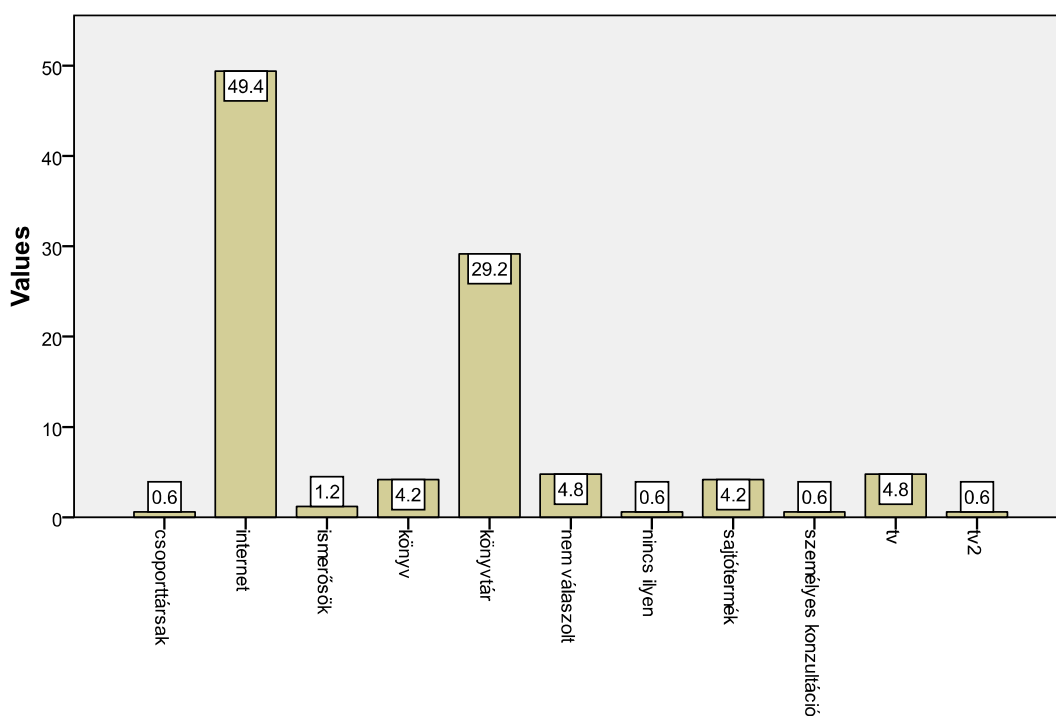
Report

Mean

A kérdezett neme	Ebből tanulási célból?	Ebből egyéb célból?
Férfi	57,5	41,6
Nő	57,9	41,2
Total	57,7	41,3

23. Táblázat

Melyek azok a csatornák, ahonnan a legkisebb anyagi ráfordítással tudja beszerezni az információkat?

31. ábra

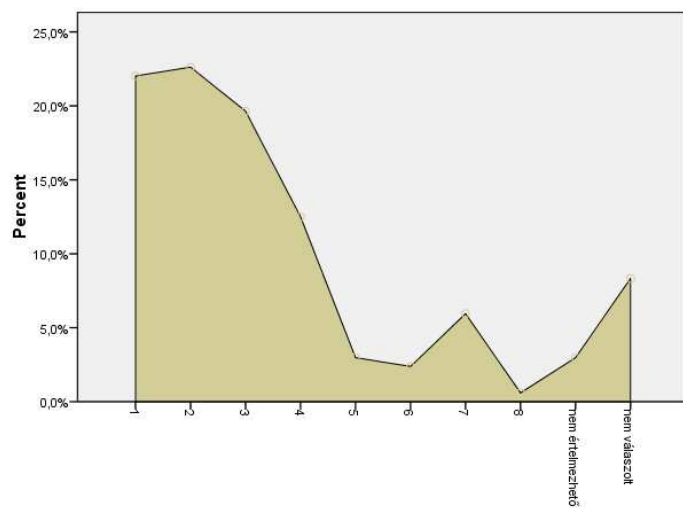
Havonta mennyi összeget fordít információszerzésre? (Ft)	
Átlag	5645
Minimum	0
Maximum	40000
Válaszadók száma	128

24 Táblázat

A kérdezett neme	Ebből tanulási célból?	Ebből egyéb célból?
férfi	56, 15	33,21
nő	58, 16	30,34
Total	57,46	34,35

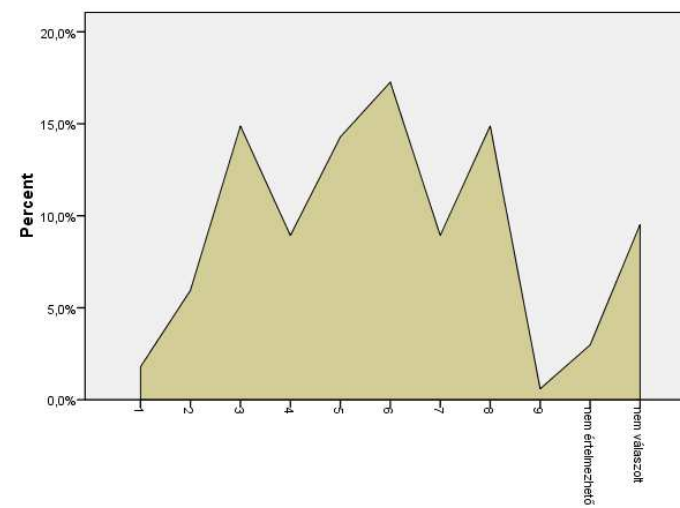
25. Táblázat

32. ábra

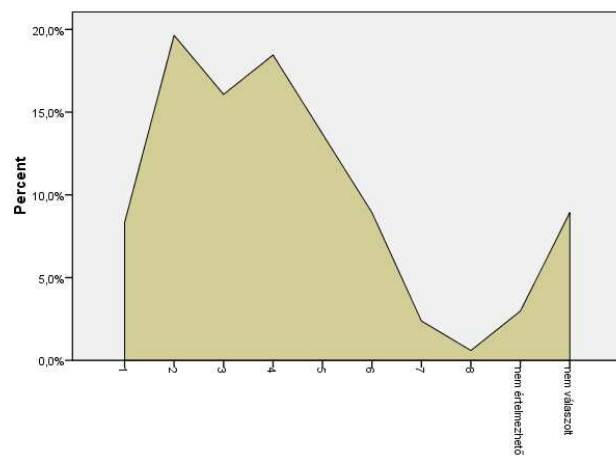
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik a lexikon?

33. ábra

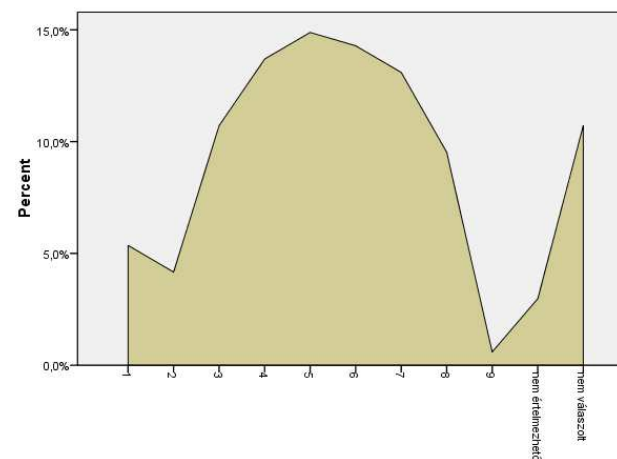
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik a szótár?

34. ábra

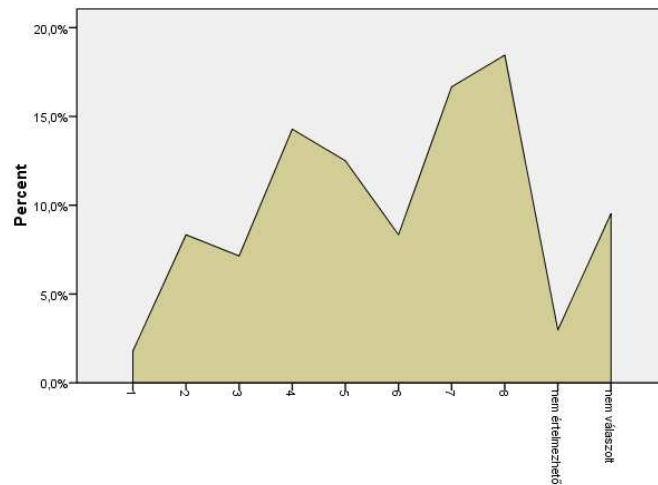
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik az enciklopédia?

35. ábra

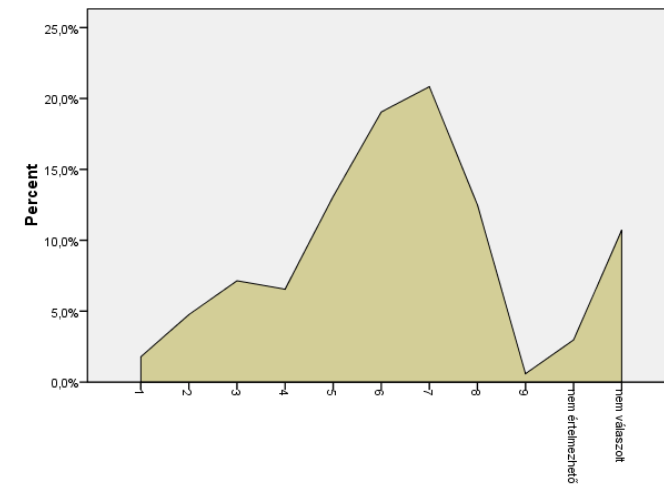
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik a bibliográfia?

36. ábra

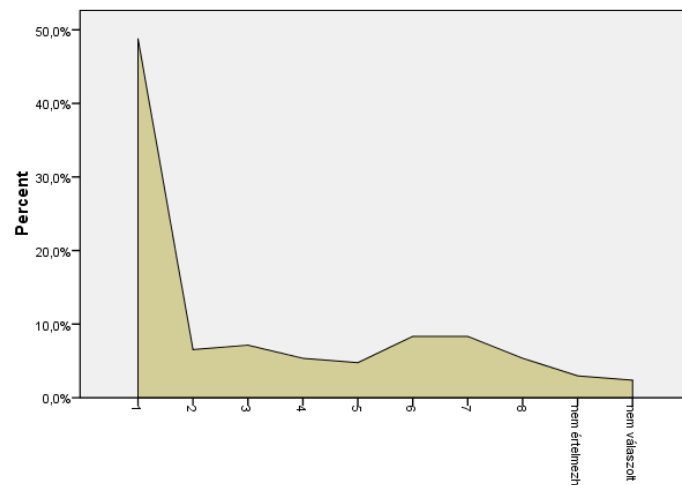
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadikként szerepelnek az egyéb könyvek?

37. ábra

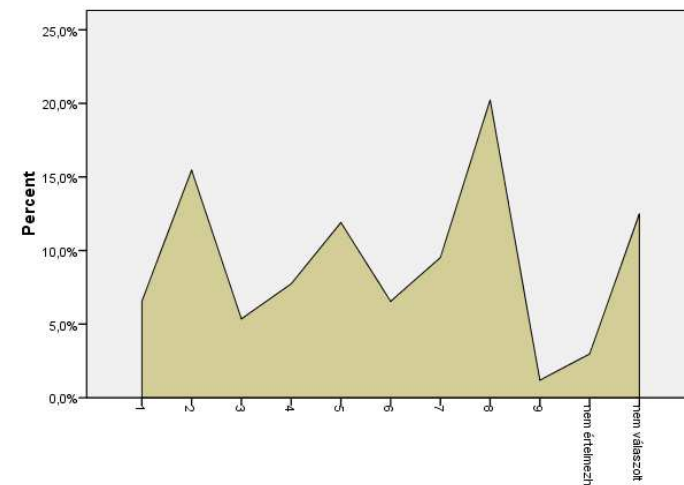
Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik a folyóirat?

38. ábra

Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadikként szerepelnek az általános webes keresők?

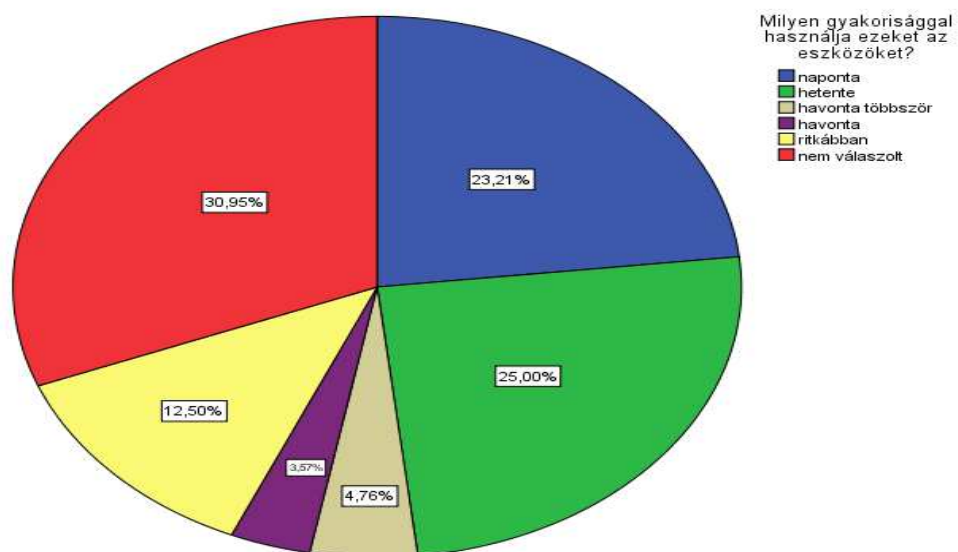
39. ábra

Ha konkrét kérdésre keresi a választ, a felsorotak közül hol keresné a választ? Hányadik az adatbázis?

Melyek az Ön által ismert társadalomtudományi adatbázisok?				
		Frequency	Percent	Cumulative Percent
Valid	COMPLEX	9	5.4	5.4
	Coospace	1	.6	6.0
	corpus iuris hungarici	2	1.2	7.1
	EPA	1	.6	7.7
	express.hu	2	1.2	8.9
	Facebook	2	1.2	10.1
	Google	5	3.0	13.1
	Hírnortálok	2	1.2	14.3
	ioforum.hu	2	1.2	15.5
	KSH	1	.6	16.1
	litera.hu	1	.6	16.7
	Magyarország.hu	1	.6	17.3
	MATARKA	2	1.2	18.5
	MEK	2	1.2	19.6
	Múlt-kor	2	1.2	20.8
	nem tudia, mik azok	3	1.8	22.6
	nem válaszolt	81	48.2	70.8
	netiogtar.hu	1	.6	71.4
	nincs ilyen	33	19.6	91.1
	Origo	1	.6	91.7
	társadalomtudománv.lap.hu	1	.6	92.3
	valasztas.hu	1	.6	92.9
	Wikimedia	12	7.1	100.0
Total		168	100.0	

26. Táblázat

40. ábra

Honnan éri el azokat?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Egyetem	7	4,2	4,2
Google	1	,6	4,8
Internet	25	14,9	19,0
Interneten	1	,6	19,6
Kollégium	3	1,8	21,4
Könyvtár	1	,6	22,0
nem tudja	8	4,8	26,8
nem válaszolt	82	48,8	75,6
nincs ilyen	1	,6	76,2
Otthon	39	23,2	99,4
Számítógép	1	,6	100,0
Total	168	100,0	

27. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: EBSCO? Crosstabulation

	Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: EBSCO?		
	nem	nem válaszolt	Total
férfi	23	32	55
nő	32	81	113
Total	55	113	168

28. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: EISZ? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: EISZ?		Total
		nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	23	32	55
	nő	31	82	113
	Total	54	114	168

29. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: SSCI? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: SSCI?		Total
		nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	23	32	55
	nő	31	82	113
	Total	54	114	168

30. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: MATARKA? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: MATARKA?			Total
		igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	1	22	32	55
	nő	15	26	72	113
	Total	16	48	104	168

31. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	48	28,6	28,6	28,6
Egyetem	7	4,2	4,2	32,7
Internet	1	,6	,6	33,3
Ismerős	1	,6	,6	33,9
Könyvtár	1	,6	,6	34,5
nem válaszolt	110	65,5	65,5	100,0
Total	168	100,0	100,0	

32. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: MEK? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: MEK?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	11	19	25	55
	nő	12	25	76	113
	Total	23	44	101	168

33. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	44	26,2	26,2	26,2
Egyetem	6	3,6	3,6	29,8
Internet	2	1,2	1,2	31,0
Középiskola	2	1,2	1,2	32,1
nem válaszolt	112	66,7	66,7	98,8
saját érdeklődés	2	1,2	1,2	100,0
Total	168	100,0	100,0	

34. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: NAVA? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: NAVA?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	3	21	31	55
	nő	0	30	83	113
	Total	3	51	114	168

35. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	51	30,4	30,4	30,4
Egyetem	1	,6	,6	31,0
nem válaszolt	115	68,5	68,5	99,4
Otthon	1	,6	,6	100,0
Total	168	100,0	100,0	

36. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: WESTLAW? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: WESTLAW?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	3	22	30	55
	nő	4	29	80	113
	Total	7	51	110	168

37. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	51	30,4	30,4	30,4
Egyetem	5	3,0	3,0	33,3
nem válaszolt	112	66,7	66,7	100,0
Total	168	100,0	100,0	

38. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: COMPLEX? Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: COMPLEX?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	37	5	13	55
	nő	79	4	30	113
	Total	116	9	43	168

39. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10	6,0	6,0	6,0
alkalmi használat	1	,6	,6	6,5
Egyetem	80	47,6	47,6	54,2
Hétköznapiak során	1	,6	,6	54,8
nem válaszolt	72	42,9	42,9	97,6
Otthon	1	,6	,6	98,2
önálló keresés	1	,6	,6	98,8
Szülők	2	1,2	1,2	100,0
Total	168	100,0	100,0	

40. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - Külföldi Jogi Adatbázis?

Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - Külföldi Jogi Adatbázis?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	14	16	25	55
	nő	22	17	74	113
	Total	36	33	99	168

41. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	33	19,6	19,6	19,6
Egyetem	26	15,5	15,5	35,1
Hírekből	1	,6	,6	35,7
Internet	2	1,2	1,2	36,9
nem válaszolt	106	63,1	63,1	100,0
Total	168	100,0	100,0	

42. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - Magyar Jogi Adatbázis?

Crosstabulation

		Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - Magyar Jogi Adatbázis?			
		igen	nem	nem válaszolt	Total
A kérdezett neme	férfi	14	16	25	55
	nő	26	14	73	113
	Total	40	30	98	168

43. Táblázat

Ha igen, honnan?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	30	17,9	17,9	17,9
Egyetem	29	17,3	17,3	35,1
Hírekből	1	,6	,6	35,7
Internet	2	1,2	1,2	36,9
nem válaszolt	106	63,1	63,1	100,0
Total	168	100,0	100,0	

44. Táblázat

A kérdezett neme * Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - EUR-Lex? Crosstabulation

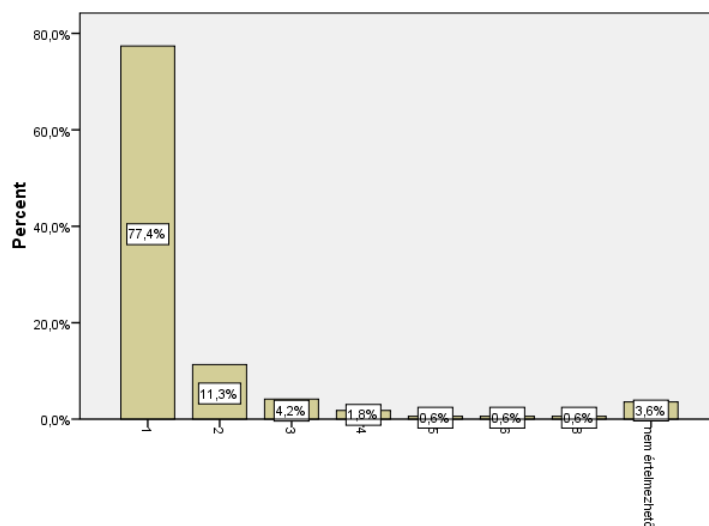
	Ismeri-e az alábbi fogalmat, kifejezést: Országgyűlési Könyvtár - EUR-Lex?			
	igen	nem	nem válaszolt	Total
férfi	30	8	17	55
nő	56	11	46	113
Total	86	19	63	168

45. Táblázat

Ha igen, honnan?

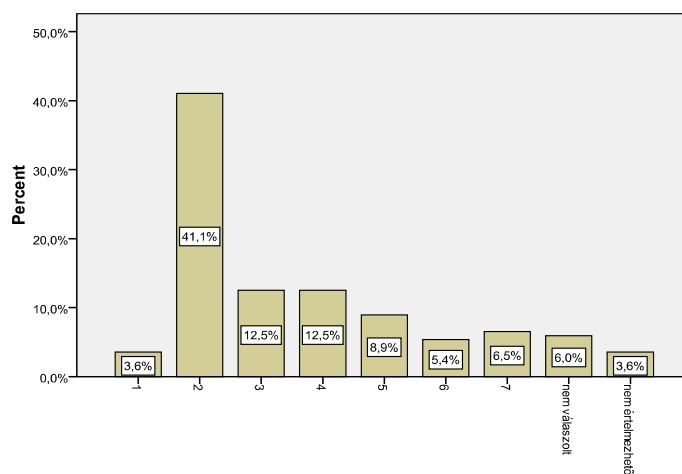
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	19	11,3	11,3	11,3
alkalmi használat	1	,6	,6	11,9
Egyetem	59	35,1	35,1	47,0
Internet	4	2,4	2,4	49,4
Interneten	1	,6	,6	50,0
nem válaszolt	83	49,4	49,4	99,4
önálló keresés	1	,6	,6	100,0
Total	168	100,0	100,0	

46. Táblázat

Interneten hányadikként indulna el az információgyűjtésben a keresőoldalakon?

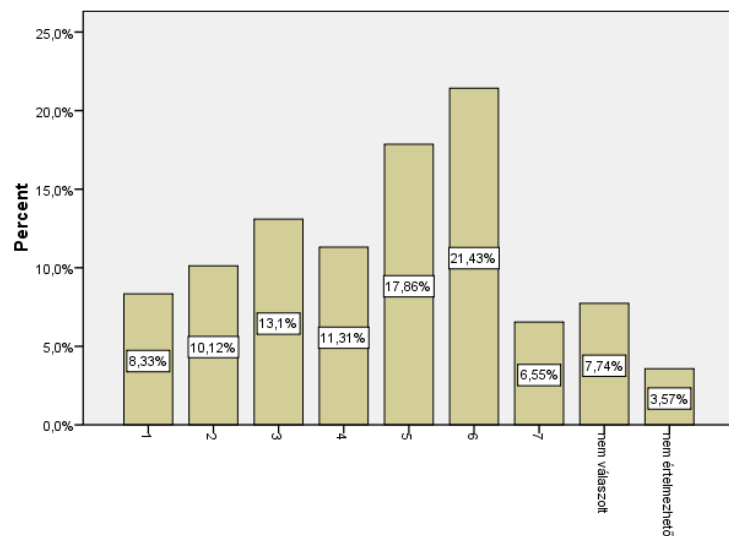
40. ábra

Interneten hányadikként indulna el az információgyűjtésben tematikus portálokon?

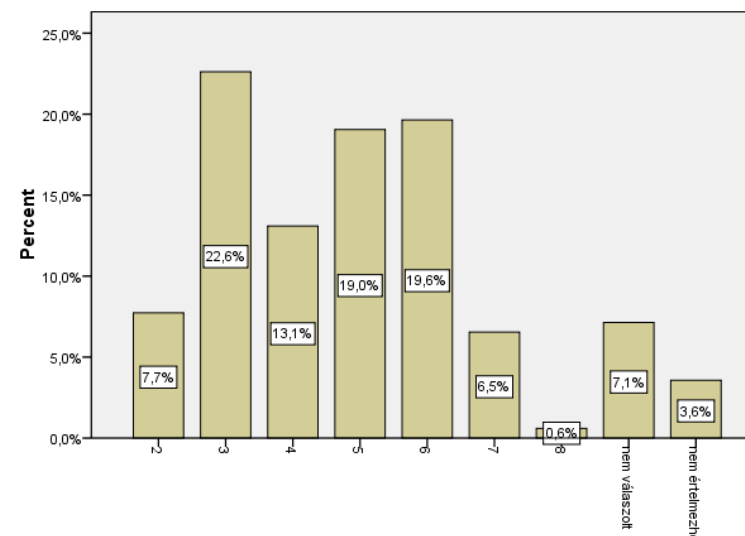
41. ábra

42. ábra

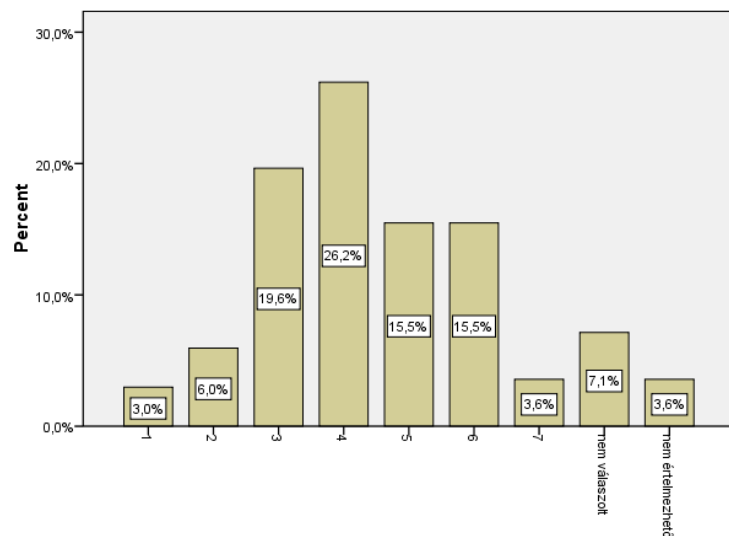
Interneten hányadiként indulna el az információgyűjtésben saját könyvjelzőn?

43. ábra

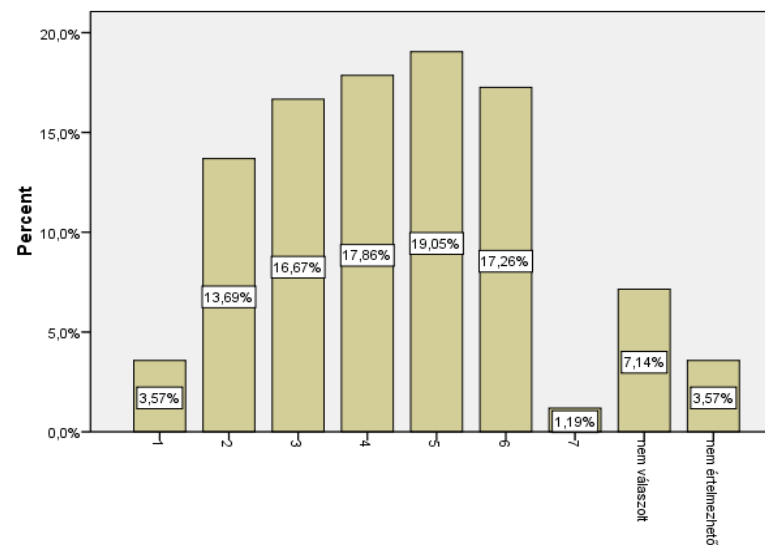
Interneten hányadiként indulna el az információgyűjtésben más honlapok linkjein?

44. ábra

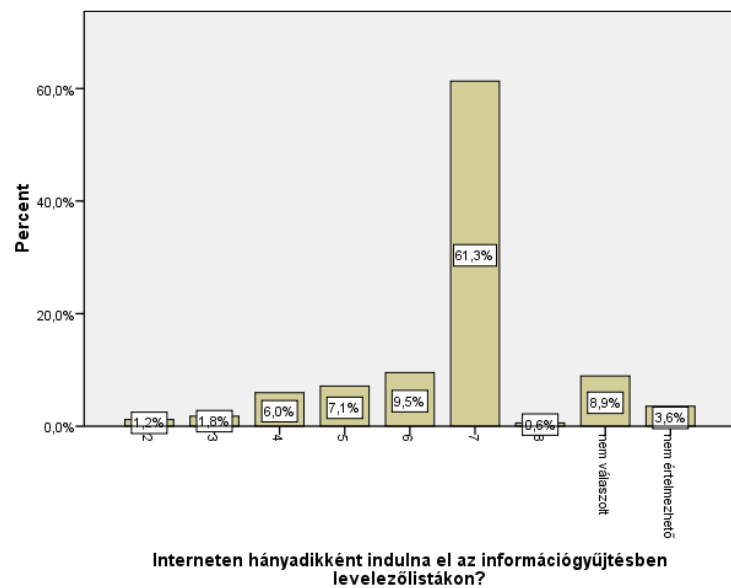
Interneten hányadiként indulna el az információgyűjtésben nyomtatott, elektronikus média hivatkozásain?

45. ábra

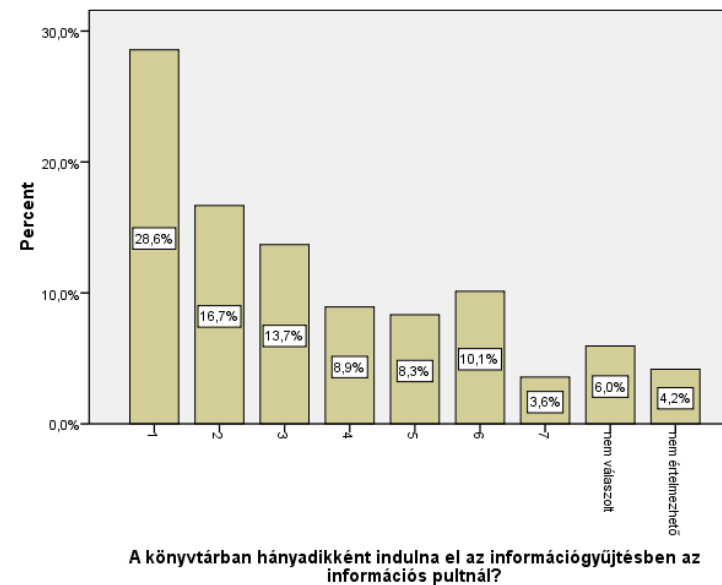

Interneten hányadiként indulna el az információgyűjtésben személyes ajánlások alapján?

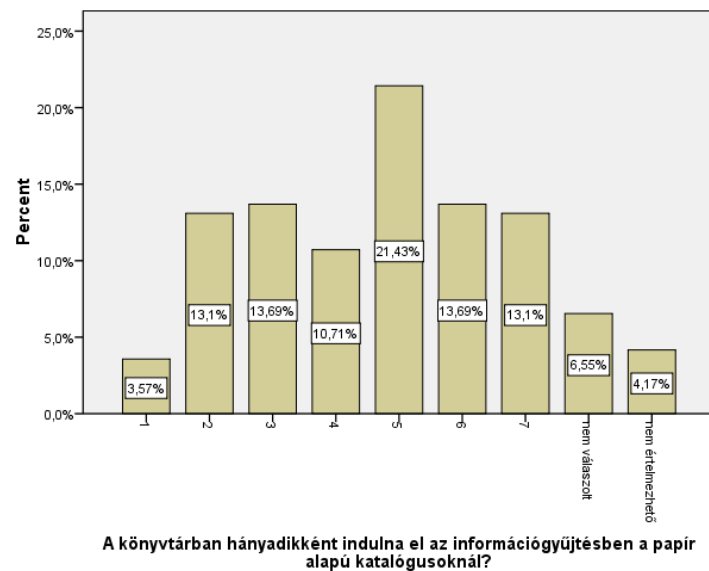
46. ábra

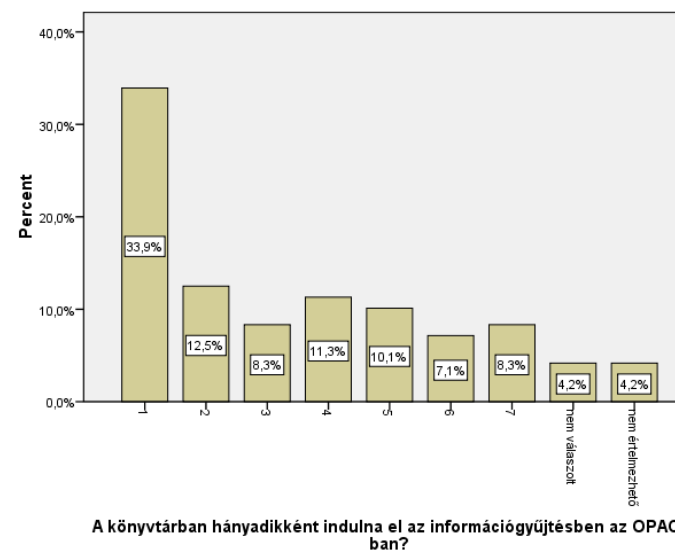
47. ábra

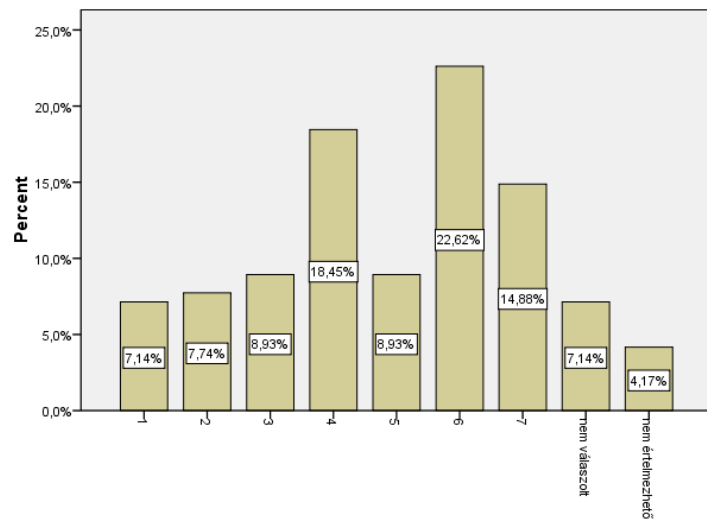
48. ábra

49. ábra

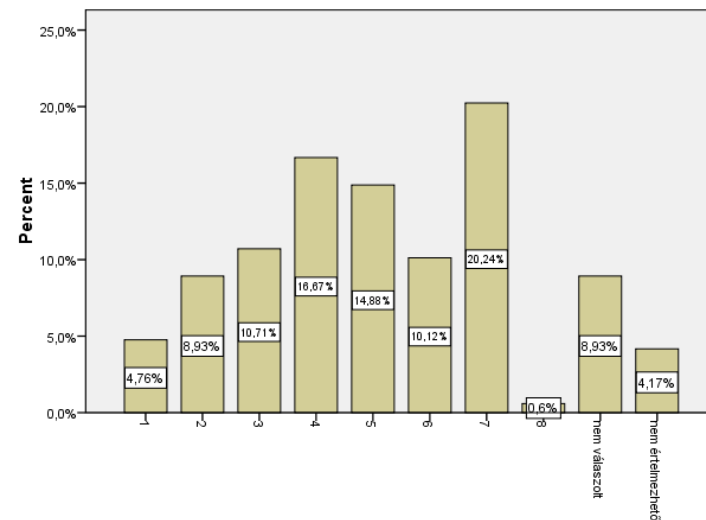

50. ábra

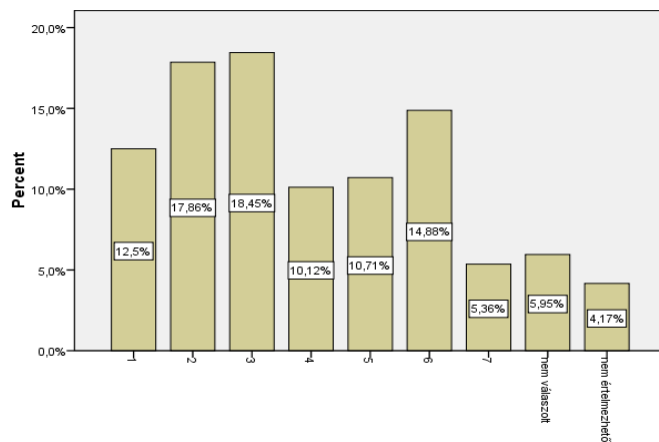
A könyvtárban hányadikként indulna el az információgyűjtésben a szabadpolcnál?

51. ábra

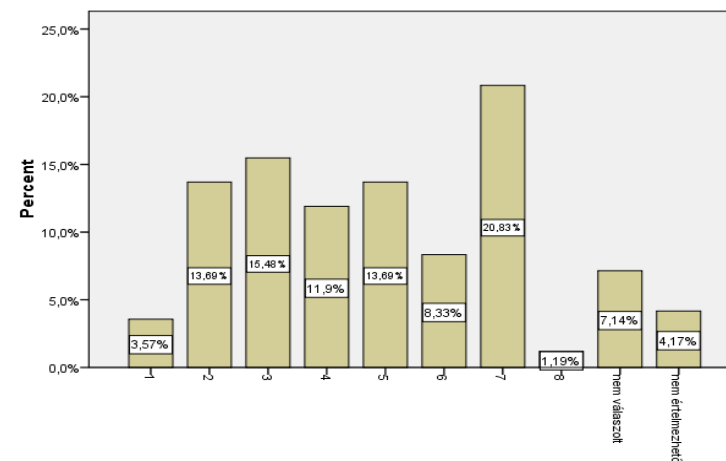
A könyvtárban hányadikként indulna el az információgyűjtésben az olvasótermi, helyben használható állománynál?

52. ábra

A könyvtárban hányadikként indulna el az információgyűjtésben a tájékoztató könyvtárosnál?

53. ábra

A könyvtárban hányadikként indulna el az információgyűjtésben egy könyvtári dolgozónál?

Mely források segítségét venné igénybe, ha házi dolgozatot írna egy jogi témában?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid bibliográfia	1	,6	,6	,6
COMPLEX	7	4,2	4,2	4,8
google	2	1,2	1,2	6,0
internet	29	17,3	17,3	23,2
jogtár	1	,6	,6	23,8
könyv	43	25,6	25,6	49,4
könyvtár	50	29,8	29,8	79,2
lexikon	1	,6	,6	79,8
nem tudja	2	1,2	1,2	81,0
nem válaszolt	27	16,1	16,1	97,0
nincs ilyen	4	2,4	2,4	99,4
szakirodalom	1	,6	,6	100,0
Total	168	100,0	100,0	

47. Táblázat

A kérdezett neme * Tesz-e különbséget az internetes weblapok között annak függvényében, hogy hétköznapi információkat akar-e olvasni vagy szakirodalmat, szakmai információt keres? Crosstabulation

Count

		Tesz-e különbséget az internetes weblapok között annak függvényében, hogy hétköznapi információkat akar-e olvasni vagy szakirodalmat, szakmai információt keres?			Total
		Igen	nem	nem válaszolt	
A kérdezett neme	férfi	36	19	0	55
	nő	75	36	2	113
	Total	111	55	2	168

48. Táblázat

Ha igen, miben látja a különbséget?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	57	33,9	33,9	33,9
Adatmennyiség	1	,6	,6	34,5
Átláthatóság	1	,6	,6	35,1
Érdekesség	1	,6	,6	35,7
frissítés gyakorisága, változások gyorsasága	1	,6	,6	36,3
használható információk	2	1,2	1,2	37,5
hétköznapi információt az index.hu-n keres, szakirodalmat pedig a tanárok által megadott névvel v. címmel keres	1	,6	,6	38,1
Hírérték	1	,6	,6	38,7
Hitelesség	10	6,0	6,0	44,6
Igényesség	2	1,2	1,2	45,8
Megbízhatóság	9	5,4	5,4	51,2
Minőség	3	1,8	1,8	53,0
nem értelmezhető	1	,6	,6	53,6
nem tudja	4	2,4	2,4	56,0
nem válaszolt	40	23,8	23,8	79,8
Nyelvezet	5	3,0	3,0	82,7
Oldalprofil	1	,6	,6	83,3
Pontosság	2	1,2	1,2	84,5
Szakmaiság	10	6,0	6,0	90,5
Szerző	1	,6	,6	91,1
szisztematikus szerkesztés	2	1,2	1,2	92,3
Tartalom	10	6,0	6,0	98,2
Tudományosság	2	1,2	1,2	99,4
Weblapkialakítás	1	,6	,6	100,0
Total	168	100,0	100,0	

49. Táblázat

9.2 A kérdőív

1 A kérdezett neme:

1 - férfi

2 - nő

2 Mikor született Ön? 19 évben

3. Melyik kifejezés illik leginkább arra a környékre, ahol lakik?

1 - Nagyváros

2 - Nagyváros elővárosa

3 - Város vagy kisváros

4 - Falu vagy község

5 - Tanya

6 - Nem tudja

7 - Nem válaszol

4. Szak- évfolyam- tagozat?....., Hány éve hallgatója Ön felsőoktatási intézménynek?.....

5. Mennyire jellemző Önre, hogy szabadidejében az alábbi tevékenységeket végzi?

1 - egyáltalán nem jellemző

2 - nem jellemző

3 - is- is

4 – jellemző

5 - nagyon jellemző

6 - nem tudja

7 - nem válaszol

...barkácsolás	5	4	3	2	1	6	7
...ház körüli munkavégzés	5	4	3	2	1	6	7
...kutyasétáltatás, hobbyállatokkal való foglalkozás	5	4	3	2	1	6	7
...kézimunkázás, varrás	5	4	3	2	1	6	7
...túrázás, természetjárás, sétálás a szabadban	5	4	3	2	1	6	7
...vendégségbe járás, vendég fogadás	5	4	3	2	1	6	7
...számítógépezés	5	4	3	2	1	6	7
...internetezés	5	4	3	2	1	6	7
...nyelvtanulás, tanulás	5	4	3	2	1	6	7
...társaságba járás	5	4	3	2	1	6	7
...komolyzene hallgatás	5	4	3	2	1	6	7
...könnyűzene hallgatás	5	4	3	2	1	6	7
...sportolás, futás, aerobikozás, tornászás	5	4	3	2	1	6	7
...újság, napilap olvasás	5	4	3	2	1	6	7
...magazin olvasás	5	4	3	2	1	6	7
...könyvolvasás	5	4	3	2	1	6	7
...úszás, strandolás	5	4	3	2	1	6	7
...tv nézés	5	4	3	2	1	6	7
...videózás, DVD-zés	5	4	3	2	1	6	7
...kocsmázás	5	4	3	2	1	6	7

...csavargás, lödörgés	5	4	3	2	1	6	7
...heverészás, pihenés	5	4	3	2	1	6	7
...nézelődés, korzózás	5	4	3	2	1	6	7
...egyéb, éspedig:	5	4	3	2	1	6	7

6. Hétköznapi információit mely csatornákon keresztül szerzi be?

Kérjük, szíveskedjen rangsorba állítani 1-6-ig terjedő skálán, amennyiben használja azokat!

☐	TV
☐	Rádió
☐	Internet
☐	Folyóirat
☐	Könyvtár
☐	egyéb, éspedig:.....

7. Ha egy konkrét napi hírre kíváncsi mely csatornát veszi igénybe leggyakrabban?

Kérjük, szíveskedjen rangsorolni a csatornákat!

☐	TV
☐	Radio
☐	Internet
☐	Folyóirat
☐	Könyvtár
☐	egyéb, éspedig:.....

8. Hétköznapi információit mely nyelveken olvassa, hallgatja?

☐	csak magyarul
☐	Magyar és 1 idegen nyelv, mégpedig
☐	Magyar és 2 idegen nyelv, mégpedig
☐	egyéb, éspedig:.....

9. Az egyes forrásokat hol használja leggyakrabban? Kérjük, szíveskedjen X- szel jelölni! (Csak egy válasz lehetséges)

Sajtótermék	Internet	Rádió	TV
☐ Otthon	☐ otthon	☐ otthon	☐ otthon
☐ Iskola	☐ iskola	☐ iskola	☐ iskola
☐ Könyvtár	☐ könyvtár	☐ könyvtár	☐ könyvtár
☐ művelődési ház	☐ művelődési ház	☐ művelődési ház	☐ művelődési ház
☐ munkahely	☐ munkahely	☐ munkahely	☐ munkahely
☐ internetkávészó	☐ internetkávészó	☐ internetkávészó	☐ internetkávészó
☐ Kollégium	☐ kollégium	☐ kollégium	☐ kollégium
☐ Utazás, köztér	☐ Utazás, köztér	☐ Utazás, köztér	☐ Utazás, köztér
☐ egyéb, éspedig...	☐ egyéb, éspedig...	☐ egyéb, éspedig...	☐ egyéb, éspedig...

10. Melyik az a forrás ahonnan a leggyorsabban szerzi be az Ön számára fontos hétköznapi információkat?.....

11. Kérjük, szíveskedjen megbecsülni, hogy a hétköznapi információszerzés során, milyen arányban használ

1. hagyományos, papíralapú dokumentumokat (könyv, nyomtatott sajtó, stb.):.....%, illetve
2. elektronikusakat (www.index.hu, www.origo.hu, stb.):.....%

12. A tanulmányaihoz mely csatornákból szerzi be a szükséges információkat, dokumentumokat?

Kérjük, szíveskedjen megbecsülni az arányokat százalékban kifejezve!

	TV		%	
	Rádió		%	
ebből	Internet		%	könyvtárban%
	Könyv		%	ebből könyvtári%
ebből	folyóirat, sajtótermék		%	könyvtári%
	egyéb, és pedig:.....		%	

13. Ha egy konkrét társadalomtudományi témában keres szakirodalmat, mely csatornákat használja? Kérjük, szíveskedjen megbecsülni az arányokat százalékban kifejezve!

	TV		%	
	Rádió		%	
ebből	internet		%	könyvtárban%
ebből	internet		%	könyvtári%
ebből	könyv		%	könyvtári%
	folyóirat, sajtótermék		%	
	egyéb, és pedig:.....		%	

14. Szíveskedjen százalékként megbecsülni, hogy a könyvtárban az alábbi eszközök közül melyiket, milyen arányban használja feladata elvégzéséhez!

Katalógusok (hagyományos, digitális, mindkettő – Kérjük, hogy aláhúzással válasszon!)		%
Bibliográfiák		%
Adatbázisok		%
Egyéb internetes elérési források		%
, enciklopédiák		%
Szakkönyvtárak		%
A témát összefoglaló monográfiák, szintézisek és egyéb könyvek		%

15. Ha az interneten keres, mely weblapon kezdi a keresést:.....

16. Az internetes keresés során használja-e az összetett keresési lehetőségeket?

Ha igen, kérjük, x - szel jelölje melyeket! Több válasz is lehetséges!

- ☐ Operátorok (and, or, not stb.)
- ☐ Szűkítési lehetőségek (nyelvi, földrajzi, file-formátum, ország stb.)
- ☐ Korlátok beépítése (szöveg, képek, egyéb)

17. Megelégszik-e az első oldalon talált információkkal?

- ☐ Igen
- ☐ nem: Hogyan lép tovább?.....

18. Elemzi-e találati halmazt, vagy azokból véletlenszerűen válogat?

- ☐ Elemzi
- ☐ Véletlenszerű

19. A találati halmazból mi alapján választja ki, mely weblapokra linkel?.....

20. Kérjük, szíveskedjen megbecsülni, hogy tanulmányai során milyen arányban használ

1. hagyományos, papíralapú dokumentumokat (könyv, nyomtatott sajtó, stb.):.....%, illetve
2. elektronikusakat (keresőoldal, tematikus portál, könyvtárak weblapja, stb.):.....%

21. Honnan állapítja meg, hogy egy dokumentum tartalmilag megfelelő-e az Ön számára?

.....

22. Vizsgálja-e a találati halmaz teljességét, pontosságát?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

Miért?.....

23. Figyelembe veszi-e a tanulmányaihoz használt dokumentumok korát, keletkezési dátumát?

☐	Igen
☐	Nem

24. Kérjük, becsülje meg milyen arányban használ
 5 évnél régebben megjelent %
 5 éven belül megjelent dokumentumokat %

25. Tanulmányaihoz szükséges információkat mely nyelveken olvassa?

☐	csak magyarul
☐	Magyar és 1 idegen nyelv, mégpedig.....
☐	Magyar és 2 idegen nyelv, mégpedig
☐	egyéb, éspedig.....

26. Melyik/melyek az/azok a csatorna/k, ahonnan a leggyorsabban szerzi be az Ön számára fontos információkat a tanulmányaihoz?.....

27. Kérjük, szíveskedjen megbecsülni, hogy hetente körülbelül mennyi időt fordít direkt módon információszerezésre:

Ebből tanulási célból %
 Ebből egyéb célból %

28. Melyik/melyek az/azok a csatorna/k, ahonnan a legkisebb anyagi ráfordítással tudja beszerezni az Ön számára fontos információkat?.....

29. Kérjük, szíveskedjen megbecsülni, hogy havonta körülbelül milyen összeget fordít információszerezésre!.....

Ebből tanulási célból %
 Ebből egyéb célból %

30. Ha konkrét kérdésre keres választ, és valamennyi csatorna rendelkezésére állna, hol kezdené a keresést?

Kérjük, rangsoroljon!

☐	Lexicon
☐	Szótár
☐	Enciklopédia
☐	Bibliográfia
☐	egyéb könyvek
☐	Folyóiratok
☐	általános webes keresők
☐	Adatbázis
☐	egyéb, éspedig.....

31. Melyek az Ön által használt internetes társadalomtudományi adatbázisok?.....

32. Milyen gyakorisággal használja ezeket az eszközöket?

☐	naponta
☐	Hetente
☐	havonta többször
☐	havonta
☐	ritkábban

Honnan éri el azokat?.....

33. Ismeri-e és ha igen, honnan az alábbi fogalmakat, kifejezéseket?

EBSCO.....
 EISZ.....
 SSCI.....
 MATARKA.....

MEK.....
 NAVA.....
 WESTLAW.....
 COMPLEX.....
 Országgyűlési Könyvtár – Külföldi jogi
 adatbázis.....
 Országgyűlési Könyvtár – Magyar jogi
 adatbázis.....
 EUR-Lex.....

34. Ha csak az internet állna lehetőségére az információgyűjtésben, honnan indulna el?

Kérjük, rangsoroljon!

☐	Keresőoldalak
☐	tematikus portálok
☐	saját könyvjelző
☐	más honlapok linkjei
☐	nyomtatott-, elektronikus média hivatkozásai
☐	személyes ajánlások
☐	Levelezőlisták
☐	egyéb, éspedig.....

35. Ha csak a könyvtár állna lehetőségére az információgyűjtéséhez, honnan indulna el?

Kérjük, rangsoroljon!

☐	információs pult
☐	papír alapú katalógusok
☐	OPAC (digitális katalógusok)
☐	Szabadpolt
☐	olvasótermi, helyben használható állomány
☐	tájékoztató könyvtáros
☐	könyvtári dolgozó
☐	egyéb, éspedig.....

36. Írja le, mely konkrét források segítségét venné igénybe, ha házi dolgozatot írna egy jogi témában.....

37. Tesz-e különbséget az internetes weblapok között annak függvényében, hogy hétköznapi információkat akar-e olvasni vagy szakirodalmat, szakmai információt keres?

☐	igen
☐	nem

Ha igen miben látja a különbségeket?.....